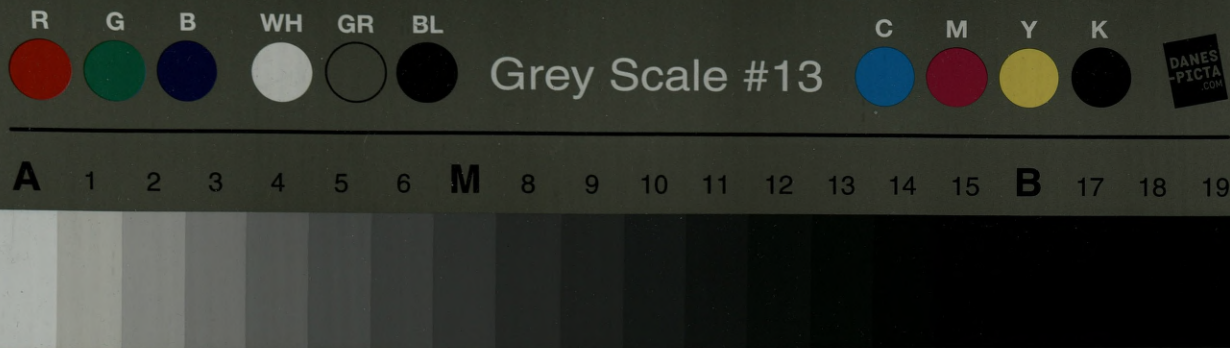

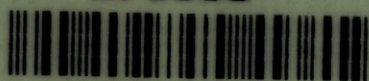

**AKADEMIA
OBRONY NARODOWEJ**

**SŁOWNIK
TERMINÓW Z ZAKRESU
BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO**

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

S/3053

05-003053-047-0

WARSZAWA

62275 1996

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY

AON wewn. 4822/96

SŁOWNIK TERMINÓW Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

WARSZAWA

1996

Opracował zespół pod kierownictwem

gen. bryg. dra hab. Bolesława BALCERO-WICZA w składzie:

ppłk mgr Henryk BIŃKOWSKI

płk dr hab. Stanisław DWORECKI

płk dr Waldemar GÓRECKI

dr hab. Stefan KORYCKI

płk dr Andrzej KURANT

prof. dr hab. Wojciech ŁEPKOWSKI

prof. dr hab. Leonard ŁUKASZUK

płk dr hab. Józef MARCZAK

prof. dr hab. Zdzisław MONDRZYCKI

płk dr hab. Leszek OLEKSYN

płk prof. dr hab. Sylwester PIOTROWSKI

płk dr Cezary RUTKOWSKI

płk prof. dr hab. Julian SKRZYP

płk dr hab. Józef STĘPAK

mjr dr Wiesław ŚMIAŁEK

płk dr hab. Jan WOJNAROWSKI

płk dr hab. Ryszard WRÓBLEWSKI (z-ca kierownika zespołu)

płk dr hab. Józef ZUBEK

Redagował zespół w składzie:

prof. dr hab. Wojciech ŁEPKOWSKI

prof. dr hab. Zdzisław MONDRZYCKI

Redakcja językowa

mgr Ewa DZIEWICKA-JANICKA

Wydanie drugie zmienione i uzupełnione

Druk AON nr 195/WW

WPROWADZENIE

Minęło dwa lata od chwili ukazania się ostatniej edycji „Słownika podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa”. W ciągu tego okresu czasu autorzy zebrali wiele cennych opinii o tym wydawnictwie, dokonali gruntownej analizy zawartych w nim sformułowań i na podstawie uzyskanych wniosków przystąpili do opracowania kolejnej, doskonalszej wersji.

Zakres niniejszego wydawnictwa wykracza daleko poza normy ogólnie przyjęte dla słownika terminów wojskowych. Ujęto w nim bowiem dla porównania dodatkowo po kilka terminów z różnych materiałów źródłowych, odnoszących się do każdego terminu podstawowego, a następnie sformułowano jego definicję najbardziej odpowiadającą aktualnym poglądom na obronność i bezpieczeństwo narodowe. Definicja ta została odpowiednio wyeksponowana. Ponieważ terminy poprzedzające zasadnicze definicje pochodzą z różnych okresów, więc Czytelnik ma również możliwość prześledzenia kierunku, w jakim ewoluują a niekiedy ustalenia nawet przyczyn, które spowodowały zaistniałe zmiany.

W niniejszym wydawnictwie wprowadzono także wiele innowacji i udoskonaleń podnoszących jego walory. Najważniejsze hasła „Strategia” i „Strategia bezpieczeństwa narodowego” zostały poszerzone (w załączniku) o interpretacje zawarte w opracowaniu pt.: „International Military Defense Encyklopedy”, co pozwala na dokonywanie szerszych porównań w tym zakresie. Natomiast w odniesieniu do innych terminów, o istotnym znaczeniu dla problematyki związanej z bezpieczeństwem, oraz do pojęć różnie do tej pory interpretowanych - przedstawiono (w przypisach) uzasadnienia przyjętych ostatecznie sformułowań.

Poszczególne definicje składają się z hasła (tematu definicji) połączonego pauzą (-) z jego treścią. Hasło pozwala szybko znaleźć potrzebną definicję i czyni materiał przejrzystym, zaś pauza zastępuje wyrażenia: „jest to”, „są to” lub „to znaczy”. Natomiast w treści definicji oprócz cech definiowanego pojęcia podano, tam, gdzie jest to niezbędne, usytuowanie jej w terminie nadrzędnym. W przypadku występowania terminów zdefiniowanych w innych miejscach wydawnictwa zastosowano

odsyłacze w postaci strzałki (→). Definicje starano się formułować, często w formie jednego zdania. Pewne informacje rzeczowe dodano w tych przypadkach, gdy mogły się one przyczynić do poprawnego zrozumienia objaśnianych terminów.

Autorzy mają nadzieję, że oddany do rąk Czytelnika słownik przyczyni się nie tylko do upowszechnienia znajomości terminologii wojskowej, lecz również ułatwi pracę nad jej dalszym doskonaleniem. Jest to szczególnie istotne w procesach naukowo-badawczym i dydaktycznym realizowanych w Wydziale Strategiczno-Obronnym Akademii Obrony Narodowej. Działalność ta wymaga bowiem utrzymywania kontaktów z wieloma instytucjami spoza wojska, gdzie znajomość terminologii wojskowej nie zawsze jest wystarczająca, co prowadzi niekiedy do różnych nieporozumień. Wprawdzie nie należy zbytnio przeceniać znaczenia definicji, ale jest oczywiste, że są one niezbędne w porozumiewaniu się między ludźmi, zwłaszcza w takich dziedzinach jak nauka i dydaktyka.

Zespół autorów zwraca się do Szanownych Czytelników z uprzejmą prośbą o nadsyłanie ewentualnych uwag odnośnie do formy, treści i kompletności niniejszego słownika. Zostaną one wykorzystane przy opracowaniu kolejnej edycji wydawnictwa.

ZESPÓŁ AUTORSKI

ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA

ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA - jedna z podstawowych form działalności państwa polegająca na organizowaniu bezpośredniej praktycznej realizacji jego zadań na podstawie przepisów prawnych, które określają te zadania i zasady ich realizacji.

Wielka Encyklopedia Powszechna t. 1, PWN, Warszawa - wydanie pierwsze, s. 37.

ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA - nakierowana na dobro ogółu służąca realizacji celów państwowych uregulowana prawnie działalność państwa z wyłączeniem orzecznictwa i przewodawstwa

H. Reinfried, Die Grundlagen der Bundeswehrverwaltung, R. v. Decker's Verlag, G. Schenk, Hamburg. Berlin. Bonn 1958, t. 1., s. 16.

ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA - ELEMENT STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ → PAŃSTWA, KTÓREGO PODSTAWOWYM CELEM JEST WYKONAWSTWO PRZEPISÓW WŁADZY USTAWODAWCZEJ. ZE WZGLĘDU NA REALIZOWANE FUNKCJE WYRÓŻNIA SIĘ: ADMINISTRACJĘ OGÓLNA I SPECJALNA. W ADMINISTRACJI SPECJALNEJ WYRÓŻNIA SIĘ → ADMINISTRACJĘ WOJSKOWĄ.

ADMINISTRACJA WOJSKOWA

ADMINISTRACJA WOJSKOWA - a) ogół czynności wykonywanych przez organy wojskowe w zakresie władzy wykonawczej, z wyłączeniem strategii i taktyki; b) wewnętrzne kierowanie jednostką wojskową.

Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, US Government Printing Office, Washington 1989, s. 4.

ADMINISTRACJA WOJSKOWA - dziedzina nauki wojennej badająca organizację, skład, uzupełnianie i mobilizację sił zbrojnych oraz zagadnienia służby i bytowania wojsk; kierownictwo wojskowe w czasie wojny na opanowanych lub okupowanych terenach nieprzyjaciela: działalność organów wojskowych w czasie pokoju obejmująca wszystkie sprawy sił zbrojnych nie wchodzące w zakres

dowodzenia i szkolenia oraz ogół czynności mających na celu zapewnienie wojsku wszystkiego, co mu jest potrzebne do życia i walki.

Słownik podstawowych terminów wojskowych. Warszawa 1977, SA.

ADMINISTRACJA WOJSKOWA - ELEMENT → ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ, OBEJMUJĄCA ORGANIZOWANIE I REALIZACJĘ PROCESÓW NASTAWIONYCH NA WSZECHESTRONNE ZASPOKOJENIE POTRZEB SIŁ ZBROJNYCH W ZAKRESIE ŚRODKÓW NIEZBĘDNYCH DO ŻYCIA I WALKI.

AGLOMERACJA

AGLOMERACJA - w urbanistyce skupisko ludności i zabudowy na stosunkowo niewielkim obszarze, powodujące silne jego zurbanizowanie: także zmierzająca do tego działalność.

Wielka Encyklopedia Powszechna t. 1, PWN, Warszawa - wydanie pierwsze.

AGLOMERACJA - proces rozwijania się zespołu osiedli dookoła jednego dominującego centrum jakim jest duże miasto lub ośrodek przemysłowy: także układ osadniczy będący rezultatem tego procesu.

Słownik pojęć geograficznych, WP, Warszawa 1973, s. 5.

AGLOMERACJA - ELEMENT → SIECI OSADNICZEJ STANOWIĄCY SKUPIENIE POWIĄZANYCH FUNKCJONALNIE OSIEDLI WOKÓŁ JEDNEGO MIASTA (WYJĄTKOWO DWÓCH), ZDECYDOWANIE DOMINUJĄCEGO (DOMINUJĄCYCH) NAD SĄSIEDNIMI. W STRUKTURZE SIECI OSADNICZEJ AGLOMERACJA ZNAJDUJE SIĘ OBOK → KONURBACJI NA NAJWYŻSZYM SZCZEBLU.

AGRESJA

AGRESJA - jest to użycie siły zbrojnej przez państwo przeciwko suwerenności, integralności terytorialnej lub niezawisłości politycznej innego państwa lub w jakiegokolwiek innej postaci sprzecznej z Kartą Narodów Zjednoczonych.

M. Fleming: Definicja agresji. Warszawa 1975r. s. 7-8.

AGRESJA - SPRZECZNE Z → PRAWEM MIĘDZYNARODOWYM ZASTOSOWANIE → PRZEMOCY ZBROJNEJ JEDNEGO PAŃSTWA WOBEC DRUGIEGO, ZMIERZAJĄCE DO OGRANICZENIA LUB POZBAWIENIA DANEGO PAŃSTWA JEGO INTEGRALNOŚCI TERYTORIALNEJ, NIEZAWISŁOŚCI LUB SUWERENNOŚCI.

AKCJA RATUNKOWA

AKCJA RATUNKOWA - zespół różnorodnych przedsięwzięć podejmowanych przez siły obrony cywilnej w celu usunięcia skutków klęsk żywiołowych, katastrof, pożarów i awarii, a w czasie wojny likwidacji skutków użycia przez przeciwnika broni masowego rażenia . Akcja ratunkowa obejmuje udzielenie pomocy poszkodowanym, likwidowanie bądź ograniczanie skutków napadu powietrznego oraz prowadzenie prac awaryjno-remontowych.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, MON, Warszawa 1979, s. 12.

AKCJA RATUNKOWA (OBRONY CYWILNEJ) - JEDNO Z ZADAŃ REALIZOWANYCH PRZEZ → FORMACJE OBRONY CYWILNEJ W → REJONIE PORAZENIA, KATASTROFY → KLĘSKI ŻYWIOŁOWEJ, MAJĄCE NA CELU NIESIENIE POMOCY LUDNOŚCI POSZKODOWANEJ, OGRANICZENIE STRAT I ZNISZCZEŃ, ZAPOBIEGANIE WTÓRNYM SKUTKOM WYBUCHÓW I SKAŻEŃ ORAZ ICH LIKWIDACJĘ.

AKCJA ZBROJNA

AKCJA ZBROJNA - zorganizowane działanie, postępowanie, czynność dowódców, sztabów lub wojsk w celu wykonania doraźnego zadania bojowego.

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 12.

AKCJA ZBROJNA - forma konfliktu zbrojnego prowadzonego w formie krótkotrwałych działań sił zbrojnych lub zorganizowanych i uzbrojonych grup, których celem jest osiągnięcie doraźnych efektów.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 5.

AKCJA ZBROJNA - KRÓTKOTRWAŁE DZIAŁANIE → SIŁ ZBROJNYCH, LUB ZORGANIZOWANYCH I UZBROJONYCH GRUP, KTÓRYCH CELEM JEST OSIĄGNIĘCIE DORAŻNYCH EFEKTÓW.

ALARMOWANIE

ALARMOWANIE - przekazywanie dla określonego zespołu ludzi bądź pojedynczych osób, pododdziałów, oddziałów i związków sygnału (znaku umownego) do wykonania ustalonego wcześniej polecenia, zarządzenia, rozkazu nakazującego natychmiastowe przejście do określonego działania, zwykle w wypadku grożącego niebezpieczeństwa napadu (powietrznego, jądrowego, chemicznego) ze strony nieprzyjaciela.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979. s. 13.

ALARMOWANIE I POWIADAMIANIE - przekazywanie odpowiednim organom i ludności cywilnej sygnałów o niebezpieczeństwie napadu (powietrznego, jądrowego, chemicznego) nieprzyjaciela.

Mała Encyklopedia Wojskowa, Warszawa 1967. T. 1, s. 15.

ALARMOWANIE (W OBRONIE CYWILNEJ) - JEDNA Z FUNKCJI → SYSTEMU WYKRYWANIA I ALARMOWANIA W PAŃSTWIE, MAJĄCA NA CELU ROZPOWSZECZNIANIE PRZEZ ODPOWIEDNIE ORGANY USTALONYCH SYGNAŁÓW (KOMUNIKATÓW) O BEZPOŚREDNIM NIEBEZPIECZEŃSTWIE.

ALARMOWANIE (W SIŁACH ZBROJNYCH) - JEDNA Z FUNKCJI → SYSTEMU WYKRYWANIA I ALARMOWANIA W PAŃSTWIE, MAJĄCA NA CELU NATYCHMIASTOWE DOPROWADZENIE DO WOJSK DECYZJI DOTYCZĄCYCH OSIĄGANIA → WYŻSZYCH STANÓW GOTOWOŚCI BOJOWEJ; OPERACYJNEGO I → MOBILIZACYJNEGO ICH ROZWINIĘCIA; OBRONY (OSŁONY) WOJSK PRZED UDERZENIAMI PRZECIWNika; OCHRONY PRZED SKAŻENIAMI ORAZ WYKONANIE INNYCH ZADAŃ.

ANALIZA GOSPODARCZO-OBRONNA

ANALIZA GOSPODARCZO-OBRONNA - systematyczne badanie różnych wariantów działań obronnych oraz związanych z nimi nakładów i korzyści.

H. Conway, Defense Economic Issues, National Defense University, Washington 1990, s. 81.

ANALIZA GOSPODARCZO-OBRONNA - mierzenie korzyści systemów obronnych oraz określanie ich kosztów w celu wskazania rozwiązania najkorzystniejszego.

Ch. J. Hitch, R. N. McKean, The Economics of Defense in the Nuclear Age, Harvard University Press, Cambridge 1958, s. 212.

ANALIZA GOSPODARCZO-OBRONNA - ELEMENT PROCESU PLANOWANIA OBRONNEGO, POLEGAJĄCY NA POSZUKIWANIU ROZWIĄZAŃ AKTUALNYCH I PRZYSZŁYCH ZADAŃ OBRONNYCH W ŚWIETLE MOŻLIWOŚCI EKONOMICZNYCH PAŃSTWA I JEGO POTRZEB SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH.

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE - w zakresie przedmiotowym obejmuje zespół uwarunkowań, w których państwa nie czują się zagrożone atakiem militarnym oraz presją polityczną lub gospodarczą, mając możliwości swobodnej realizacji własnego rozwoju i postępu.

D. Fischer: Non - military aspects of security: a system approach Aldershot, 1993, s. 10.

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE - wartość chroniona w ramach polityki bezpieczeństwa obejmuje integralność terytorialną oraz zachowanie instytucji państwa.

H. J. Morgenthau: Politics Among Nations. Wyd. VIII New York 1993, s. 562.

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE - obejmuje przetrwanie (państwa, narodu, grupy etnicznej), integralność terytorialną, niezależność polityczną oraz jakość życia.

J. Kukulka: Bezpieczeństwo a współpraca europejska: współzależność i sprzeczności interesów. „Sprawy Międzynarodowe” 1982, nr 7 s. 34.

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE - BRAK OBIEKTYWNE ISTNIEJĄCYCH ZAGROŻEŃ I SUBIEKTYWNYCH OBAW, ORAZ ZGODNE DĄŻENIE I DZIAŁANIE SPOŁECZNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ NA RZECZ OCHRONY OKREŚLONYCH WARTOŚCI PAŃSTWOWYCH I POZAPAŃSTWOWYCH (SPOŁECZNYCH) ZA POMOCĄ NORM, INSTYTUCJI I INSTRUMENTÓW ZAPEWNIAJĄCYCH POKOJOWE ROZSTRZYGANIE SPORÓW ORAZ TWORZENIE GOSPODARCZYCH, SPOŁECZNYCH, EKOLOGICZNYCH I INNYCH PRZESŁANEK DYNAMICZNEJ STABILNOŚCI I ELIMINOWANIA ZAGROŻEŃ.

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE ¹

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE - jest to stan równowagi między zagrożeniem wywołanym możliwością zaistnienia konfliktu a potencjałem obronnym.

W. Stankiewicz: Bezpieczeństwo narodowe a walki niebrojne. Studium. Warszawa 1991, s. 73.

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE - jest nie tylko ochroną narodu i terytorium przed fizyczną napaścią lecz również ochroną - za pomocą różnych środków - żywotnych interesów ekonomicznych i politycznych, których utrata zagroziłaby żywotności i podstawowym wartościom państwa.

M. T. Taylor w pracy zbiorowej pod redakcją W. J. Taylora Jr. pt. : American National Security: Policy and Process, Baltimore 1981r. s. VII.

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE - stan świadomości społecznej, w którym istniejący poziom zagrożeń, dzięki posiadanym zdolnościom obronnym, nie budzi obaw, lęku o zachowanie (osiągnięcie) uznanych wartości.

C. Rutkowski: Bezpieczeństwo obronność: strategie - koncepcje - doktryny. Warszawa 1995, s. 30.

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE - stan społeczeństwa określony stosunkiem wielkości potencjału obronnego jakim ono dysponuje do skali zagrożeń.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 6.

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE - zdolność narodu do ochrony jego wartości wewnętrznych przed zagrożeniami zewnętrznymi.

Polityka zagraniczna państwa. Warszawa 1992, s. 66.

¹ Patrz przypis nr 1

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE (DOD)² - wspólne określenie obejmujące zarówno obronę narodową i stosunki zagraniczne USA. W szczególności warunki związane z: a) militarną lub obronną przewagą nad jakimkolwiek obcym państwem lub grupą państw; b) korzystnymi wzajemnymi relacjami zagranicznymi; c) ze stanem obrony, dającym możliwość stawienia skutecznego oporu wrogim i destrukcyjnym działaniom wewnętrznym lub zewnętrznym. jawnym lub skrytym.

Dictionary of Military and Associated Terms. Washington 1987, s. 242

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE - STAN UZYSKANY W WYNIKU ZORGANIZOWANEJ OBRONY I OCHRONY PRZED → ZAGROŻENIAMI ZEWNĘTRZNYMI I → WEWNĘTRZNYMI, OKREŚLANY STOSUNKIEM → POTENCJAŁU OBRONNEGO DO SKALI ZAGROŻEŃ.

BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTWA

BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTWA - taki rzeczywisty stan stabilności wewnętrznej i suwerenności państwa, który odzwierciedla brak lub występowanie jakichkolwiek zagrożeń (w sensie zaspakajania podstawowych potrzeb egzystencjalnych i behawioralnych społeczeństwa oraz traktowania państwa jako suwerennego podmiotu w stosunkach międzynarodowych).

S. Dworecki: Zagrożenia bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994r. s. 16.

BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTWA - stan uzyskany w wyniku zorganizowanej ochrony i obrony przed możliwymi zagrożeniami, wyrażony stosunkiem potencjału obronnego do skali zagrożeń.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 6.

BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTWA - patrz BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE

² DOD- według The USA Department of Defense - Departamentu Obrony USA.

BITWA³

BITWA - zdecydowane starcie dwóch wrogich zgrupowań sił zbrojnych, jeżeli zgrupowania te stanowią główne siły zbrojne obu stron na danym teatrze działań wojennych (kierunku strategicznym) i jeżeli starcie to ma bardzo doniosłe znaczenie dla całości wojny lub - co najmniej - kampanii, Współcześnie bitwa jest wynikiem i sumą kilku operacji grup armii, armii lub samodzielnych korpusów.

F. Skibiński: Rozważania o sztuce wojennej. Warszawa 1972, s. 161.

BITWA - 1) w sensie historycznym decydujące starcie zbrojne sił głównych stron prowadzących wojnę, od którego rezultatów zależał w starożytności, średniowieczu i do XVIII wieku wynik wojny. 2) zespół operacji lub walk na lądzie, w powietrzu i w eterze oraz manewrów wykonywanych przez główne siły kilku związków lub jeden związek operacyjny przebiegających w określonym czasie i obszarze, zgodnie z zamiarem dowódcy, dla osiągnięcia pośredniego celu operacji. Zależnie od celów, rozmachu i zaangażowanych sił rozróżnia się bitwę o znaczeniu operacyjnym (w operacjach armii i frontu) i strategicznym (w operacji strategicznej na teatrze działań wojennych).

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 42.

BITWA - to zespół walk, uderzeń, manewrów na lądzie, morzu i w powietrzu realizowanych dla osiągnięcia pośredniego celu operacji. Zależnie od celu, rozmachu i zaangażowanych sił rozróżnia się bitwę o znaczeniu operacyjnym (w operacjach armii i frontu) i strategicznym (w operacji strategicznej na TDW).

Siły zbrojne. Warszawa 1985, s. 428.

BITWA - Będą to najczęściej współczesna operacja składa się z szeregu bitew mających na celu wykonanie określonych zadań. pośrednie cele i zadania operacyjne lub strategiczne rozdzielone w czasie i przestrzeni, doprowadzające w konsekwencji do osiągnięcia głównego celu operacji.

K. Nożko: Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej. Warszawa 1973r. s. 244.

³ Wiele wskazuje na to, aby uznać za poprawny punkt widzenia pana generała Franciszka Skibińskiego traktujący termin „kampania” jako nadrzędny w stosunku do „bitwy” składającej się z kolei z kilku „operacji”.
Szerzej patrz: F. Skibiński: Rozważania o sztuce wojennej. Warszawa 1972, s. 141.

BITWA - podstawowa część operacji - jest skupionym w czasie i przestrzeni starciem sił głównych przeciwstawnych związków operacyjnych lub operacyjno-taktycznych. Bitwy mogą być obronne lub zaczepne, w tym spotkaniowe.

Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych. Warszawa 1994r. s. 6.

BITWA - FORMA → WALKI ZBROJNEJ, POLEGAJĄCEJ NA STARCIU SIŁ ZBROJNYCH PRZECIWSTAWNYCH STRON W SKALI STRATEGICZNEJ LUB OPERACYJNEJ, MAJĄCYM ISTOTNE ZNACZENIE DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW → WOJNY (KAMPANII).

BLOKADA ZBROJNA

BLOKADA - izolacja przy pomocy sił zbrojnych części lub całości terytorium kraju (koalicji państw) przeciwnika, określonego zgrupowania jego wojsk bądź innego obiektu (miasta, twierdzy) od kontaktu ze światem zewnętrznym w celu wymuszenia ustępstw.

Mała Encyklopedia Wojskowa. Warszawa 1967r. T. I s. 157.

BLOKADA ZBROJNA - FORMA → KONFLIKTU ZBROJNEGO POLEGAJĄCA NA WYKORZYSTANIU SIŁ ZBROJNYCH DO IZOLOWANIA CZĘŚCI LUB CAŁOŚCI TERYTORIUM PRZECIWNIKA OD KONTAKTÓW ZE ŚWIATEM ZEWNĘTRZNYM. ROZRÓŻNIA SIĘ BLOKADĘ LĄDOWĄ, POWIETRZNĄ I MORSKĄ, LUB BLOKADY POŁĄCZONE.

BUDOWLE OCHRONNE

BUDOWLE OCHRONNE OBRONY CYWILNEJ - urządzenia inżynieryjno-techniczne obrony cywilnej przeznaczone do zabezpieczenia ludności przed działaniem broni konwencjonalnej, jądrowej, chemicznej i bakteriologicznej.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, s. 59.

BUDOWLE OCHRONNE - ukrycia przystosowane do ochrony ludzi i sprzętu przed działaniem środków rażenia w czasie napadu ogniowego nieprzyjaciela.

Mała Encyklopedia Wojskowa, Warszawa 1967, T. II s. 484.

BUDOWLE OCHRONNE - RODZAJ SPECJALNIE PRZYGOTOWANYCH BUDOWLI (SCHRONÓW), CHRONIĄCYCH LUDNOŚĆ PRZED ŚRODKAMI RAŻENIA.

DEMOBILIZACJA

DEMOBILIZACJA - Ogół przedsięwzięć związanych z przejściem państwa oraz sił zbrojnych ze stanu wojennego w stan pokojowy.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, s. 84.

DEMOBILIZACJA - OGÓŁ PRZEDSIĘWZIĘĆ ZWIĄZANYCH Z PRZEJŚCIEM PAŃSTWA ORAZ SIŁ ZBROJNYCH ZE STANU WOJENNEGO W STAN POKOJOWY; PRZECIWIENSTWO → MOBILIZACJI. W ZNACZENIU WOJSKOWYM DEMOBILIZACJA POLEGA NA ROZWIĄZANIU JEDNOSTEK SFORMOWANYCH NA CZAS WOJNY, SPRZEDAŻY LUB ZNISZCZENIU ZBĘDNYCH MATERIAŁÓW WOJENNYCH I BRONI ORAZ PRZEJŚCIU DO POKOJOWEGO UZUPEŁNIENIA I SZKOLENIA WOJSK.

DEMONSTRACJA SIŁY

DEMONSTRACJA SIŁY - manifestowanie możliwości zastosowania przemocy zbrojnej wobec przeciwnika w celu jego zastraszania lub odstraszania.

L. Mucha: Przemoc zbrojna, Warszawa 1991, s. 33.

DEMONSTRACJA - 1) działania mające charakter pogroźki, np. koncentracja floty, jednostek i związków wojsk lądowych w celu oddziaływania na przeciwnika; 2) wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd odnośnie do działań rzeczywistych (działania demonstracyjne).

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 85.

DEMONSTRACJA SIŁY - FORMA → PRZEMOCY ZBROJNEJ POLEGAJĄCA NA MANIFESTOWANIU MOŻLIWOŚCI UŻYCIA SIŁ ZBROJNYCH LUB ZORGANIZOWANYCH I UZBROJONYCH GRUP WOBEC PRZECIWSTRAWNEGO PAŃSTWA.

DOKTRYNA

DOKTRYNA - to zespół poglądów naukowych (lub politycznych), powiązanych wspólną podstawowych koncepcji stanowiących jedną całość.

J. Doroszewski: Słownik języka polskiego. Warszawa 1960.

DOKTRYNA - to ogół założeń, przekonań, twierdzeń z określonej dziedziny wiedzy właściwych danemu myślicielowi lub szkole.

Wł. Kopaliński: Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych, Warszawa 1967, s. 178.

DOKTRYNA - to wskazanie działań.

C. Clausewitz: O wojnie, Warszawa 1958, s. 101.

DOKTRYNA (NATO)⁴ - podstawowe zasady (dogmaty) którymi siły zbrojne kierują się w działaniach, prowadząc swoje operacje Doktryna jest autoryzowana, ale wymaga osądu w stosowaniu.

Dictionary of Military and Associated Terms. Washington 1987, s. 118.

DOKTRYNA - OFICJALNIE PRZYJĘTY SYSTEM ZASAD I ZAŁOŻEŃ OŚRODKA DECYZYJNEGO, ZMIERZAJĄCY DO REALIZACJI USTALONYCH CELÓW ZA POMOCĄ WYDZIELONYCH ŚRODKÓW. PRZYJĘCIE ZA PUNKT WYJŚCIA ZAKRESU ROZWIĄZAŃ DOKTRYNALNYCH POZWALA WYRÓŻNIĆ → DOKTRYNĘ BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO, → DOKTRYNĘ WOJENNĄ, → DOKTRYNĘ WOJSKOWĄ.

DOKTRYNA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA - JEDNA Z → DOKTRYN PAŃSTWA (NARODOWYCH) KTÓRA JEST OFICJALNIE PRZYJĘTYM PRZEZ KIEROWNICTWO PAŃSTWA SYSTEMEM ZAŁOŻEŃ I ZASAD DZIAŁANIA W DZIEDZINIE POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA.

DOKTRYNA OBRONNA - JEDNA Z → DOKTRYN PAŃSTWA (NARODOWYCH), KTÓRA JEST OFICJALNIE PRZYJĘTYM PRZEZ KIEROWNICTWO

⁴ NATO - według North Atlantic Treaty Organization - Organizacji Paktu Północno Atlantyckiego.

PAŃSTWA SYSTEMEM ZAŁOŻEŃ I ZASAD DZIAŁANIA W DZIEDZINIE POLITYKI OBRONNEJ.

DOKTRYNA PAŃSTWA (NARODOWA) - OFICJALNIE PRZYJĘTY PRZEZ KIEROWNICTWO PAŃSTWA SYSTEM ZAŁOŻEŃ I ZASAD DZIAŁANIA. W PRZYJĘTYM ZA PUNKT WYJŚCIA ZAKRESIE ROZWIĄZAŃ DOKTRYNALNYCH WYRÓŻNIA SIĘ m. in. → DOKTRYNĘ BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA (NARODOWEGO) → DOKTRYNĘ OBRONNĄ → DOKTRYNĘ WOJSKOWĄ I INNE.

DOKTRYNA POŁĄCZONA (POD) - podstawowe zasady którymi kierują się przedstawiciele sił zbrojnych dwu lub więcej państw w skoordynowanej akcji we dążeniu do wspólnych celów. Jest ona ratyfikowana przez państwa członkowskie.

Dictionary of Military and Associated Terms. Washington 1987, s. 76.

DOKTRYNA SIŁ ZBROJNYCH (DOD) - podstawowe zasady którymi kierują się przedstawiciele dwóch lub trzech rodzajów sił zbrojnych tego samego państwa w skoordynowanej akcji zmierzającej do osiągnięcia wspólnego celu. Jest ona zatwierdzana przez dowódców tych rodzajów sił zbrojnych i ogłaszana we wspólnej publikacji gdzie określony jest charakter działań każdego z uczestników.

Dictionary of Military and Associated Terms. Washington 1987, s. 242.

DOKTRYNA WOJENNA - RODZAJ → DOKTRYNY OBEJMUJĄCEJ OFICJALNIE PRZYJĘTY SYSTEM ZASAD I ZAŁOŻEŃ DOTYCZĄCYCH TWO-RZENIA I WYKORZYSTANIA → POTENCJAŁU WOJENNEGO DLA ZAPOBIEGANIA I PRZECIWDZIAŁANIA WSZELKIEGO RODZAJU ZAGROŻENIOM.

DOKTRYNA WOJSKOWA - JEDNA Z → DOKTRYN PAŃSTWA (NARODOWYCH), KTÓRA JEST PRZYJĘTYM PRZEZ KIEROWNICTWO PAŃSTWA SYSTEMEM ZAŁOŻEŃ I ZASAD DZIAŁANIA W DZIEDZINIE POLITYKI WOJSKOWEJ.

DOKTRYNA WSPÓLNA (DOD) - PODSTAWOWE ZASADY KTÓRYMI KIERUJĄ SIĘ PRZEDSTAWICIELE DWÓCH LUB WIĘCEJ RODZAJÓW SIŁ ZBROJNYCH TEGO SAMEGO PAŃSTWA W SKOORDYNOWANEJ AKCJI MAJĄCEJ NA CELU OSIĄGNIĘCIE WSPÓLNEGO CELU. JEST ONA ZATWIERDZANA PRZEZ DOWÓDCÓW WSZYSTKICH CZTERECH RODZAJÓW SIŁ ZBROJNYCH I POWIN-

NA BYĆ GŁOSZONA PRZEZ SZEFA KOLEGIUM POŁĄCZONYCH SZEFOW SZTABÓW.

Dictionary of Military and Associated Terms. Washington 1987, s. 200.

DOSTĘPNOŚĆ TERENU

DOSTĘPNOŚĆ TERENU - możliwość dojścia, dotarcia, dostania się do jakiegoś miejsca względnie zdobycia i osiągnięcia czegoś.

Słownik języka polskiego. T. I, PWN, Warszawa 1988.

DOSTĘPNOŚĆ TERENU - CECHA OKREŚLAJĄCA WARUNKI PRZEKRA-
CZALNOŚCI I PRZEJEZDNOŚCI (ZA POMOCĄ RÓŻNYCH RODZAJÓW TRANS-
PORTU) DOWOLNEGO OBSZARU ORAZ MOŻLIWOŚCI DOTARCIA DO JAKIEGOŚ
MIEJSCA.

DOWODZENIE

DOWODZENIE - działalność dowódcy i osób z nim współdziałających: przygotowanie i prowadzenie działań bojowych, szkolenie wojsk i administrowanie jednostką wojskową; także dział sztuki wojennej dotyczącej tych spraw. Dowodzenie w czasie wojny polega na: zapewnieniu stałej gotowości bojowej i wysokiego stanu moralno-politycznego wojsk; podejmowaniu - w odpowiednim czasie decyzji i przekazywaniu jej wykonawcom, organizowaniu i ciągłym utrzymaniu współdziałania wojsk, organizowaniu i zapewnieniu wszechstronnego zabezpieczenia wojsk oraz kontroli wykonania wszystkich zarządzeń i działalności wojsk. Dowodzenie w czasie pokoju polega na kierowaniu procesem szkolenia i wychowania podległych żołnierzy, administrowaniu powierzoną jednostką oraz utrzymaniu jej gotowości bojowej. Istotną treścią dowodzenia jest decydowanie o właściwym wykorzystaniu ludzi, broni i sprzętu zarówno w działaniach bojowych (walce, operacji), jak w pracy szkoleniowej. Funkcje dowodzenia realizuje dowódca sam (w niższych ogniwach dowodzenia) lub przy udziale sztabu, który współuczestniczy w wypracowaniu decyzji, planowaniu i zabezpieczeniu walki (operacji) oraz kierowaniu wojskami w toku działań bojowych. Im wyższy szczebel dowodzenia, tym bardziej rozszerza się zakres i różnicuje charakter funkcji dowódczych, zwiększa się w nim udział sztabu.

Podstawą dowodzenia wojskami jest decyzja podejmowana przez dowódcę w związku z otrzymanym zadaniem bojowym (oper.) lub z własnej inicjatywy.

Mała encyklopedia wojskowa, Warszawa 1967, T. 1, s. 320-321.

DOWODZENIE - działalność mająca na celu utrzymanie wojsk w ciągłej gotowości i zdolności bojowej, przygotowanie walki oraz kierowanie wojskami w czasie jej prowadzenia.

Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych. Warszawa 1994, s. 101.

DOWODZENIE - UKIERUNKOWANA DZIAŁALNOŚĆ DOWÓDZTWA MAJĄCA NA CELU UTRZYMANIE WOJSK W CIĄGŁEJ GOTOWOŚCI I ZDOLNOŚCI BOJOWEJ ORAZ PRZYGOTOWANIE DZIAŁAŃ ZBROJNYCH I KIEROWANIE NIMI.

DYPLOMACJA PREWENCYJNA- DZIAŁALNOŚĆ ORGANÓW PAŃSTWOWYCH I ICH PRZEDSTAWICIELSTW ZA GRANICĄ W ZAKRESIE POLITYKI ZEWNĘTRZNEJ, MAJĄCEJ NA CELU ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO PRZEZ ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU SPORÓW, ICH ZAOSTRZANIU SIĘ I PRZEKSZTAŁCANIU (ESKALACJI) W KONFLIKTY ORAZ OGRANICZENIE SKALI KONFLIKTÓW, KIEDY SIĘ JUŻ POJAWIA.

Opracowano na podstawie: Bezpieczeństwo międzynarodowe w Europie Środkowej po zimnej wojnie. Warszawa 1994, s. 151.

DYWERSJA - WROGA DZIAŁALNOŚĆ ZMIERZAJĄCA DO ZAKŁÓCENIA FUNKCJONOWANIA → PAŃSTWA, W TYM DO DEZORGANIZACJI → SIŁ ZBROJNYCH, POLEGAJĄCA MIĘDZY INNYMI NA NISZCZENIU LUB USZKADZANIU JEGO URZĄDZEŃ OBRONNYCH, PRODUKCYJNYCH I KOMUNIKACYJNYCH.

DZIAŁANIA BOJOWE (MILITARNE, ZBROJNE)

DZIAŁANIA BOJOWE - 1) w znaczeniu ogólnym - działania wojenne prowadzone przez siły zbrojne bezpośrednio na polu walki w celu zniszczenia lub obezwładnienia nieprzyjaciela; 2) w sztuce wojennej działania taktyczne - taktyka.

Mała Encyklopedia Wojskowa. T. I, Warszawa 1967, s. 353.

DZIAŁANIA BOJOWE - uderzenie wojsk nieprzyjaciela, odparcie jego uderzenia i w wyniku walki na lądzie, w powietrzu, w eterze lub na morzu doprowadzenie do zniszczenia, obezwładnienia lub osłabienia przeciwnika, opanowania określonego rejonu działań lub utrzymania własnego.

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 101.

DZIAŁANIA BOJOWE - RODZAJ DZIAŁAŃ PROWADZONYCH PRZEZ SIŁY ZBROJNE NA POLU WALKI DLA OSIĄGNIĘCIA OKREŚLONYCH CELÓW W DRODZE → PRZEMOCY ZBROJNEJ. PRZYJMUJĄC ZA PUNKT WYJŚCIA CHARAKTER SIŁ ZBROJNYCH I SPOSÓB ICH WYKORZYSTANIA - ROZRÓŻNIA SIĘ → DZIAŁANIA BOJOWE REGULARNE I → NIEREGULARNE. ZE WZGLĘDU NA SKALĘ UŻYCIA SIŁ ZBROJNYCH WYRÓŻNIA SIĘ DZIAŁANIA STRATEGICZNE, OPERACYJNE I TAKTYCZNE.

DZIAŁANIA NIEREGULARNE⁵

DZIAŁANIA NIEREGULARNE - to przede wszystkim opór zbrojny na obszarach okupowanych przez przeciwnika. Uczestniczą w nich nie tylko siły zbrojne. Działania nieregularne mogą mieć wymiar taktyczny, operacyjny i strategiczny. Główną treścią tych działań są działania partyzanckie.

S. Koziej: Teoria sztuki wojennej. Warszawa 1993, s. 21.

DZIAŁANIA NIEREGULARNE - akcje zbrojne, prowadzone przez siły zbrojne nie wchodzące w skład wojsk regularnych i zwykle przez pododdziały partyzanckie, powstańcze, siły obrony cywilnej i inne siły niewojskowe lub zmilitaryzowane, wykonujące krótkotrwałe, o niewielkim zasięgu akcje bojowe, walki, zasadzki i inne starcia zbrojne, nie ujęte w jeden zorganizowany system.

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 102.

⁵ Działania nieregularne, określa się jako świadomy wybór sposobu walki z przeciwnikiem w warunkach gdy starcie regularne (frontalne) nie może być skuteczne, a może grozić zniszczeniem, rozbiciem wojsk. Innymi słowy współczesne działania nieregularne to sposób prowadzenia walki zbrojnej polegający na unikaniu frontalnego starcia z przeciwnikiem mającym zdecydowaną przewagę a dający szansę, nawet wielokrotnie słabszym siłom skutecznej walki poprzez uderzenia z zaskoczenia w jego słabe miejsca (skrzydła, elementy logistyczne, odosobnione i słabe pododdziały, elementy systemu dowodzenia itp.).

Działania nieregularne mogą prowadzić i powinny być do nich przygotowane, wszystkie formacje sił zbrojnych tj. wojska operacyjne, wojska obrony terytorialnej, formacje nieregularne (partyzanckie) itp.

B. Balcerowicz, J. Marczak, J. Pawłowski: Sposoby i rodzaje walki zbrojnej w obronie Polski. Warszawa, 1994, s. 71.

DZIAŁANIA NIEREGULARNE - to działania bojowe prowadzone przez przygotowane już w czasie pokoju bądź doraźnie tworzone w czasie wojny zgrupowania taktyczne, stosujące specyficzne sposoby walki w celu zwalczania i dezorganizacji poczynąń przeciwnika na obszarze przez niego opanowanym. Są to napady, zasadzki, działania dywersyjne, dezinformacyjne itp.

Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych. Warszawa 1994, s. 8.

DZIAŁANIA NIEREGULARNE - szczególny sposób działania; mogą być stosowane w każdym rodzaju działań bojowych.

Regulamin Walki Wojsk Lądowych Bundeswehry Hdv 100/100. Tłum. i wyd. AON 1993, s. 53.

DZIAŁANIA NIEREGULARNE - FORMA → DZIAŁAŃ BOJOWYCH PROWADZONYCH NAJCZĘŚCIEJ W OBRONIE PAŃSTWA (BĄDŹ WOJNIE WYZWOLEŃCZEJ), POLEGAJĄCA NA UNIKANIU BEZPOŚREDNICH, GROŻĄCYCH ZNISZCZENIEM STARĆ Z PRZEWAŻAJĄCYMI SIŁAMI PRZECIWNIKA I ATA-KOWANIU, Z REGUŁY Z ZASKOCZENIA, JEGO SKRZYDEŁ, ELEMENTÓW LOGISTYCZNYCH I ODOSOBNIONYCH PODODDZIAŁÓW. MOGĄ MIEĆ SKALĘ TAKTYCZNĄ, OPERACYJNĄ I STRATEGICZNĄ.

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE - specyficzna forma walki zbrojnej wyrażająca się w zaskakujących, krótkotrwałych i gwałtownych starciach zbrojnych, zasadzkach, napaściach, aktach dywersji i sabotażu w połączeniu z psychologicznym oddziaływaniem.

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 103.

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE - FORMA → NIEREGULARNYCH DZIAŁAŃ BOJOWYCH PROWADZONYCH PRZEZ SIŁY REKRUTUJĄCE SIĘ Z MIEJSCOWEJ LUDNOŚCI LUB ROZBITYCH JEDNOSTEK WOJSKOWYCH PRZECIWKO OKUPANTOWI BĄDŹ RODZIMEJ WŁADZY.

DZIAŁANIA POZAMILITARNE - RODZAJ DZIAŁAŃ PROWADZONYCH PRZEZ FORMACJE SPOZA WOJSKA, NIE STOSUJĄCE PRZEMOCY ZBROJNEJ

W DZIEDZINACH: POLITYCZNEJ, GOSPODARCZEJ, EKOLOGICZNEJ I INNYCH, ZARÓWNO W CZASIE POKOJU JAK I WOJNY.

DZIAŁANIA PRZECIWDYWERSYJNE - CZĘŚĆ SKŁADOWA → OBRONY PRZECIWDYWERSYJNEJ POLEGAJĄCA NA PROWADZENIU WALKI Z GRUPAMI DYWERSYJNO-ROZPOZNAWCZYMI, SABOTAŻOWYMI I TERRORYSTYCZNYMI PRZECIWNIAKA.

DZIAŁANIA REGULARNE

DZIAŁANIA BOJOWE REGULARNE - to starcie zwartych formacji w polu, w klasycznych warunkach podziału pola walki na strefę starcia i zaplecze.

S. Koziej: Teoria sztuki wojennej. Warszawa 1993, s. 21.

DZIAŁANIA BOJOWE REGULARNE - forma działań bojowych prowadzonych przez siły zbrojne w myśl ogólnie przyjętych zasad prowadzenia walki zbrojnej.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 9.

DZIAŁANIA REGULARNE - FORMA → DZIAŁAŃ BOJOWYCH PROWADZONYCH PRZEZ ZWARTE FORMACJE ZBROJNE, W KTÓRYCH WYSTĘPUJE PODZIAŁ NA STREFĘ STARCIA I ZAPLECZE. MOGĄ MIEĆ SKALĘ TAKTYCZNĄ, OPERACYJNĄ I STRATEGICZNĄ.

DZIAŁANIA WOJENNE

DZIAŁANIA WOJENNE - walka zbrojna, realizowane zamierzenia dwóch lub więcej państw dążących do osiągnięcia określonych celów politycznych (ekonomicznych, społecznych) przez użycie zorganizowanej siły (przemocy militarnej), przede wszystkim sił zbrojnych, prowadzących walki, bitwy i operacje na lądzie w powietrzu (kosmosie) i na morzu.

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 104.

DZIAŁANIA WOJENNE - CAŁOKSZTAŁT PRZEDSIĘWZIĘĆ REALIZOWANYCH W TOKU → WOJNY PRZEZ STRONY BIORĄCE W NIEJ UDZIAŁ DLA OSIĄGNIĘCIA OKREŚLONYCH CELÓW POLITYCZNYCH.

EKONOMIKA WOJSKOWA

EKONOMIKA WOJSKOWA - jest nauką o gospodarce wojskowej.

K. Staender, Lexikon der öffentlichen Finanzwirtschaft, R. v. Decker's Verlag, G. Schenck, Heidelberg 1984, s. 191.

EKONOMIKA WOJSKOWA - jest nauką o kosztowej skuteczności decyzji wojskowych.

G. Rudl, Militarökonomie als angewandte Wissenschaft, (w:) Truppenpraxis z 1977, nr 7, s. 491.

EKONOMIKA WOJSKOWA - DYSCYPLINA WIEDZY Z POGRANICZA NAUK EKONOMICZNYCH I WOJSKOWYCH O GOSPODAROWANIU W INTERESACH SIŁ ZBROJNYCH.

EKSTERYTORIALNE UZUPEŁNIENIE SIŁ ZBROJNYCH (WOJSK)

EKSTERYTORIALNY SYSTEM UZUPEŁNIANIA WOJSK - uzupełnianie stanu osobowego wojsk nie z obszaru danego okręgu wojskowego, lecz z obszarów innych okręgów przez dostarczanie powoływanych kontyngentów do rejonów dyslokacji, formowania lub rozwijania związków i oddziałów.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, s. 110.

EKSTERYTORIALNE UZUPEŁNIENIE SIŁ ZBROJNYCH (WOJSK) - JEDNA Z ZASAD UZUPEŁNIANIA JEDNOSTEK WOJSKOWYCH ŻOŁNIERZAMI REZERWY, ŚRODKAMI TRANSPORTOWYMI I MASZYNAMI (URZĄDZENIAMI), POLEGAJĄCA NA PRZEZNACZANIU ŻOŁNIERZY REZERWY, ŚRODKÓW TRANSPORTOWYCH I MASZYN DO UZUPEŁNIENIA JEDNOSTEK WOJSKOWYCH Z OBSZARU INNYCH WOJEWÓDZTW. DECYZJĘ W TEJ SPRAWIE PODEJMUJE SZTAB → OKRĘGU WOJSKOWEGO WÓWCZAS, GDY MACIERZYSTY → WOJEWÓDZKI SZTAB WOJSKOWY NIE JEST W STANIE ZASPOKOIĆ TYCH POTRZEB Z POWODU

BRAKU W ZASOBACH ŻOŁNIERZY O ODPOWIEDNICH SPECJALNOŚCIACH LUB GDY KORZYSTNIEJSZE JEST WYKORZYSTANIE REZERW SĄSIEDNICH WOJEWÓDZKICH SZTABÓW WOJSKOWYCH Z UWAGI NA JAKOŚĆ I TERMINOWOŚĆ UZUPEŁNIENIA JEDNOSTEK WOJSKOWYCH.

EWAKUACJA LUDNOŚCI

EWAKUACJA LUDNOŚCI - celowe i zorganizowane wywożenie lub wynoszenie z terenu działań i zagrożonego zajęciem przez nieprzyjaciela chorych i porażonych żołnierzy, usuwanie ludności cywilnej, jeńców wojennych.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, s. 115.

EWAKUACJA LUDNOŚCI - wywożenie (wynoszenie) z terenu działań wojennych rannych, chorych i porażonych żołnierzy, usuwanie ludności cywilnej.

Mała Encyklopedia Wojskowa. Warszawa 1967. T. I, s. 380.

EWAKUACJA LUDNOŚCI - JEDEN ZE SPOSOBÓW ZBIOROWEJ OCHRONY LUDNOŚCI POLEGAJĄCY NA PRZEMIESZCZENIU JEJ Z OBSZARÓW (REJONÓW) ZAGROŻONYCH LUB PORAŻONYCH DO BARDZIEJ BEZPIECZNYCH.

FORMACJE OBRONY CYWILNEJ

FORMACJE SAMOOBRONY - cywilne jednostki organizacyjne stanowiące podstawowe siły obrony cywilnej, powoływane na mocy ustawy o powszechnym obowiązku obrony do ochrony ludności, zakładów pracy oraz urządzeń użyteczności publicznej przed skutkami działania środków masowego rażenia i innych działań nieprzyjaciela.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, T. I, s. 408.

FORMACJE OBRONY CYWILNEJ - NIEMILITARNE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE PRZEZNACZONE DO PROWADZENIA → AKCJI RATUNKOWYCH.

GEOGRAFIA WOJENNA

GEOGRAFIA WOJENNA - dział nauki wojennej, badający czynniki polityczne, gospodarcze, wojskowe i fiz. -geograficzne, w granicach teatrów wojny (TDW), teatrów działań wojennych (TDW) oraz poszczególnych krajów z punktu widzenia wpływu tych czynników na planowanie, przygotowanie i prowadzenie wojny; wg niektórych źródeł naukowych - gałąź geografii stosowanej (dział nauk geograficznych). G.W. zajmuje się położeniem i znaczeniem politycznym, gospodarczym i geograficznym TW, TDW i krajów; warunkami terenowymi (rzeźba terenu, grunty, rubieże wodne, duże kompleksy leśne) i klimatyczno-meteorologicznymi, ludnością jako źródłem siły roboczej i rezerw sił zbrojnych; zasobami materiałowymi i miejscowymi; przygotowaniem terytorium TW, TDW i krajów pod względem operacyjnym.

Mała Encyklopedia Wojskowa, T. 1, Warszawa 1967, s. 448.

GEOGRAFIA WOJENNA - dział wiedzy stanowiący część składową nauki wojennej; przedmiotem badań g. w. są: warunki polityczno-gospodarcze oraz warunki fizyczno-geograficzne w granicach TW, TDW, kierunków strategicznych, poszczególnych krajów - z punktu widzenia wpływu warunków na przygotowanie i prowadzenie wojny. ...W ramach g. w. występuje jako samodzielna dyscyplina wiedzy - morska geografia wojenna.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, s. 125.

GEOGRAFIA WOJENNA⁶ - DYSCYPLINA NAUKI WOJENNEJ BADAJĄCA WŁAŚCIWOŚCI I PRZESTRZENNE ROZMIESZCZENIE CZYNNIKÓW GEOGRAFICZNYCH, GOSPODARCZYCH, POLITYCZNYCH ORAZ MILITARNYCH POD KĄTEM ICH WPŁYWU NA OBRONNOŚĆ PAŃSTW.

⁶ Przedmiot i zakres badań geografii wojennej nie łączą się jedynie z działaniami zbrojnymi i potrzebami wojsk. Są one znacznie szersze i odnoszą się do wojny oraz niemal wszystkich dziedzin życia państwa. Z efektów naukowo-badawczych geografii wojennej korzystają zarówno siły zbrojne jak i resorty cywilne, które są również odpowiedzialne za obronność kraju. Dlatego też nie określa się jej mianem „geografii wojskowej”, gdyż zaważyłoby to znacznie jej faktyczne pole badawcze.

GOSPODARKA

GOSPODARKA - 1) organizacja produkcji, sposobów produkcji; 2) ogół nakładów wytwórczych danego kraju lub dana dziedzina wytwórczości, przemysłu; 3) gospodarowanie, zarządzanie czymś.

Słownik Języka Polskiego, pod red. M. Szymczaka, PWN, Warszawa 1978, t. I, s. 683.

GOSPODARKA - ogólny obszar dyspozycji i działań, które podejmują poszczególni ludzie, grupy ludzi i w pierwszym rzędzie państwa i wspólnoty państw w celu zaspokojenia swoich potrzeb przy użyciu ograniczonych dóbr.

T. August, Freiherr von der Heydte, Kriegswirtschaft, (w:) Handbuch zur Okonomie der Verteilungspolitik, Walhalla u. Preatoria Verlag, Regensburg 1986, s. 461.

GOSPODARKA - CAŁOKSZTAŁT DZIAŁAŃ REALIZOWANYCH DLA ZASPOKOJENIA ZAPOTRZEBOWANIA LUDZI NA OGRANICZONE DOBRA. OBEJMUJE Z JEDNEJ STRONY WYPOSAŻENIE MATERIALNE (RZECZOWE) I INSTYTUCJONALNE, KTÓRYM POSŁUGUJĄ SIĘ LUDZIE DLA UZYSKANIA DÓBR, Z DRUGIEJ STRONY - ZACHOWANIA LUDZI, KTÓRE SIĘ PRZEJAWIAJĄ W PRZYGOTOWANIU I REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ ZMIERZAJĄCYCH DO UZYSKANIA TYCH DÓBR.

GOSPODARKA NARODOWA

GOSPODARKA NARODOWA - mechanizm, za pomocą którego następuje połączenie pracy, majątku, kapitału i organizacji dla zaspokojenia potrzeb społeczeństwa danego kraju.

D. N. Hyman, Economics, IRWIN, Homewood Il. , Boston 1989, s. 2.

GOSPODARKA NARODOWA - całokształt zasobów i działalności prowadzonej w sferze produkcji, podziału, wymiany i konsumpcji w danym kraju.

M. Koch, Gospodarka wojskowa, Warszawa 1987, s. 7.

GOSPODARKA NARODOWA - CAŁOKSZTAŁT WSZYSTKICH PODMIOTÓW, INSTYTUCJI GOSPODARCZYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ O CHARAKTERZE GOSPODARCZYM REALIZOWANYCH W OBRĘBIE DANEGO KRAJU.

GOSPODARKA OBRONNA

GOSPODARKA OBRONNA - 1) relacja między obronnością i gospodarką narodową; 2) ekonomiczne zabezpieczenie obrony, przez które rozumie się łączne rozpatrywanie zagadnień strategii, ekonomii i ustroju gospodarczego; 3) użycie zgodnie z zasadami gospodarczości środków będących w dyspozycji państwa i przeznaczonych do zaspokojenia jego potrzeb obronnych.

O. Hahn, Die Militar - Okonomie im internationalen Vergleich, [w:] Militar und Okonomie, Vandenhoeck und Ruprecht, Gottingen 1977, s. 34-35.

GOSPODARKA OBRONNA - ta część gospodarki narodowej, która służy realizacji funkcji obronnych państwa. Stanowi ona podsystem systemu gospodarki narodowej wyróżniony przez cel, którym jest utrzymanie potencjału obronno-gospodarczego na miarę potrzeb wynikających z doktryny obronnej.

M. Koch, Gospodarka wojskowa, Warszawa 1987, s. 9.

GOSPODARKA OBRONNA - CZĘŚĆ → GOSPODARKI NARODOWEJ, ZABEZPIECZAJĄCA POTRZEBY OBRONNE PAŃSTWA. OBEJMUJE ZASOBY OSOBOWE, RZECZOWE I FINANSOWE ORAZ ICH UŻYCIE ZGODNIE Z ZASOBAMI GOSPODARCZOŚCI.

GOSPODARKA WOJSKOWA

GOSPODARKA WOJSKOWA - suma przedsięwzięć nakierowanych na zwiększenie efektywności sił zbrojnych - włącznie z obroną cywilną i administracją sił zbrojnych. Może być rozpatrywana zarówno w skali makro - jak i mikro.

K. Staender, Lexikon der öffentlichen Finanzwirtschaft, R. v. Decker's Verlag G. Schenck, Heide.

GOSPODARKA WOJSKOWA - układ względnie odosobniony, funkcjonujący trójfazowo, (...) na wejściu zasilany przez gospodarkę narodową środkami (...), wewnątrz którego (...) przebiegają (...) procesy podziału, dyspozycji, ukierunkowania

i przetwarzania tych środków (...). Wreszcie środki te (...) poprzez kanały wyjścia wpływają do zaopatrywanych jednostek wojskowych.

Z. Kłocewski, Polska gospodarka wojskowa 1918-1939, MON, Warszawa 1987, s. 10.

GOSPODARKA WOJSKOWA - CZĘŚĆ → GOSPODARKI OBRONNEJ, STANOWIĄCA ZORGANIZOWANĄ W RAMACH SIŁ ZBROJNYCH DZIAŁALNOŚĆ PODMIOTÓW GOSPODARUJĄCYCH ZGODNĄ Z WYMAGANIAMI ZDOLNOŚCI I GOTOWOŚCI BOJOWEJ I OBEJMUJĄCĄ CAŁOKSZTAŁT PROCESÓW ZWIĄZANYCH Z GOSPODAROWANIEM ZASOBAMI OSOBOWYMI, RZECZOWYMI, FINANSOWYMI NA WSZYSTKICH SZCZEBŁACH KIEROWANIA SIŁAMI ZBROJNYMI.

GOTOWOŚĆ ALARMOWA

GOTOWOŚĆ ALARMOWA - zdolność wojsk do wykonania określonych zadań (przedsięwzięć) uzyskana w trybie nagłym, alarmowym, zarządzonym umownym sygnałem lub rozkazem; może być osiągana po uzyskaniu przez daną jednostkę wojskową gotowości mobilizacyjnej lub w trakcie jej osiągania.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, s. 130.

GOTOWOŚĆ ALARMOWA - ZDOLNOŚĆ WOJSK DO WYKONANIA OKREŚLONYCH ZADAŃ (PRZEDSIĘWZIĘĆ) UJĘTYCH W PLANACH OSIĄGANIA → WYŻSZYCH STANÓW GOTOWOŚCI BOJOWEJ W TRYBIE NAGŁYM, ALARMOWYM, ZARZĄDZONYM UMOWNYM SYGNAŁEM LUB ROZKAZEM PRZY WYKORZYSTANIU TECHNICZNYCH ŚRODKÓW ŁĄCZNOŚCI (Z ZASTOSOWANIEM TABEL SYGNAŁOWYCH) LUB ZARZĄDZENIAMI NA PIŚMIE, KTÓRE UMIESZCZONE SĄ W SPECJALNYCH KOPERTACH I PRZECHOWYWANE U SŁUŻB DYŻURNYCH JEDNOSTEK.

GOTOWOŚĆ BOJOWA

GOTOWOŚĆ BOJOWA - zdolność wojsk do podjęcia w określonym czasie działań bojowych. Stan gotowości bojowej zależy od stanu moralno-politycznego wojsk, poziomu ich wyszkolenia i wyposażenia, stanu ukompletowania, stopnia

zabezpieczenia materiałowego i technicznego oraz gotowości alarmowej i mobilizacyjnej. W niektórych rodzajach wojsk i sił zbrojnych rozróżnia się kilka stanów gotowości bojowej ustalonych odpowiednimi instrukcjami, regulaminami i rozkazami.

Słownik Podstawowych Terminów Wojskowych. Warszawa 1977, s. 6-7.

GOTOWOŚĆ BOJOWA - zdolność wojsk do podjęcia w określonym czasie działań bojowych; system czynności organizacyjnych i wykonawczych dowódców i sztabów oraz działania wojsk podejmowane w celu zapewnienia zdolności bojowej wszystkich szczebli dowodzenia i jednostek organizacyjnych sił zbrojnych do bezzwłocznego przystąpienia do wykonania zadań bojowych i taktyczno-operacyjnych zgodnie z planami lub doraźnie postawionymi zadaniami.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, s. 130.

GOTOWOŚĆ BOJOWA - STAN OKREŚLAJĄCY ZDOLNOŚĆ SIŁ ZBROJNYCH DO PODJĘCIA I KONTYNUOWANIA DZIAŁAŃ W WYZNACZONYM MIEJSCU I CZASIE. PRZYJMUJĄC ZA PUNKT WYJŚCIA STOPIEŃ GOTOWOŚCI BOJOWEJ, WYRÓŻNIA SIĘ → STAN STAŁEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ, → STAN PODWYŻSZONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ, → STAN WZMOŻONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ ORAZ → STAN PEŁNEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ.

GOTOWOŚĆ MOBILIZACYJNA

GOTOWOŚĆ MOBILIZACYJNA - stopień gotowości osiągnięty po zakończeniu wszystkich przedsięwzięć podejmowanych w związku z przejściem jednostek i instytucji wojskowych z organizacji istniejącej w okresie pokoju na organizację wojenną. Terminy gotowości mobilizacyjnej ustala się zależnie od rodzaju i przeznaczenia poszczególnych jednostek oraz czasu potrzebnego na ich rozwinięcie mobilizacyjne. Po uzyskaniu gotowości mobilizacyjnej wojsk osiągają gotowość bojową.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979.

GOTOWOŚĆ MOBILIZACYJNA - STOPIEŃ PRZYGOTOWANIA ORGANIZACJI WOJSKOWEJ (JEDNOSTKI, ZWIĄZKU, WOJSK, SZTABU, INSTYTUCJI) DO TERMINOWEGO ROZPOCZĘCIA I EFEKTYWNEGO WYKONANIA ZADAŃ

PRZEWIDZIANYCH DLA NIEJ W PLANIE MOBILIZACYJNYM; ZDOLNOŚĆ WOJSK DO PRZEJŚCIA W OKREŚLONYM CZASIE ZE STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ CZASU POKOJOWEGO NA WOJENNĄ, OSIĄGANA PRZEZ REALIZACJĘ SZEREGU PRZEDSIĘWZIĘĆ PRZYGOTOWAWCZYCH ZWIĄZANYCH Z TYM PROCESEM; STANOWI INTEGRALNĄ CZĘŚĆ → STANU STAŁEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ WOJSK. PRZEZ ZDOLNOŚĆ DO MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA ROZUMIE SIĘ POSIADANIE W PEŁNI OPRACOWANEJ DOKUMENTACJI MOBILIZACYJNEJ, ZAPEWNIONE UZUPEŁNIENIE POTRZEB MOBILIZACYJNYCH, WYDZIELONE SIŁY I ŚRODKI PRZEWIDZIANE DO WYKONANIA POSZCZEGÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ ORAZ PEŁNĄ ZNAJOMOŚĆ OBOWIĄZKÓW WYKONYWANYCH W TYM PROCESIE PRZEZ WSZYSTKICH ŻOŁNIERZY.

GOTOWOŚĆ PRZEMYSŁU OBRONNEGO

GOTOWOŚĆ PRZEMYSŁU OBRONNEGO - stan przygotowania przemysłu do produkcji ważnych wyrobów, służących zabezpieczeniu realizacji narodowych celów militarnych.

Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, US Government Printing Office, Washington 1989, s. 178.

GOTOWOŚĆ PRZEMYSŁU OBRONNEGO - zdolność bazy przemysłowej do spełnienia przez nią wymogów produkcyjnych. Może być osiągnięta przy użyciu przymusu - ograniczeń prawnych, proceduralnych, finansowych lub fizycznych

Industrial Base Program (IBP) Procedures, Department of Defense, Washington October 1991, s. 15.

GOTOWOŚĆ PRZEMYSŁU OBRONNEGO - ZDOLNOŚĆ PRZEMYSŁU DO PRZEJŚCIA OD DZIAŁALNOŚCI OKRESU POKOJOWEGO DO PRODUKCJI UWZGLĘDNIAJĄCEJ POTRZEBY STANU ZAGROŻENIA I WOJNY.

INCYDENT ZBROJNY

INCYDENT ZBROJNY - odosobniony atak lub zbrojne starcie organizowane umyślnie lub wynikiłe przypadkowo, powodujące reperkusje polityczne (wewnętrzne lub międzynarodowe).

L. Mucha, Przemoc zbrojna. Warszawa 1991, s. 33.

INCYDENT ZBROJNY - FORMA → KONFLIKTU ZBROJNEGO POLEGAJĄCEGO NA ODOSONIONYM STARCIU NIEWIELKIEJ CZĘŚCI SIŁ ZBROJNYCH LUB ZORGANIZOWANYCH I UZBROJONYCH GRUP PRZYGOTOWANEGO UMYŚLNIE LUB WYNIKŁEGO PRZYPADKOWO.

INFRASTRUKTURA

INFRASTRUKTURA - podstawowe urządzenia i instytucje świadczące usługi niezbędne do należytego funkcjonowania produkcyjnych działów gospodarki. Rozróżnia się infrastrukturę ekonomiczną, która obejmuje urządzenia świadczące usługi w zakresie transportu, komunikacji, energetyki, irygacji, melioracji itd. oraz infrastrukturę społeczną, w skład której wchodzi urządzenia i instytucje świadczące usługi w dziedzinie prawa, bezpieczeństwa, kształcenia, oświaty, służby zdrowia itd.

Wielka Encyklopedia Powszechna T. 5, PWN, Warszawa - wydanie pierwsze, s. 54.

INFRASTRUKTURA - podstawowe urządzenia, przedsiębiorstwa i instytucje). usługowe nieodzownie potrzebne do właściwego funkcjonowania produkcyjnych działów gospodarki (infrastruktura ekonomiczna, społeczna.

Władysław Kopaliński, Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych, WP, Warszawa 1989, s. 229.

INFRASTRUKTURA - OBIEKTY, URZĄDZENIA STAŁE I INSTYTUCJE USŁUGOWE (KRAJOWE I MIĘDZYNARODOWE) NIEZBĘDNE DO NALEŻYTEGO FUNKCJONOWANIA SPOŁECZEŃSTW, tzn. PRODUKCYJNYCH DZIAŁÓW GOSPODARKI ORAZ ŻYCIA (W TYM BEZPIECZEŃSTWA) LUDNOŚCI.

INFRASTRUKTURA OBRONNA - ELEMENT → INFRASTRUKTURY PAŃSTWA, OBEJMUJĄCY OBIEKTY I URZĄDZENIA STAŁE ORAZ INSTYTUCJE NIEZBĘDNE DO FUNKCJONOWANIA → SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA. TWORZONA JEST GŁÓWNIEM W CZASIE POKOJU, ALE ROZWIJANA RÓWNIEŻ W OKRESIE ZAGROŻENIA I WOJNY. Z PUNKTU WIDZENIA SPECYFIKI WYRÓŻNIA SIĘ m. in. INFRASTRUKTURĘ WOJSKOWĄ.

INFRASTRUKTURA PAŃSTWA - ELEMENT → INFRASTRUKTURY OBEJMUJĄCY OBIEKTY, URZĄDZENIA STAŁE I INSTYTUCJE USŁUGOWE NIEZBĘDNE DO NALEŻYTEGO FUNKCJONOWANIA PRODUKCYJNYCH DZIAŁÓW GOSPODARKI ORAZ ŻYCIA (W TYM BEZPIECZEŃSTWA) LUDNOŚCI KRAJU.

INFRASTRUKTURA WOJSKOWA

INFRASTRUKTURA WOJSKOWA - termin ogólny stosowany na oznaczenie wszystkich stacjonarnych urządzeń, instalacji lub wyrobów służących zaspokajaniu potrzeb sił zbrojnych.

Dictionary of Military and Associated Terms, Departament of Defense. US Government Printing Office. Washington 1989, s. 180.

INFRASTRUKTURA WOJSKOWA - wszystkie stacjonarne obiekty i urządzenia, służące bezpośrednio i pośrednio do obrony kraju, które zostały zbudowane w oparciu o przepisy obowiązujące siły zbrojne i których koszty są ujęte w budżecie sił zbrojnych.

Handbuch zur Okonomie der Verteidigungspolitik, Walhalla u. Praetoria Verlag, Regensburg 1986, s. 972.

INFRASTRUKTURA WOJSKOWA - ELEMENT INFRASTRUKTURY OBRONNEJ OBEJMUJĄCY, WSZYSTKIE STACJONARNE (A W WYJĄTKOWYCH WYPADKACH TAKŻE RUCHOME) OBIEKTY I URZĄDZENIA, KTÓRE ZGODNIE ZE SWOIM PRZEZNACZENIEM SŁUŻĄ DO ZASPOKAJANIA POTRZEB SIŁ ZBROJNYCH, A W SZCZEGÓLNOŚCI DOWODZENIA, BYTOWANIA, SZKOLENIA I PRZEMIESZCZANIA WOJSK

INTERES NARODOWY

INTERES NARODOWY - zespół ogólnych i stałych celów na rzecz których działa naród.

Major Problems of U. S. Foreign Policy 1950-1951, Prepared by the Staff of the International Studies Group of the Brookings Institution, Washington D. C. 1950, s. 384.

INTERES NARODOWY - to ogólne, długookresowe i kontynuowane cele funkcjonalne w stosunku do celu ostatecznego, któremu służy państwo, naród i władza.

Lerche Ch. J., Said A., Concept of International Politics, Englewood Cliffs 1963, s. 6

INTERES NARODOWY - ZESPÓŁ WARTOŚCI, NA RZECZ KTÓRYCH DZIAŁA DANY NARÓD.

INTERWENCJA ZBROJNA

INTERWENCJA ZBROJNA - użycie siły zbrojnej wobec obcego państwa (narodu, klasy, grupy społecznej), któremu ono się nie przeciwstawia, w celu narzucenia korzystnych rozwiązań lub przywrócenia uprzedniego stanu rzeczy.

L. Mucha, Przemoc zbrojna. Warszawa 1991, s. 33.

INTERWENCJA - mieszanie się jednego państwa w wewnętrzne sprawy innego państwa, bez jego zgody. Interwencja przy użyciu sił zbrojnych przeciw innemu państwu stanowi agresję.

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 149.

INTERWENCJA ZBROJNA - FORMA BEZPOŚREDNIEGO UŻYCIA SIŁ ZBROJNYCH - POLEGAJĄCA NA ZAJĘCIU TERYTORIUM BĄDŹ JEDYNIEM WAŻNYCH STRATEGICZNIE OBIEKTÓW INNEGO PAŃSTWA, BEZ WYSTĄPIENIA STARĆ ZBROJNYCH.

INWAZJA

INWAZJA - napad, wtargnięcie, najazd wojsk na obce terytorium .

Mała Encyklopedia Wojskowa, T. I. Warszawa 1967, s. 556.

INWAZJA - zbrojne wtargnięcie na terytorium obcego państwa bez jego zgody; najazd, napad wojsk na obce terytorium; według międzynarodowego prawa inwazja stanowi akt agresji.

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 150.

INWAZJA - zbrojne wtargnięcie na obce terytorium; najazd, napad.

Mały Słownik Języka Polskiego. Warszawa 1993, s. 270.

INWAZJA - FORMA BEZPOŚREDNIEGO UŻYCIA SIŁ ZBROJNYCH POLEGAJĄCA NA ZBROJNYM WTARGNIĘCIU WOJSK NA TERYTORIUM INNEGO PAŃSTWA.

KADROWY SYSTEM WOJSKA

KADROWY SYSTEM WOJSKA - 1) stałe utrzymywanie w okresie pokoju optymalnego składu organizacyjnego i stanu osobowego sił zbrojnych, zapewniające podjęcie przez niektóre jednostki i związki, w zasadzie bez ich dodatkowego uzupełnienia, natychmiastowych działań bojowych; 2) system umożliwiający utrzymanie zmniejszonego stanu etatowego wojska, oparty na służbie w jednostkach głównie kadry zawodowej, co umożliwia w razie mobilizacji stosunkowo szybkie uzupełnienie tych jednostek do stanów przewidzianych w etatach czasu wojennego.

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979.

KADROWY SYSTEM WOJSKA - SYSTEM ORGANIZACJI WOJSKA OPARTY NA POWSZECHNYM OBOWIĄZKU SŁUŻBY WOJSKOWEJ, POLEGAJĄCY NA STAŁYM UTRZYMYWANIU W OKRESIE POKOJU OPTYMALNEGO SKŁADU ORGANIZACYJNEGO I STANU OSOBOWEGO → SIŁ ZBROJNYCH, ZAPEWNIAJĄCYCH: 1) MOŻLIWOŚĆ PODJĘCIA PRZEZ NIEKTÓRE JEDNOSTKI I ZWIĄZKI NATYCHMIASTOWYCH → DZIAŁAŃ BOJOWYCH W ZASADZIE BEZ POTRZEBY ICH DODATKOWEGO UZUPEŁNIENIA; 2) DOGODNE WARUNKI DO SZYBKIEGO → MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA JEDNOSTEK O NIEPEŁNYCH STANACH, SKADROWANYCH I NOWO FORMOWANYCH; 3) MOŻLIWOŚĆ PRZESZKALANIA W OKRESIE POKOJU USTALONEGO KONTYNGENTU POBOROWYCH I ODBYWANIA PRZEZ NICH ZASADNICZEJ SŁUŻBY WOJSKOWEJ W SPOSÓB CIĄGŁY, PRZEZ OKRES PRZEWIDZIANY W USTAWIE, W CELU PRZYGOTOWANIA REZERW OSOBOWYCH NIEZBĘDNYCH DLA POWIĘKSZENIA I ROZWINIĘCIA WOJSK NA OKRES WOJNY ORAZ ICH UZUPEŁNIENIA W RAZIE PONIESIENIA STRAT PODCZAS DZIAŁAŃ BOJOWYCH.

KATASTROFA

KATASTROFA - nieszczęśliwy wypadek, wydarzenie powodujące tragiczne skutki.

Mały Słownik Języka Polskiego. Warszawa 1993, s. 303.

KATASTROFA - WYDARZENIE NAGŁE, TRAGICZNE W SKUTKACH, POWODUJĄCE STRATY MATERIALNE, W KTÓRYM KTOŚ UCIERPIAŁ LUB PONIÓSŁ ŚMIERĆ.

KIEROWANIE

KIEROWANIE - działanie zmierzające do spowodowania funkcjonowania innych rzeczy, zgodnie z celem tego, który kieruje.

J. Zieleniewski. Organizacja i zarządzanie. Warszawa, s. 45.

ZARZĄDZANIE⁷ - zespół działań lub procesów mających na celu koordynację i integrację użytkowania zasobów dla osiągnięcia celu organizacyjnego przez ludzi przy użyciu techniki i informacji w zorganizowanych strukturach.

A. K. Koźmiński. Współczesne koncepcje zarządzania. Warszawa 1987, s. 352.

KIEROWANIE - DZIAŁALNOŚĆ ZMIERZAJĄCA DO SKOORDYNOWANEGO WYKORZYSTANIA BĘDĄCYCH DO DYSPOZYCJI ORGANU KIEROWNICZEGO ZASOBÓW LUDZKICH I MATERIALNYCH DLA OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH CELÓW.

KIERUNEK OPERACYJNY

KIERUNEK OPERACYJNY - pas terenu, morza (lub łącznie) wraz z obszarem powietrznym, prowadzący do obiektów operacyjnych; część kierunku strategicznego, teren działań operacyjnych związków operacyjnych (armia - front), połączonych wspólnym zamiarem operacji (bitwy). Kierunek operacyjny wyznacza się na podstawie aktualnego położenia operacyjnego.

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 165.

⁷ Termin zbliżony znaczeniowo do „kierowania”.

KIERUNEK OPERACYJNY - pas terenu łącznie z obszarem powietrznym, niekiedy i morskim oraz znajdującymi się na nim obiektami operacyjnymi, których opanowanie lub zniszczenie zapewnia osiągnięcie celu operacji; kierunek działań bojowych związków operacyjnych połączonych wspólnym zamiarem operacji (bitwy). Kierunek operacyjny określa się na podstawie aktualnego położenia operacyjnego.

Mała Encyklopedia Wojskowa . T. II, Warszawa 1970, s. 45.

KIERUNEK OPERACYJNY - UMOWNY PAS LĄDU (NIEKIEDY Z PRZYLEGŁYM AKWENEM MORSKIM) WRAZ Z PRZESTRZENIĄ POWIETRZNĄ, STANOWIĄCY Z REGUŁY CZĘŚĆ → KIERUNKU STRATEGICZNEGO, WYRÓŻNIONY ZE WZGLĘDU NA WŁAŚCIWOŚCI WOJSKOWO-GEOGRAFICZNE I CEL OPERACJI.

KIERUNEK STRATEGICZNY

KIERUNEK STRATEGICZNY - umowny pas terenu lub obszaru wodnego (często w połączeniu z przestrzenią powietrzną stanowiący integralną część danego teatru działań (teatru wojny), na którym są rozmieszczone obiekty operacyjne lub strategiczne, stanowiące (lub które mogą stanowić) cel operacji strategicznej . w ramach kierunku strategicznego wydziela się zwykle kilka kierunków operacyjnych.

Illeksyon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, s. 166.

KIERUNEK STRATEGICZNY - 1) kierunek działań wyższych związków wojsk (Frontów, Grup Armii) wynikający z celu strategicznego kampanii (etapu wojny) . Na kierunku strategicznym wydziela się zwykle kilka kierunków operacyjnych, wyprowadzających do obiektów operacyjnych, których opanowanie może być celem jednoczesnych lub kolejnych operacji poszczególnych związków operacyjnych w ramach zamiaru strategicznego; 2) pas terenu lub obszaru wodnego (często w połączeniu), na którym działają wojska w celu zniszczenia lub zdobycia ważnych strategicznych obiektów w danej kampanii (etapie wojny). Na kierunku strategicznym prowadzi się operacje jednego lub kilku Frontów (Grup Armii) związanych wspólnym zamiarem, a na morzu - bazowanie i operacje kilku związków operacyjnych marynarki wojennej. Na teatrze działań wojennych kierunek strategiczny ma najczęściej

charakter stały, określany elementami natury politycznej, militarnej, gospodarczej i geograficznej.

Mała Encyklopedia Wojskowa. T. 2, Warszawa 1970, s. 45.

KIERUNEK STRATEGICZNY - UMOWNY PAS ŁĄDU (NIEKIEDY Z PRZY-
LEGŁYM AKWENEM MORSKIM) WRAZ Z PRZESTRZENIĄ POWIETRZNĄ, WY-
RÓŻNIONY ZE WZGLĘDU NA UWARUNKOWANIA POLITYCZNO-MILITARNE I
WŁAŚCIWOŚCI WOJSKOWOGEOGRAFICZNE, NA KTÓRYM MOGĄ BYĆ PRO-
WADZONE DZIAŁANIA ZBROJNE PRZEZ ZGRUPOWANIA STRATEGICZNE LUB
STRATEGICZNO-OPERACYJNE.

KLĘSKA ŻYWIOŁOWA - ZDARZENIE, KTÓRE POWODUJE LUB MOŻE
SPOWODOWAĆ DEGRADACJĘ ŚRODOWISKA, STWARZAJĄC POWAŻNE
NIEBEZPIECZEŃSTWO DLA ZDROWIA I ŻYCIA LUDZI LUB ŻYWYCH ZASOBÓW
PRZYRODY ORAZ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ.

KOMENDA GARNIZONU - NAJNIŻSZY → TERYTORIALNY ORGAN DOWO-
DZENIA, OBEJMUJĄCY OBSZAR MIASTA (MIEJSCOWOŚCI).

KONFLIKT ZBROJNY⁸

KONFLIKT ZBROJNY - działania sił zbrojnych przeciwstawnych państw
(narodów, klas, grup społecznych) prowadzone na ograniczoną (co do celu, użytych
środków, obszaru, czasu trwania) skalę.

L. Mucha, Przemoc zbrojna. Warszawa 1991, s. 33.

KONFLIKT ZBROJNY - rodzaj przemocy zbrojnej polegającej na dążeniu do
osiągnięcia celów państwa (koalicji, grupy społecznej) przez wzajemne działanie przy
użyciu sił zbrojnych lub zorganizowanych i uzbrojonych grup. Zastosowanie kryteriów
form sposobów wykorzystania konfliktów zbrojnych pozwala wyróżnić wojny i przy-
graniczne konflikty zbrojne.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 12.

⁸ Patrz przypis nr 2

KONFLIKT ZBROJNY - termin niejednoznaczny co do którego nie ma w nauce zgodnej akceptacji. Wśród różnych typów wojny, wymienia się konflikt o obniżonej intensywności (low-intensity conflict), określając go jako: zbrojne działanie w terenie między pokojem i otwartą wojną przy użyciu ściśle ograniczonych sił i metod.

International Military and Defense Encyclopedia by Trevor N. Dupuy, Washington 1993, vol. 6 s. 2886.

KONFLIKT ZBROJNY - SPRZECZNOŚĆ POWSTAŁA MIĘDZY PAŃSTWAMI ROZWIĄZYWANA PRZY WYKORZYSTANIU SIŁ ZBROJNYCH, STOSUJĄCYCH PRZEMOC ZBROJNĄ, z PUNKTU WIDZENIA FORM I SPOSOBÓW STOSOWANEJ PRZEMOCY ZBROJNEJ DO KONFLIKTÓW ZBROJNYCH ZALICZA SIĘ: → WOJNĘ, → INTERWENCJĘ ZBROJNĄ, → INCYDENT ZBROJNY, → PRZEWROT WOJSKOWY, → BLOKADĘ ZBROJNĄ → DEMONSTRACJĘ SIŁ I INNE.

KONURBACJA

KONURBACJA - zespół miast lub osiedli przeważnie jednakowej wielkości i równorzędnych ekonomicznie: konurbacja występuje przeważnie na terenach silnie uprzemysłowionych.

Wielka Encyklopedia Powszechna T. 6, PWN, Warszawa - wydanie pierwsze, s. 13.

KONURBACJA - zespół, układ blisko siebie leżących, powiązanych ze sobą miast. Miasta stanowiące konurbację rozrastając się, łączą się często w jeden wielki zespół miejski, między którego poszczególnymi częściami istnieje ścisła zależność gospodarczo-funkcjonalna, aczkolwiek pozostają one nadal administracyjnie samodzielnymi organizmami miejskimi.

Słownik pojęć geograficznych. Warszawa 1973, s. 210.

KONURBACJA - ELEMENT → SIECI OSADNICZEJ STANOWIĄCY SKUPIENIE POWIĄZANYCH FUNKCJONALNIE MIAST JEDNAKOWEJ LUB ZBLIŻONEJ WIELKOŚCI (BEZ WYRAŹNIE DOMINUJĄCEGO CENTRUM,), WYSTĘPUJĄCA NA NAJWYŻSZYM SZCZEBLU W STRUKTURZE SIECI OSADNICZEJ. JAKO ORGANIZM MIEJSKO-PRZEMYSŁOWY KONURBACJE MAJĄ PODOBNE ZNACZENIE FUNKCJONALNE JAK → AGLOMERACJE.

KRYZYS

KRYZYS - moment przełomu - a) w odniesieniu do przeżyć, poglądów indywidualnych, do rozwoju kultury, nauki, wypadków politycznych itp. b) w ekonomii okres załamania gospodarczego, c) najcięższy, przełomowy okres choroby, przesilenie.

Słownik Języka Polskiego. Warszawa 1993, s. 362.

KRYZYS - forma (faza) konfliktu, w wyniku którego dochodzi do gwałtownego wzrostu napięcia między stronami w wyniku czego może nastąpić konflikt zbrojny.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 13.

KRYZYS⁹ - SYTUACJA POWSTAŁA W WYNIKU ZAŁAMANIA SIĘ STABILNEGO DOTĄD PROCESU ROZWOJU, GROŻĄCA UTRATĄ INICJATYWY I KONIECZNOŚCIĄ GODZENIA SIĘ NA PRZYJMOWANIE NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW, WYMAGAJĄCA PODJĘCIA ZDECYDOWANYCH, WSZECHSTRONNYCH KROKÓW ZARADCZYCH.

KRYZYS¹⁰ - SYTUACJA POWSTAŁA W TOKU PROWADZENIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH, GROŻĄCA UTRATĄ INICJATYWY I MOŻLIWOŚCIĄ PRZEGRANIA KAMPANII, BITWY LUB OPERACJI, WYMAGAJĄCA PODJĘCIA ZDECYDOWANYCH, WSZECHSTRONNYCH KROKÓW ZARADCZYCH.

LOGISTYKA OBRONNA

LOGISTYKA OBRONNA - ogół (całość) składników (komponentów) i procesów w organizacji obrony, które służą przewyższaniu ograniczeń przestrzennych i czasowych.

G. B. Ihde, Verteidigungspolitik, Stuttgart 1978, s. 11.

⁹ Szerzej patrz: A. Kasprzewski: Kryzys i rozwój hierarchicznych struktur organizacyjnych bojowych jednostek wojsk lądowych. Załącznik do rozprawy doktorskiej.

¹⁰ W odniesieniu do działań bojowych.

LOGISTYKA OBRONNA - pojęcie zbiorcze używane w odniesieniu do wszystkich rodzajów działalności świadczeń w państwie, mających na celu zaspokojenie jego potrzeb obronnych.

J. Gerber, Vorlesungen zur Militarökonomie, Gesellschaft für Militarökonomie-Forschungsinstitut für Militarökonomie und angewandte Konversion, Berlin 1994, s. 71.

LOGISTYKA OBRONNA - CZĘŚĆ → GOSPODARKI OBRONNEJ ZAJMUJĄCA SIĘ PRZYGOTOWANIEM I UŻYCIEM ŚRODKÓW I USŁUG BĘDĄCYCH W DYSPOZYCJI PAŃSTWA I PRZEZNACZONYCH DO ZASPOKOJENIA JEGO POTRZEB OBRONNYCH.

LOGISTYKA WOJSKOWA

LOGISTYKA WOJSKOWA - nauka o planowaniu, przygotowaniu i użyciu środków i usług niezbędnych do zaspokajania potrzeb sił zbrojnych i (lub) zastosowanie tej nauki.

L. Grobl, Die Bedeutung der Logistik in der Militarökonomie, (w:) Militar und Ökonomie, Göttingen 1979, s. 133.

LOGISTYKA WOJSKOWA - całokształt wszystkich działań i świadczeń niezbędnych do wsparcia sił zbrojnych. W swojej istocie logistyka polega na właściwym obliczeniu z góry potrzeb, możliwości ich zaspokajania, przestrzeni i czasu.

J. Gerber, Taschenbuch für Logistik, Wehr und Wissen Verlagsgesellschaft mbH, Koblenz, Bonn 1977, s. 13.

LOGISTYKA WOJSKOWA - CZĘŚĆ → LOGISTYKI OBRONNEJ, ZAJMUJĄCA SIĘ PLANOWANIEM, PRZYGOTOWANIEM I UŻYCIEM W CELACH MILITARNYCH ŚRODKÓW BĘDĄCYCH DO DYSPOZYCJI PAŃSTWA I PRZEZNACZONYCH NA ZASPOKAJANIE POTRZEB → SIŁ ZBROJNYCH.

MARYNARKA WOJENNA - RODZAJ → SIŁ ZBROJNYCH PRZEZNACZONYCH DO PROWADZENIA DZIAŁAŃ NA MORZU I W STREFIE BRZEGOWEJ.

MASKUJĄCE WŁAŚCIWOŚCI TERENU

MASKUJĄCE WŁAŚCIWOŚCI TERENU - naturalne właściwości terenu umożliwiające ukrycie wojsk i obiektów wojskowych przed naziemną, powietrzną i radiolokacyjną obserwacją nieprzyjaciela.

Słownik podstawowych terminów wojskowych. Warszawa 1977, s. M-8.

MASKUJĄCE WŁAŚCIWOŚCI TERENU - NATURALNE I SZTUCZNE CECHY TERENU WYKORZYSTYWANE DO UKRYCIA WOJSK (NIEKTÓRYCH ICH ZAMIARÓW) I → OBIEKTÓW O CHARAKTERZE OBRONNYM PRZED OBSERWACJĄ PRZECIWNIKA. WŁAŚCIWOŚCI TE SĄ WYKORZYSTYWANE RÓWNIEŻ POZA WOJSKIEM.

MIĘDZYNARODOWE PRAWO HUMANITARNE (PRAWO WOJENNE) - CZĘŚĆ → PRAWA KONFLIKTÓW ZBROJNYCH, REGULUJE → WALKĘ ZBROJNĄ PAŃSTW I INNYCH PODMIOTÓW PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO, OGRANICZAJĄC W CELACH HUMANITARNYCH ZAKRES UŻYCIA ŚRODKÓW I METOD SZKODZENIA NIEPRZYJACIELOWI; ZAPEWNIĄ OCHRONĘ JEŃCÓW, RANNYCH I CHORYCH STRON WALCZĄCYCH ORAZ OCHRONĘ LUDNOŚCI I OBIEKTÓW CYWILNYCH, W TYM DÓBR KULTURY.

MILICYJNY SYSTEM ORGANIZACJI I UZUPEŁNIANIA WOJSK

MILICYJNY SYSTEM ORGANIZACJI I UZUPEŁNIANIA WOJSK - system polegający na utrzymywaniu w okresie pokoju skadrowanych jednostek wojskowych, w których obsadzone są tylko niektóre stanowiska i rozwinięte niektóre pododdziały. W jednostkach tych organizuje się krótkotrwałe szkolenie obywateli podlegających obowiązkowi służby wojskowej, zamieszkałych na terenie położonym najbliżej danej jednostki wojskowej.

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 224.

MILICYJNY SYSTEM ORGANIZACJI I UZUPEŁNIENIA WOJSK - SYSTEM POLEGAJĄCY NA UTRZYMYWANIU W OKRESIE POKOJU SKADROWANYCH JEDNOSTEK WOJSKOWYCH DO KTÓRYCH, CO PEWIEN CZAS, POWOŁYWANI SĄ NA ZASADZIE TERYTORIALNEJ, NA KRÓTKOTERMINOWE OKRESY SZKOLENIA, OBYWATELE PODLEGAJĄCY OBOWIĄZKOWI SŁUŻBY WOJSKOWEJ. W PRZECIWIENSTWIE DO → KADROWEGO SYSTEMU WOJSKA W RAMACH MILICYJNEGO SYSTEMU ORGANIZACJI I UZUPEŁNIANIA WOJSK ŻOŁNIERZE USTALONY OKRES ZASADNICZEJ SŁUŻBY WOJSKOWEJ ODBYWAJĄ NIE W SPOSÓB CIĄGŁY, LECZ Z PRZERWAMI W CIĄGU KILKU LAT. MILICYJNA ORGANIZACJA WOJSK STOSOWANA BYŁA JUŻ W PAŃSTWACH STAROŻYTNYCH, AKTUALNIE WYSTĘPUJE TYLKO W NIELICZNYCH ARMIACH, np. SZWAJCARII.

MILITARYZACJA

MILITARYZACJA: 1) podporządkowanie działów cywilnej → administracji państwowej celom związanym z prowadzeniem wojny, personelu zaś zatrudnionego w tych działach - przepisom dyscyplinarnym i karnym obowiązującym w wojsku. Militaryzacja następuje w warunkach szczególnego napięcia polityczno-wojskowego, w okresie bezpośrednich przygotowań do wojny i podczas jej trwania, w czasie klęsk żywiołowych, wymagających szybkiej mobilizacji sił i dużej operatywności działania.; 2) podporządkowanie organizacji gospodarki lub struktury produkcji oraz budżetu i systemu finansowego państwa zadaniom i wymogom wojny. Prowadzi to do przekształcenia gospodarki narodowej z pokojowej na wojenną. Militaryzacja gospodarki narodowej występuje zazwyczaj w okresie napięć polityczno-wojskowych jako forma przygotowań do wojny oraz w czasie wojny....

Mała Encyklopedia Wojskowa. Wyd. , Warszawa 1970, T. II, s. 312.

MILITARYZACJA - PRZENIESIENIE ZASAD I METOD ORGANIZACJI WOJSKOWEJ DO DZIAŁÓW I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ I GOSPODARKI NARODOWEJ, STOSOWANIE W NICH NIEKTÓRYCH ELEMENTÓW DYSCYPLINY WOJSKOWEJ ORAZ NADANIE IM WOJSKOWEGO CHARAKTERU PRZEZ POWOŁANIE OSÓB DO SŁUŻBY W JED-

NOSTKACH ZMILITARYZOWANYCH. MILITARYZACJA NASTĘPUJE W RAZIE OGŁOSZENIA → MOBILIZACJI LUB WYBUCHU WOJNY, A TAKŻE WPROWADZENIA STANU WOJENNEGO ALBO WYJĄTKOWEGO.

MOBILIZACJA

MOBILIZACJA: 1) przejście sił zbrojnych państwa ze stanu pokojowego w stan wojenny, przestawienie pokojowej gospodarki narodowej na wojenną oraz dostosowanie administracji państwowej do potrzeb wojny. Może być częściowa lub powszechna, skryta (tajna) lub jawna; 2) powołanie rezerwistów określonych roczników do czynnej służby wojskowej w okresie zagrożenia lub w początkowym okresie wojny.

Słownik Podstawowych Terminów Wojskowych. Warszawa 1977, s. M-14.

MOBILIZACJA - PROCES PRZEJŚCIA STRUKTUR (W TYM SIŁ ZBROJNYCH) I GOSPODARKI PAŃSTWA Z ORGANIZACJI I STANÓW POKOJOWYCH NA WOJENNE, Z RÓWNOCZESNYM WPROWADZENIEM ZAWCZASU PRZYGOTOWANYCH ZMIAN W PRAWNYM UREGULOWANIU ZASAD I SPOSOBÓW ICH FUNKCJONOWANIA.

MOBILIZACJA CZĘŚCIOWA

MOBILIZACJA CZĘŚCIOWA - mobilizacja obejmująca jedynie pewną część sił zbrojnych. Przeprowadzana jest wtedy, gdy do wykonania zadań stojących przed siłami zbrojnymi wystarcza mobilizacja jednego lub kilku → okręgów wojskowych bądź nawet tylko wchodzących w ich skład związków operacyjnych (taktycznych). Mobilizacja częściowa przeprowadzana jest w zasadzie w razie lokalnego zagrożenia (wojna lokalna).

Słownik Podstawowych Terminów Wojskowych, Warszawa 1977, s. M-1.

MOBILIZACJA CZĘŚCIOWA - mobilizacja obejmująca część sił zbrojnych lub częściowe ich rozwinięcie. Polega na podniesieniu stopnia ukończenia części lub całości sił zbrojnych bądź stopniowym mobilizacyjnym rozwijaniu, w

miarę potrzeb, wybranej grupy jednostek wojskowych. Zgodnie z ustalonymi planami mobilizacyjnymi powołuje się do czynnej służby wojskowej określoną liczbę żołnierzy rezerwy i pobiera z gospodarki narodowej ustaloną ilość środków transportowych, maszyn i materiałów, które się dostarcza do jednostek.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, s. 227.

MOBILIZACJA CZĘŚCIOWA - MOBILIZACJA POLEGAJĄCA NA ROZWINIĘCIU WYBRANYCH JEDNOSTEK WOJSKOWYCH, STOSOWNIE DO SKALI I KIERUNKU ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA. ZARZĄDZENIE → MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA DLA CZĘŚCI SIŁ ZBROJNYCH (WYBRANYCH JEDNOSTEK WOJSKOWYCH NASTĘPUJE NA SYGNAŁ PRZEKAZANY BEZPOŚREDNIO ZE SZTABU GENERALNEGO WP DO DOWÓDZTW → OKRĘGÓW WOJSKOWYCH (RODZAJÓW SIŁ ZBROJNYCH). CHODZI O TO, ABY PODEJMOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA MOBILIZACYJNE I OPERACYJNE ODPOWIADAŁY POCZYNYANIOM PRZECIWNIKA I WYPRZEDZAŁY JE W CZASIE, A JEDNOCZEŚNIE BYŁY TRUDNE DO WYKRYCIA CO DO CELU ORAZ ZAKRESU REALIZACJI.

MOBILIZACJA JAWNA - JAWNE MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH Z PODANIEM DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI FAKTU JEJ ZARZĄDZENIA ZA POŚREDNICTWEM OBWIESZCZEŃ ORAZ ŚRODKÓW MASOWEGO PRZEKAZU, STOSOWANE PO ZARZĄDZENIU (OGŁOSZENIU) → MOBILIZACJI POWSZECHNEJ.

MOBILIZACJA GOSPODARCZA

MOBILIZACJA GOSPODARCZA - część mobilizacji ogólnej (narodowej), obejmująca przejście od pracy pokojowej do pracy czasu wojennego wszystkich gałęzi przemysłu finansów i rolnictwa.

S. Płużański, Zasady mobilizacji przemysłu na potrzeby obrony państwa, Towarzystwo Wojskowo-Techniczne, Warszawa 1934, s. 3-4.

MOBILIZACJA GOSPODARCZA - proces przestawiania gospodarki narodowej na tory wojenne, którego celem jest materiałowe zabezpieczenie zamiarów militarnych.

J. Gerber, Gedanken uber wirtschaftliche Mobilnachung und logistische Fuhung, „Wehrwirtschaftliches Rundschau“, 1960, nr 6.

MOBILIZACJA GOSPODARCZA - CZĘŚĆ MOBILIZACJI OGÓLNEJ (NARODOWEJ), OBEJMUJĄCA ZESPÓŁ DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z PRZYSTOSOWANIEM GOSPODARKI DO PRZEJŚCIA I FUNKCJONOWANIA W WARUNKACH WOJENNYCH (PRZESTAWIENIE GOSPODARKI POKOJOWEJ NA GOSPODARKĘ WOJENNA).

MOBILIZACJA GOSPODARKI NARODOWEJ - PRZESTAWIENIE WSZYSTKICH GAŁĘZI GOSPODARKI NARODOWEJ NA TORY WOJENNE, ZWŁASZCZA NA ZASPOKOJENIE POTRZEB SIŁ ZBROJNYCH I LUDNOŚCI CYWILNEJ W WARUNKACH WOJNY. OBEJMUJE ONA: a) ROZWIJANIE PRODUKCJI PRZEMYSŁOWEJ WEDŁUG PLANÓW WOJENNYCH; b) PRZESTAWIENIE DZIAŁALNOŚCI TRANSPORTU, ŚRODKÓW ŁĄCZNOŚCI, ROLNICTWA ORAZ REDYSTRYBUCJĘ SIŁY ROBOCZEJ ODPOWIEDNIO DO POTRZEB WOJENNYCH; c) DOSTOSOWANIE DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI NAUKOWO-BADAWCZYCH DO POTRZEB WOJNY.

MOBILIZACJA POWSZECHNA

MOBILIZACJA POWSZECHNA - przestawienie na strukturę wojenną całości sił zbrojnych, obrony cywilnej i gospodarki narodowej. Mobilizacja powszechna obejmuje terytorium całego państwa i wszystkich obywateli zdolnych do służby wojskowej. W ramach mobilizacji powszechnej następuje jednoczesne mobilizacyjne rozwijanie bądź formowanie wszystkich przewidzianych w planie mobilizacyjnym jednostek wojskowych, dowództw oraz sztabów wszystkich szczebli dowodzenia oraz wszystkich organów i instytucji wojskowych. W ramach mobilizacji powszechnej powołuje się do czynnej służby wojskowej wszystkich żołnierzy rezerwy posiadających karty mobilizacyjne oraz pobiera z gospodarki narodowej przewidziane

do mobilizacyjnego uzupełnienia sił zbrojnych środki transportowe, maszyny i materiały. Mobilizacja powszechna przejściowo wpływa destrukcyjnie na funkcjonowanie administracji państwowej i gospodarki narodowej, stąd też decyzję o jej zarządzaniu podejmuje się w wyjątkowych okolicznościach, np. wobec bliskiego i nieuchronnego zagrożenia bezpieczeństwa państwa ze strony nieprzyjaciela bądź też w wypadku dokonanej już agresji.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, s. 227.

MOBILIZACJA POWSZECHNA - PRZEJŚCIE SIŁ ZBROJNYCH PAŃSTWA ZE STANU POKOJOWEGO NA ORGANIZACJĘ CZASU WOJENNEGO; PRZEKSZTAŁCENIE GOSPODARKI POKOJOWEJ W GOSPODARKĘ WOJENNĄ ORAZ DOSTOSOWANIE → ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ DO POTRZEB WOJNY. MOBILIZACJĘ POWSZECHNĄ OGŁASZA SIĘ W WYPADKU NAGŁEGO WYBUCHU WOJNY LUB POWSTANIA SYTUACJI WSKAZUJĄCEJ NA NIEUCHRONNOŚĆ WYBUCHU WOJNY. OGŁOSZENIA MOBILIZACJI DOKONUJE SIĘ ZA POMOCĄ OBWIESZCZEŃ, KTÓRYCH TREŚĆ PODAJE SIĘ DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI PRZESZKATOWANIE ORAZ W FORMIE KOMUNIKATÓW RADIOWYCH, TELEWIZYJNYCH I PRASOWYCH. W RAMACH MOBILIZACJI POWSZECHNEJ DOKONUJE SIĘ → MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA SIŁ ZBROJNYCH. POLEGA ONO NA JEDNOCZESNYM I JAWNYM URUCHOMIENIU MOBILIZACJI I REALIZACJI ZAPLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ MOBILIZACYJNYCH RÓWNOCZEŚNIE W CAŁYCH SIŁACH ZBROJNYCH.

MOBILIZACJA SKRYTA - SKRYTE MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH (LUB ICH CZĘŚCI), POLEGAJĄCE NA NIEPODAWANIU TEGO FAKTU DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI; URUCHOMIENIE MOBILIZACJI ODBYWA SIĘ W SYSTEMIE ALARMOWYM SIŁ ZBROJNYCH I MOŻE BYĆ PROWADZONE ETAPAMI, PRZESZKATOWANIE WYŻSZYCH STANÓW GOTOWOŚCI BOJOWEJ LUB Z POMINIĘCIEM STANÓW POŚREDNICH, JAK RÓWNIEŻ W TRYBIE NAKAZOWYM.

MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH

MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH - zorganizowane przejście wojsk ze stanów i struktur organizacyjnych czasu pokojowego na wojenne przy wykorzystaniu posiadanych sił i środków oraz wydzielonych rezerw osobowych, środków transportowych (maszyn), a także zapasów materiałowych z gospodarki narodowej. Mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych stanowi podstawowy element osiągania gotowości obronnej Państwa. Swym zasięgiem obejmuje również określone organy administracji rządowej i samorządowej oraz jednostki organizacyjne i podmioty gospodarcze współuczestniczące w zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych. Mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych realizuje się zgodnie z założeniami planu mobilizacyjnego, który uwzględniając potrzeby operacyjne, ustala organizację i sposoby prowadzenia mobilizacji oraz zabezpieczenia tego procesu.

Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu Sił Zbrojnych RP. Szt. gen. WP, Warszawa 1994.

MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH - przejście sił zbrojnych z etatów i organizacji czasu pokojowego na etaty i organizację czasu wojennego. Mobilizacyjne rozwinięcie obejmuje: a) uzupełnienie jednostek w zakresie stanu osobowego, sprzętu bojowego, uzbrojenia środków transportowych; b) zaopatrzenie w materiały pędne i smary, żywność, umundurowanie itp. ; c) wydzielenie kadry do formowania nowych pododdziałów, oddziałów i związków; d) włączenie do służby liniowej okrętów marynarki wojennej znajdujących się w konserwacji; e) włączenie w skład marynarki wojennej określonych jednostek marynarki handlowej; f) organizację terminowego przejścia zmobilizowanych wojsk do punktów ich operacyjnego przeznaczenia.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, Warszawa 1979, s. 379.

MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH - PODSTAWOWY ELEMENT PODWYŻSZANIA GOTOWOŚCI OBRONNEJ PAŃSTWA. OPRÓCZ SIŁ ZBROJNYCH OBEJMUJE TAKŻE ADMINISTRACJĘ PAŃSTWOWĄ ORAZ GOSPODARKĘ NARODOWĄ, KTÓRE BIORĄ UDZIAŁ W ZABEZPIECZANIU TEGO PROCESU, POLEGAJĄCEGO NA ZORGANIZOWANYM I HARMONIJNYM PRZEJŚCIU ZE STRUKTURY CZASU POKOJOWEGO NA WOJENNY PRZEZ

POWOŁANIE ODPOWIEDNIEJ LICZBY ŻOŁNIERZY REZERWY ORAZ POBRANIE Z GOSPODARKI NARODOWEJ POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, MASZYN, STATKÓW POWIETRZNYCH I JEDNOSTEK PŁYWAJĄCYCH, A TAKŻE OKREŚLONYCH ZAPASÓW MATERIAŁOWYCH. STOSOWNIE DO POTRZEB POLITYCZNYCH I OPERACYJNYCH, MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH RP MOŻE BYĆ PRZEPROWADZONE W RAMACH → MOBILIZACJI POWSZECHNEJ LUB → CZĘŚCIOWEJ, PROWADZONEJ W SPOSÓB SKRYTY LUB JAWNY.

NARÓD

NARÓD - jest wytworem życia państwowego. Wszystkie istniejące narody mają swoje własne państwa albo je niegdyś miały i bez państwa żaden naród nie powstał. Fakt istnienia państwa daje początek idei państwowej, która jest zjednoczone z ideą narodową. Naród jest niezbędną treścią moralną państwa, państwo zaś jest niezbędną formą polityczną narodu. Naród może utracić państwo i nie przestaje być narodem, jeśli nie zatraci nici moralnego związku z tradycją państwową, jeśli nie zatraci idei narodowo-państwowej, a z nią zarówno świadomego jak i nieświadomego dążenia do odzyskania politycznego samoistnego bytu.

R. Dmowski. Myśl nowoczesnego Polaka. Lwów 1907, s. 242-251.

NARÓD - trwała wspólnota ludzi, utworzona historycznie na gruncie wspólnoty losów, kultury, języka, terytorium i życia ekonomicznego, przejawiająca się w świadomości narodowej jej członków.

F. Znaniecki. Współczesne narody. Socjologiczne studium ewolucji narodów. Warszawa 1990.

NARÓD - TRWAŁA WSPÓLNOTA LUDZI, UKSZTAŁTOWANA HISTORYCZNIE NA GRUNCIE WZAJEMNYCH LOSÓW DZIEJOWYCH, WSPÓLNEGO TERYTORIUM, KULTURY, JĘZYKA I ŻYCIA EKONOMICZNEGO, CHARAKTERYZUJĄCA SIĘ ŚWIADOMOŚCIĄ ODRĘBNOŚCI ORAZ DĄŻENIEM DO POSIADANIA I UTRZYMANIA WŁASNEGO PAŃSTWA.

NAUKA O OBRONNOŚCI PAŃSTWA - ZBIÓR NAUK BADAJĄCYCH PROCESY TWORZENIA I WYKORZYSTANIA → POTENCJAŁU OBRONNEGO PAŃSTWA DLA ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO I ZEWNĘTRZNEGO.

NAUKI WOJENNE

NAUKA WOJENNA - nauka o istocie wojny, siłach i środkach jej prowadzenia, wzajemnym związku i uwarunkowaniu zjawisk zachodzących w toku wojny oraz zasadach i sposobach przygotowania i prowadzenia wojny w konkretnych warunkach historycznych. Badaniem militarnej strony wojny zajmuje się sztuka wojenna, badaniem wojny w jej aspekcie polityczno-społecznym - ogólna teoria walki socjologia wojska i socjologia wojny, psychologia wojny, psychologia wojskowa, w aspekcie ekonomicznym ekonomika wojenna. Do technicznych dyscyplin nauk wojskowych należą dyscypliny zajmujące się doskonaleniem konstrukcji i technologii produkcji różnego rodzaju sprzętu wojskowego i uzbrojenia. Ponadto w skład nauki wojennej wchodzi inne samodzielne dyscypliny naukowe: historia wojen i sztuki wojennej, dydaktyka wojskowa i metodyka szkolenia wojsk, administracja wojskowa, geografia wojenna i inne.

W wyniku teoretycznego uogólnienia doświadczeń ubiegłych wojen ukształtowała się sztuka wojenna, podstawowa dziedzina w systemie nauki wojennej obejmująca teorię i praktykę przygotowania i prowadzenia walki zbrojnej w różnej skali.

Mała Encyklopedia Wojskowa. Warszawa 1970, t. II s. 386.

NAUKA WOJENNA - współcześnie termin ten używany jest w dwojakim znaczeniu: a) w sensie ścisłym, epistemologicznie i semantycznie - jest to system dyscyplin i specjalności naukowych, których przedmiotem badań jest wojna - procesy, zjawiska, związane z wszechstronnym przygotowaniem i prowadzeniem wojny, a także zapobieganiem jej. W takim ujęciu jest nauka wojenna poniekąd synonimem terminów: nauki wojenne; nauki o wojnie i wojsku; a także rosyjskiego - система знани о войне і армии lub niemieckiego Kriegswissenschaften. Jest to szerokie rozumienie terminu nauka wojenna; b) w sensie potocznym i tradycyjnym - jest to system dyscyplin i specjalności naukowych, których przedmiotem jest walka zbrojna - procesy i zjawiska składające się na tę walkę i związane z jej wszechstronnym przygotowaniem. W takim ujęciu nauka wojenna jest synonimem terminów: nauki wojskowe; nauki o walce zbrojnej; teoria sztuki walki zbrojnej, a

także rosyjskiego - wojenna nauka, niemieckiego - Militarwissenschaften, angielskiego military science.

Nauka i doktryna wojenna. Warszawa 1984, s. 63.

NAUKI WOJENNE - ZBIÓR NAUK BADAJĄCYCH PROCESY TWORZENIA I WYKORZYSTANIA → POTENCJAŁU WOJENNEGO DLA ZAPOBIEGANIA WOJNIE, A W RAZIE KONIECZNOŚCI JEJ PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA.

NAUKI WOJSKOWE

NAUKI WOJSKOWE - zbiór nauk badających procesy tworzenia i wykorzystania sił zbrojnych.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 15.

NAUKI WOJSKOWE - ZBIÓR NAUK BADAJĄCYCH PROCESY TWORZENIA I WYKORZYSTANIA → POTENCJAŁU WOJSKOWEGO JAKO ELEMENTU ODSTRASZANIA ORAZ PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA WALKI ZBROJNEJ.

NIEREGULARNE SIŁY ZBROJNE

NIEREGULARNE SIŁY ZBROJNE - oddziały i formacje, które nie są jednostkami sił zbrojnych (jednostkami wojsk regularnych). Należą do nich: oddziały ochotnicze, straże obywatelskie (milicje) oraz formacje partyzanckie.

Leksykon Wiedzy Wojskowej. Warszawa 1979, s. 243.

NIEREGULARNE SIŁY ZBROJNE - CZĘŚĆ → SIŁ ZBROJNYCH, KTÓRE ZE WZGLĘDU NA SPECYFICZNE WARUNKI DZIAŁAŃ I WYKONYWANE ZADANIA NIE MAJĄ STAŁEJ STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ, JEDNOLITEGO UZBROJENIA I WYPOSAŻENIA ORAZ STOSUJĄ WŁAŚCIWE SOBIE SPOSOBY WALKI.

NIEZBĘDNA WYSTARCZALNOŚĆ OBRONNA

NIEZBĘDNA WYSTARCZALNOŚĆ OBRONNA - taka wielkość potencjału obronnego państwa, która zniechęca do napaści, nie powoduje zagrożenia dla strony przeciwnej, lecz równocześnie zapewnia skuteczność w razie zagrożeń militarnych.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 15.

NIEZBĘDNA WYSTARCZALNOŚĆ OBRONNA - TAKA WIELKOŚĆ → POTENCJAŁU OBRONNEGO PAŃSTWA, KTÓRA ZNIECHĘCA PRZECIWNIA DO NAPAŚCI, NIE POWODUJE ZAGROŻENIA DLA SĄSIADÓW, A RÓWNOCZEŚNIE ZAPEWNIĄ SKUTECZNE ODPARCIE EWENTUALNEJ AGRESJI.

NIEZBROJNE DZIAŁANIA WOJENNE - TO WSZYSTKIE PRZEDSIĘWZIĘCIA PODEJMOWANE I REALIZOWANE W TOKU WOJNY PRZEZ ANTAGONISTYCZNE PODMIOTY POLITYCZNE PRZECIWKO SOBIE ZA POMOCĄ WSZELKICH INNYCH ŚRODKÓW NIŻ MILITARNE.

S. Koziej. Teoria sztuki wojennej. Warszawa 1993, s. 14.

OBIEKT

OBIEKT - przedmiot, rzecz oraz przedmiot poznania i działalności człowieka, a także budynek, zespół budynków przemysłowych, użyteczności publicznej itp. lub urządzenia terenowe.

Słownik języka polskiego. Warszawa 1988.

OBIEKT - ZGRUPOWANIE WOJSK, LUDNOŚCI CYWILNEJ, A TAKŻE PRZEDMIOT TERENOWY, POZNANIA I DZIAŁALNOŚCI CZŁOWIEKA. POD WZGLĘDEM OBRONNYM OBIEKTY DZIELĄ SIĘ NA MAJĄCE I NIE MAJĄCE TAKIEGO ZNACZENIA → (OBIEKTY O ZNACZENIU OBRONNYM).

OBIEKT OPERACYJNY

OBIEKT OPERACYJNY - zgrupowania wojsk, bazy morskie, węzły lotnisk, składy zaopatrzeniowe, węzły komunikacyjne, przeprawy przez szerokie przeszkody

wodne, ośrodki administracyjno-polityczne, gospodarcze, rejony geograficzne, miasta, rubieże terenowe itp. obiekty znajdujące się na kierunku operacyjnym lub strategicznym, których zniszczenie, opanowanie lub utrzymaniem zasadniczy wpływ na osiągnięcie celu bitwy lub operacji.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 247.

OBIEKT OPERACYJNY - obiekt na kierunku strategicznym lub operacyjnym, którego opanowanie lub zniszczenie wpływa w sposób zasadniczy na przebieg i osiągnięcie celu operacji. Może nim być operacyjne zgrupowanie wojsk, baza morska, lotnicza, zaopatrzenia, węzeł komunikacyjny, przeprawa na dużej przeszkodzie wodnej, ośrodek polityczno-administracyjny lub gospodarczy.

Mała encyklopedia wojskowa t. 2. Warszawa 1970, s. 461.

OBIEKT OPERACYJNY- ELEMENT UGRUPOWANIA SIŁ ZBROJNYCH I PARAMILITARNYCH, PRZEDMIOT TERENOWY LUB ELEMENT UGRUPOWAŃ I ZESPOŁY PRZEDMIOTÓW, STANOWIĄCE CZĘŚĆ → OBIEKTÓW O ZNACZENIU OBRONNYM, A ZARAZEM MAJĄCE ZNACZENIE POLITYCZNE, EKONOMICZNE I MILITARNE, KTÓRYCH ZNISZCZENIE, OBEZWŁADNIENIE, OPANOWANIE, UTRZYMANIE WPŁYWA JĄ ZASADNICZO NA OSIĄGANIE CELU DZIAŁAŃ W SKALI OPERACYJNEJ. ZNACZENIE OBIEKTÓW OPERACYJNYCH POD WZGLĘDEM OBRONNYM JEST MNIEJSZE OD ZNACZENIA → OBIEKTÓW STRATEGICZNYCH. ŚCISŁE ICH ROZGRANICZENIE JEST BARDZO TRUDNE.

OBIEKT O ZNACZENIU OBRONNYM - ZGRUPOWANIA SIŁ ZBROJNYCH I POZAMILITARNYCH ORAZ PRZEDMIOTY TERENOWE MAJĄCE ZNACZENIE DLA PROWADZENIA → DZIAŁAŃ BOJOWYCH.

OBIEKT STRATEGICZNY

OBIEKT STRATEGICZNY - obiekt na teatrze działań wojennych lub kierunku strategicznym, którego zniszczenie (obezwładnianie), opanowanie lub utrzymanie ma zasadniczy wpływ na osiągnięcie celu prowadzonych działań w skali strategicznej.

Obiektem strategicznym może być: zgrupowanie wojsk, ważny rejon lub okręg przemysłowy, stolica kraju, zespół baz morskich, lotniczych, zaopatrzenia itp.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 247.

OBIEKT STRATEGICZNY- obiekt na teatrze działań wojennych, lub kierunku strategicznym, którego opanowanie lub zniszczenie ma zasadniczy wpływ na osiągnięcie celu kampanii (etapu wojny). Może nim być duże zgrupowanie wojsk, ważny rejon lub okręg przemysłowy, stolica kraju, zespół baz morskich, lotniczych lub zaopatrzeniowych.

Mała encyklopedia wojskowa, t. 2. Warszawa 1970, s. 461.

OBIEKT STRATEGICZNY - ELEMENT UGRUPOWANIA SIŁ ZBROJNYCH, PRZEDMIOT TERENOWY LUB CZĘŚCIEJ ELEMENTY UGRUPOWAŃ I ZESPOŁY PRZEDMIOTÓW, STANOWIĄCE CZĘŚĆ → OBIEKTÓW O ZNACZENIU OBRONNYM A ZARAZEM WAŻNE POD WZGLĘDEM POLITYCZNYM, EKONOMICZNYM ORAZ MILITARNYM, KTÓRYCH ZNISZCZENIE, OBEZWŁADNIENIE, OPANOWANIE, UTRZYMANIE WPŁYWA ZASADNICZO NA OSIĄGNIĘCIE CELU DZIAŁAŃ W SKALI STRATEGICZNEJ.

OBIEKT WOJSKOWY

OBIEKT WOJSKOWY - punkt w terenie, obszar, miasto, węzeł komunikacyjny, część pozycji npla, wyznaczony do opanowania lub obrony. Rozróżnia się obiekt operacyjny, obiekt strategiczny; budowla zapewniająca ochronę sprzętu i ludzi przy wykonywaniu określonego zadania bojowego (obiekt fortyfikacyjny, obiekt ogniowy, obiekt obserwacyjny); budynek, poligon, skład, nazywany najogólniej obiektem wojskowym.

Mała encyklopedia wojskowa t. 2. Warszawa 1970, s. 461.

OBIEKT WOJSKOWY - ELEMENT UGRUPOWANIA SIŁ ZBROJNYCH I PRZEDMIOT TERENOWY BĘDĄCY DO ICH DYSPOZYCJI STANOWIĄCY CZĘŚĆ → OBIEKTU O ZNACZENIU OBRONNYM.

OBRONA

OBRONA - 1) przeciwdziałanie napaści (natarciu) wroga; 2) rodzaj działań bojowych wojsk o charakterze wymuszonym lub zawczasu planowanym (zamierzonym), prowadzony w celu zatrzymania lub odparcia natarcia nieprzyjaciela i stworzenia warunków zapewniających przejście wojsk własnych do działań zaczepnych.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 249.

OBRONA - RODZAJ DZIAŁAŃ BOJOWYCH WOJSK ZAWCZASU PLANOWANYCH I PRZYGOTOWANYCH W OPARCIU O UMOCNIEŃ TEREŃOWE, LUB ORGANIZOWANY DORAŹNIE, MAJĄCY NA CELU PRZECIWDZIAŁANIE NAPAŚCI NIEPRZYJACIELA.

OBRONA CYWILNA

OBRONA CYWILNA system przedsięwzięć mających na celu ochronę ludności, zakładów pracy i urzędów użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i usuwanie ich skutków.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 250.

OBRONA CYWILNA - JEDNO Z OGNIW UKŁADU POZAMILITARNEGO W SYSTEMIE OBRONNYM PAŃSTWA. PRZEZNACZONA JEST DO PRZYGOTOWANIA I KOORDYNOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ PLANISTYCZNYCH, ZAPOBIEGAWCZO-OCHRONNYCH I RATUNKOWYCH, MAJĄCYCH NA CELU OCHRONĘ LUDNOŚCI CYWILNEJ PRZED NIEBEZPIECZEŃSTWAMI WYNIKAJĄCYMI Z DZIAŁAŃ ZBROJNYCH I KLĘSK ŻYWIOŁOWYCH ORAZ PRZEWYCIĘŻANIE ICH BEZPOŚREDNICH NASTĘPSTW, A TAKŻE ZAPEWNIENIE WARUNKÓW KONIECZNYCH DO PRZETRWANIA.

OBRONA NARODOWA ¹¹

OBRONA NARODOWA - całokształt sił i środków (instytucji) społeczeństwa (narodu) oraz ich poczynania związane z przeciwdziałaniem zagrożeniom godzącym w interes narodowy.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 15.

OBRONA NARODOWA - jednostki ON 1937-39, terytorialne oddziały wojskowe, składające się z żołnierzy narodowości polskiej, utworzone 26.III.1937r.; jedna z form przeszkolenia wojskowego rezerwistów i zwiększenia sił zbrojnych w czasie pokoju.

Mała encyklopedia wojskowa, t. 2. Warszawa 1970, s. 470.

OBRONA NARODOWA - DZIAŁALNOŚĆ MAJĄCA NA CELU ODPOWIEDNIE PRZYGOTOWANIE I WYKORZYSTANIE SIŁ I ŚRODKÓW BĘDĄCYCH DO DYSPOZYCJI PAŃSTWA DLA PRZECIWDZIAŁANIA WSZELKIEGO RODZAJU → ZAGROŻENIOM ZEWNĘTRZNYM I WEWNĘTRZNYM GODZĄCYM W INTERES NARODOWY.

OBRONA I OCHRONA OBIEKTÓW - JEDNO Z ZADAŃ → OBRONY TERYTORIALNEJ, UMOŻLIWIAJĄCE PRZECIWNIKOWI ICH ZNISZCZENIE (USZKODZENIE) BĄDŹ PRZEJĘCIE W STANIE NADAJĄCYM SIĘ DO WYKORZYSTANIA.

OBRONA POWSZECHNA PAŃSTWA - RODZAJ OBRONY PAŃSTWA, W RAMACH KTÓREJ PRZYGOTOWUJE SIĘ I WYKORZYSTUJE W OBRONNYCH → DZIAŁANIACH MILITARNYCH I → POZAMILITARNYCH WSZYSTKIE ZASOBY LUDZKIE I MATERIALNE W SPOSÓB ZAPEWNIAJĄCY SKUTECZNE ODPARCIE AGRESJI PRZECIWNIKA.

¹¹ Należy podkreślić, iż termin „obrona narodowa” słusznie kojarzy się z obroną przed wszystkimi możliwymi zagrożeniami, nie tylko militarnymi, które jak wiadomo są przedmiotem zainteresowania naszego Ministerstwa Obrony Narodowej. Ministerstwo, którego głównym zadaniem jest przygotowanie sił zbrojnych do prowadzenia i prowadzenie walki zbrojnej w wojnie, powinno raczej nazywać się np.: „Ministerstwem Spraw Wojskowych”.

OBRONA PRZECIWDYWERSYJNA

OBRONA PRZECIWDYWERSYJNA - zespół przedsięwzięć mających na celu zabezpieczenie wojsk, ważnych obiektów oraz działalności organizmu państwowego, gospodarczego i społecznego przed penetracją i destrukcyjną działalnością nieprzyjaciela; w szerszym znaczeniu - całokształt przedsięwzięć zapobiegawczo-ochronnych, kontrwywiadowczych i wojskowych, realizowanych w ramach systemu obronnego państwa.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 252.

OBRONA PRZECIWDYWERSYJNA - JEDNO Z ZADAŃ → SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA CHRONIĄCEGO WOJSKA, WAŻNE OBIEKTY ORAZ DZIAŁALNOŚĆ ORGANÓW PAŃSTWOWYCH, GOSPODARCZYCH I SPOŁECZNYCH PRZED PENETRACJĄ I DESTRUKCYJNĄ DZIAŁALNOŚCIĄ NIEPRZYJACIELA.

OBRONA TERYTORIALNA

OBRONA TERYTORIALNA - prowadzenie walki przez państwo w formie obrony powszechnej. Obejmuje przedsięwzięcia operacyjno-taktyczne, techniczno-obronne i szkoleniowe, mające na celu przygotowanie określonych sił i środków do realizacji zadań wsparcia i zabezpieczenia wojsk operacyjnych, prowadzenia samodzielnych działań bojowych oraz ratowniczych. Prowadzona jest na całym terytorium kraju. Skupia i koordynuje działania pozamilitarnych ogniw obronnych na rzecz sił zbrojnych.

Regulamin działań taktycznych, część I, Warszawa 1994, s. 65.

OBRONA TERYTORIALNA - całokształt zamierzeń operacyjno-taktycznych, techniczno-obronnych i szkoleniowych mających na celu zabezpieczenie wojsk operacyjnych i infrastruktury wojskowo-obronnej w systemie obronnym państwa.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 255.

OBRONA TERYTORIALNA - to system: a) zdecydowanie obronny i nie przystosowany do działań zaczepnych poza granicami kraju, nie stanowiący zagrożenia dla innych państw; b) wojskowy, który nie opiera się na stałej armii, lecz

obejmuje szerokie kręgi obywateli dla wykonania zadań wojskowych oraz obrony, a także odzwierciedla opinię o stosunku do wojny znacznej części lub całej ludzkości; c) obronny oparty na uzbrojeniu i technologii znacznie różniący się od uzbrojenia i technologii będących w dyspozycji systemów ofensywnych; d) wiążący obronę własnego terytorium i instytucji w taki sposób, że uniemożliwia on lub poważnie ogranicza udział kraju w międzynarodowych sojuszach militarnych, zwłaszcza wymagających ingerencji sił wojskowych.

Territorial Defense in NATO and - non NATO Europe. Santa Monica 1993, s. 96 Rand Co.

OBRONA TERYTORIALNA - CZĘŚĆ SYSTEMU MILITARNEGO PRZYGOTOWANA DO PROWADZENIA WSPÓLNIE Z → WOJSKAMI OPERACYJNYMI, → POZAMILITARNYMI OGNIWAMI OBRONNYMI I SPOŁECZEŃSTWEM → OBRONY POWSZECHNEJ PAŃSTWA. JEJ CELEM JEST PRZYGOTOWANIE I PROWADZENIE OBRONY REJONÓW ORAZ OBIEKTÓW NA OBSZARZE CAŁEGO KRAJU, STWARZANIE WARUNKÓW DO ROZWINIĘCIA I DZIAŁANIA WOJSK OPERACYJNYCH ORAZ PODJĘCIA DZIAŁAŃ REGULARNYCH W MASOWEJ SKALI, A TAKŻE WSPIERANIE POZAMILITARNYCH DZIAŁAŃ OBRONNYCH. OBEJMUJE ONA TERYTORIALNE ORGANY DOWODZENIA, WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ I WOJSKOWE ELEMENTY OPERACYJNEGO PRZYGOTOWANIA OBSZARU KRAJU DO OBRONY, A W OKRESIE ZAGROŻENIA I WOJNY - TAKŻE WSZYSTKIE STACJONARNE JEDNOSTKI I INSTYTUCJE WOJSKOWE, STRAŻ GRANICZNĄ ORAZ INNE FORMACJE ZMILITARYZOWANE, WŁĄCZANE W SKŁAD SIŁ ZBROJNYCH.

OBRONNOŚĆ - JEDNA Z PODSTAWOWYCH DZIEDZIN DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWA, MAJĄCA NA CELU PRZECIWDZIAŁANIE WSZELKIEGO RODZAJU ZAGROŻENIOM.

OBSZAR STRATEGICZNY

OBSZAR STRATEGICZNY - część przestrzeni (np. teatr wojny, teatr działań wojennych), na której w czasie wojny walczące wojska realizują zadania strategiczne.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 258.

OBSZAR STRATEGICZNY - CZĘŚĆ TERYTORIUM KRAJU (NIEKIEDY Z FRAGMENTEM PAŃSTWA OŚCIENNEGO) I ZARAZEM → TEATRU DZIAŁAŃ WOJENNYCH, NA KTÓRYM MOGĄ BYĆ LUB SĄ PROWADZONE DZIAŁANIA ZBROJNE PRZEZ ZGRUPOWANIA STRATEGICZNO-OPERACYJNE. USYTUOWANIE OBSZARU STRATEGICZNEGO NA TERYTORIUM KRAJU (TEATRU DZIAŁAŃ WOJENNYCH) WYNIKA Z CELU STRATEGICZNEGO ETAPU WOJNY (KAMPANII); POJĘCIOWO ŁĄCZONY JEST ON Z DZIAŁANAMI O CHARAKTERZE OBRONNYM.

OCHRONA LUDNOŚCI

OCHRONA LUDNOŚCI - zespół norm zwyczajowych i prawnych ochraniających ludność cywilną przed niebezpieczeństwem wojny.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 260.

OCHRONA LUDNOŚCI - zespół czynności mających na celu zabezpieczenie ludzi przed oddziaływaniem różnych czynników rażenia.

Mała encyklopedia wojskowa t. 2. Warszawa 1967, s. 483.

OCHRONA LUDNOŚCI - JEDNO Z ZADAŃ → OBRONY CYWILNEJ, KTÓRE OBEJMUJE PRZEDSIĘWZIĘCIA UMOŻLIWIAJĄCE PRZETRWANIE LUDZI W CZASIE KATAKLIZMU I NA WYPADEK WOJNY.

OCHRONNO-OBRONNE DZIAŁANIA PRZECIWDYWERSYJNE - POMOCNICZY RODZAJ → DZIAŁAŃ PRZECIWDYWERSYJNYCH PROWADZONYCH PRZEZ WOJSKOWE PODODZIAŁY OCHRONY, SPECJALISTYCZNE STRAŻE OCHRONNE ORAZ JEDNOSTKI POLICJI W CELU ROZPOZNANIA I ZAPOBIEGANIA DZIAŁALNOŚCI DYWERSYJNEJ, A TAKŻE BEZPOŚREDNIEJ OBRONY OBIEKTÓW PRZED ATAKAMI DYWERSYJNYMI.

OCHRONNE WŁAŚCIWOŚCI TERENU - NATURALNE I SZTUCZNE CECHY TERENU WYKORZYSTYWANE GŁÓWNIE PRZEZ WOJSKO DO OCHRONY PRZED RAŻĄCYM DZIAŁANIEM BRONI PRZECIWNIA. WŁAŚCIWOŚCI TE SĄ

WYKORZYSTYWANE RÓWNIEŻ PRZEZ RÓŻNE FORMACJE I SŁUŻBY POZA WOJSKIEM, A TAKŻE LUDNOŚCIĄ CYWILNĄ W CZASIE WOJNY.

ODSTRASZANIE

ODSTRASZANIE - niekonfrontacyjne przedsięwzięcia polegające na zniechęcaniu strony przeciwnej do działań agresywnych.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 17.

ODSTRASZANIE - dążenie do zagwarantowania bezpieczeństwa państwa poprzez kształtowanie zdolności i wyrażenie determinacji do zagrożenia przeciwnikowi siłą wojskową jako pierwszoplanowym i rozstrzygającym instrumentem osiągania zakładanego celu.

Leksykon pokoju. Warszawa 1987, s. 126.

ODSTRASZANIE - JEDNA Z FUNKCJI → SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA, KTÓREJ ISTOTA POLEGA NA ZNIECHĘCANIU STRONY PRZECIWNEJ DO DZIAŁAŃ AGRESYWNYCH.

ODSTRASZANIE MILITARNE - JEDNA Z FUNKCJI → SIŁ ZBROJNYCH, KTÓREJ ISTOTĄ JEST PRZEKONANIE STRONY PRZECIWNEJ O NIEOPŁACALNOŚCI PODJĘCIA DZIAŁAŃ ZBROJNYCH.

ODWODY STRATEGICZNE

ODWODY STRATEGICZNE - część sił zbrojnych, także zapasy środków prowadzenia wojny, pozostające w dyspozycji naczelnego dowództwa.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa, s. 17.

ODWÓD STRATEGICZNY - związki różnych rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk oraz zasoby środków materiałowych, pozostające w dyspozycji naczelnego dowódcy, dowódcy teatru działań wojennych lub Ministerstwa Obrony Narodowej.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 267.

ODWÓD STRATEGICZNY - CZĘŚĆ → SIŁ ZBROJNYCH, A TAKŻE ZAPASY ŚRODKÓW PROWADZENIA WOJNY, POZOSTAJĄCE W DYSPOZYCJI NACZELNEGO DOWÓDZTWA, A PRZEWIDZIANE DO WYKORZYSTANIA W SYTUACJACH DECYDUJĄCYCH O POWODZENIU PROWADZONYCH DZIAŁAŃ.

OKRĘG PRZEMYSŁOWY

OKRĘG PRZEMYSŁOWY - obszar, na którym istniejące ośrodki przemysłowe wykazują silniejsze wewnętrzne powiązania produkcyjne niż z ośrodkami poza obrębem okręgu. Często jeden główny ośrodek (aglomeracja miejska) spełnia rolę wiodącą.

Jan Flis, Szkolny słownik geograficzny, Warszawa 1977, s. 237.

OKRĘG PRZEMYSŁOWY - DUŻY OBSZAR SILNIE UPRZEMYSŁOWIONY, CHARAKTERYZUJĄCY SIĘ ŚCISŁYMI POWIĄZANAMI KOOPERACYJNYMI I PEWNYM STOPNIEM SAMODZIELNOŚCI PRODUKCYJNEJ, KTÓREGO UNIERUCHOMIENIE ZAKŁÓCIŁOBY PRODUKCJĘ WIELU GAŁĘZI PRZEMYSŁU ISTOTNYCH DLA DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWA I ŻYCIA JEGO MIESZKAŃCÓW.

OKRĘG WOJSKOWY

OKRĘG WOJSKOWY - terytorialny wyższy związek operacyjno-administracyjny łączący w swym składzie oddziały, związki taktyczne, instytucje i zakłady różnych rodzajów wojsk oraz organów terenowej administracji wojskowej rozmieszczone na ściśle określonym terenie. Okręg wojskowy stanowi zarazem terenowy szczebel administracji wojskowej. Stwarza dogodne warunki do szkolenia i dowodzenia wojskami oraz powoływania obywateli do odbycia służby wojskowej, a także przygotowania do obrony kraju.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 275.

OKRĘG WOJSKOWY - terytorialne połączenie związków i oddziałów różnych rodzajów wojsk oraz zakładów i instytucji wojskowych. Podział terytorialny kraju na okręgi wojskowe zapewnia pomyślną realizację zadań związanych z przygotowaniem

kraju do obrony. Na czele okręgu wojskowego stoi dowódca okręgu, podlegający ministrowi obrony narodowej. Dowódca okręgu wojskowego kieruje realizacją przedsięwzięć wojskowych i dowodzi podległymi mu wojskami przy pomocy sztabu okręgu oraz innych organów dowodzenia.

Mała encyklopedia wojskowa t. 2, Warszawa 1970, s. 509.

OKRĘG WOJSKOWY - ZWIĄZEK OPERACYJNO-TERYTORIALNY I SZCZEBEL ADMINISTRACYJNY, DZIAŁAJĄCY NA CZĘŚCI OBSZARU KRAJU, OBEJMUJĄCY ZWIĄZKI TAKTYCZNE I ODDZIAŁY ORAZ TERENOWE ORGANY ADMINISTRACJI WOJSKOWEJ NIŻSZYCH SZCZEBLI (WRAZ Z BAZĄ PRODUKCYJNO-USŁUGOWĄ), KIEROWANE PRZEZ JEDEN TERYTORIALNY ORGAN ZAPEWNIAJĄCY REALIZACJĘ ZADAŃ OBRONNYCH.

OPERACJA

OPERACJA - to starcie zbrojne z przeciwnikiem w skali operacyjnej. Stanowi zespół bitew oraz działań operacyjnych i taktycznych (bojowych) niższego szczebla, powiązanych ze sobą przez wspólny cel, miejsce i czas. Ze względu na cele operacje mogą być obronne, zaczepne, odwrotowe, rajdowe i specjalne; ze względu na szczebel operacyjny - korpuśne lub grupy operacyjnej. Operacją może być jedna bitwa lub kilka bitew.

Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych. Warszawa 1994, s. 6.

OPERACJA - zespół walk, bitew, uderzeń ogniowych i manewrów prowadzonych przez związki operacyjne lub strategiczne.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 17.

OPERACJA - UZGODNIONE CO DO CELU, MIEJSCA I CZASU → WALKI, → BITWY, UDERZENIA OGNIOWE I MANEWRY POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW SIŁ ZBROJNYCH I WOJSK, PROWADZONE POD JEDNYM DOWÓDZTWE DLA OSIĄGNIĘCIA NAKREŚLONEGO CELU PRZY MINIMALNYCH STRATACH WŁASNYCH.

OPERACJA STRATEGICZNA - CAŁOKSZTAŁT UZGODNIONYCH I POWIĄZANYCH ZE SOBĄ CO DO CELU, ZADAŃ, MIEJSCA I CZASU DZIAŁAŃ BOJOWYCH RODZAJÓW SIŁ ZBROJNYCH, PROWADZONYCH WEDŁUG JEDNOLITEGO PLANU DLA OSIĄGNIĘCIA STRATEGICZNEGO CELU → WOJNY (KAMPANII). BIORĄC ZA PUNKT WYJŚCIA CELE OPERACJI I SPOSOBY ICH OSIĄGANIA MOŻNA WYRÓŻNIĆ: STRATEGICZNE OPERACJE OBRONNE I ZACZEPNE.

OPERACYJNE PRZYGOTOWANIE OBSZARU KRAJU - ELEMENT → INFRASTRUKTURY OBRONNEJ, PRZYGOTOWANEJ STOSOWNIE DO PLANOWANEGO UŻYCIA → SIŁ ZBROJNYCH W CELU STWORZENIA DOGODNYCH WARUNKÓW DO DYSLOKACJI WOJSK, ZORGANIZOWANEGO ICH WEJŚCIA DO WALKI I SKUTECZNEGO PROWADZENIA → DZIAŁAŃ BOJOWYCH. W JEGO SKŁAD WCHODZĄ OBIEKTY I URZĄDZENIA LOGISTYCZNE I INŻYNIERYJNE BUDOWANE W CZASIE POKOJU I ROZBUDOWYWANE W OKRESIE ZAGROŻENIA I WOJNY.

OSTRZEGANIE - JEDNA Z FUNKCJI → SYSTEMU WYKRYWANIA I ALARMOWANIA MAJĄCA NA CELU PRZEKAZYWANIE (Z ODPOWIEDNIM WYPRZEDZENIEM), PRZEZ WŁAŚCIWE ORGANA WYKRYWAJĄCE LUB USTALAJĄCE STAN ZAGROŻENIA, INFORMACJI O ZAGROŻENIU UDERZENIAMI Z POWIETRZA (O SKAŻENIACH I ZAKAŻENIACH).

OŚRODEK PRZEMYSŁOWY

OŚRODEK PRZEMYSŁOWY - skupienie zakładów przemysłowych na niewielkim obszarze, gdzie nadal istnieje tendencja ich lokalizowania.

Stanisław Leszczycki, Geograficzne studium ekonomiczno-planistyczne, Warszawa 1980, s. 134.

OŚRODEK PRZEMYSŁOWY - SKUPISKO ZAKŁADÓW PRZEMYSŁOWYCH NA OBSZARZE JEDNEGO MIASTA I NIEKIEDY W JEGO OKOLICY, CHARAKTERYZUJĄCE SIĘ WEWNĘTRZNYMI POWIĄZANAMI PRODUKCYJNYMI, KTÓREGO UNIERUCHOMIENIE MOGŁOBY SPOWODOWAĆ ZAKŁÓCENIE PRODUKCJI NIEKIEDY WAŻNYCH DLA PAŃSTWA GAŁĘZI PRZEMYSŁU.

PAŃSTWO

PAŃSTWO - jest wspólnotą równych, mającą na celu doskonałe życie.

Arystoteles: Polityka. Warszawa, t. VII, 1964, s. 303.

PAŃSTWO - organizacja polityczna wielkiej grupy społecznej, nierozdzielnie związana z określonym terytorium, na którym rozciąga się jego władza i obowiązują prawa przez nią stanowione.

R. Wróblewski. Podstawowe pojęcia z dziedziny polityki bezpieczeństwa, strategii i sztuki wojennej. Warszawa 1993, s. 9.

PAŃSTWO - ORGANIZACJA POLITYCZNA GRUPY SPOŁECZNEJ OBEJMUJĄCA OKREŚLONE TERYTORIUM, NA KTÓRYM ROZCIĄGA SIĘ JEGO WŁADZA I OBOWIĄZUJĄ PRAWA PRZEZ NIĄ STANOWIONE.

PAŃSTWOWA STRAŻ POŻARNA - ZAWODOWA, UMUNDUROWANA I WYPOSAŻONA W SPECJALISTYCZNY SPRZĘT FORMACJA, PRZEZNACZONA DO WALKI Z POŻARAMI, KLĘSKAMI ŻYWIOŁOWYMI I INNYMI MIEJSCOWYMI ZAGROŻENIAMI.

Ustawa z dnia 24. 08. 1991r. Dz. U. - 88.

PLANOWANIE STRATEGICZNE (W SIŁACH BROJNYCH) - JEDNA Z FUNKCJI KIEROWANIA I DOWODZENIA, WIAŻĄCA SIĘ Z PODEJMOWANIEM DECYZJI O PRZYSZŁYCH DZIAŁANIACH SIŁ ZBROJNYCH NA WYPADEK ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA.

POKÓJ

POKÓJ - jest dobrem właściwym ludzkim podmiotom, a więc darem natury intelektualnej i moralnej, owocem prawdy i cnoty. Jest on także wynikiem dynamizmu woli ludzkiej, kierującej się rozumem, ku dobru wspólnemu, które osiąga się w prawdzie, sprawiedliwości i miłości.

Jan Paweł II. Orędzie z 01. 01. 1982r.

POKÓJ - określony proces w stosunkach międzynarodowych. Jego podstawę stanowi nie tylko brak wojny czy stosowania przemocy w stosunkach międzynarodowych, lecz owocna współpraca państw, która sprzyja rozwojowi wszystkich wartości międzynarodowych, pożądanym przez daną zbiorowość państw (pokój europejski, pokój światowy).

Leksykon pokoju. Warszawa 1987, s. 154.

POKÓJ - STAN W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH, W KTÓRYM NIE STOSUJE SIĘ PRZEMOCY LECZ WSPÓŁPRACĘ PAŃSTW, SPRZYJAJĄCĄ ROZWOJOWI WARTOŚCI POŻĄDANYCH PRZEZ DANĄ ZBIOROWOŚĆ.

POLICJA - UMUNDUROWANA I UZBROJONA FORMACJA PRZEZNACZONA DO OBRONY BEZPIECZEŃSTWA OBYWATELI ORAZ UTRZYMANIA BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO.

Ustawa z dnia 06. 04. 1990 r., Dz. U. - 30.

POLITYKA - SFERA WZAJEMNYCH STOSUNKÓW I ODDZIAŁYWAŃ POZYTYWNYCH, NEGATYWNYCH I KOMPROMISOWYCH POMIĘDZY PAŃSTWEM, A INNYMI ORGANIZACJAMI (WŁĄCZAJĄC W TO PAŃSTWA W PRZYPADKU POLITYKI MIĘDZYNARODOWEJ), DOTYCZĄCYCH CELÓW ŚRODKÓW DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWA, A TAKŻE CHARAKTERU WŁADZY PAŃSTWOWEJ. ZAZWYCZAJ WYRÓŻNIA SIĘ POLITYKĘ WEWNĘTRZNĄ I → ZAGRANICZNĄ ORAZ tzw. POLITYKI SZCZEGÓŁOWE, np. POLITYKĘ GOSPODARCZĄ, WOJSKOWĄ, PRZEZ KTÓRE ROZUMIE SIĘ POSZCZEGÓLNE KIERUNKI DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWA.

Metodologiczne i teoretyczne problemy nauk politycznych. Praca zbiorowa pod red. K. Opalka, Warszawa 1975.

POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO (BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA)

POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA - - to element polityki państwa w zakresie praktycznej działalności władzy wykonawczej w sferze tworzenia i wykorzystania potencjału obronnego dla realizacji celów i zadań wynikających z założeń polityki bezpieczeństwa.

J. Zubek. Doktryny bezpieczeństwa. Warszawa 1992, s. 11.

POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO - ELEMENT POLITYKI PAŃSTWA DOTYCZĄCY PRZEDSIĘWZIĘĆ ZWIĄZANYCH Z TWORZENIEM I WYKORZYSTANIEM → POTENCJAŁU OBRONNEGO W CELU ZAPOBIEGANIA I PRZECIWDZIAŁANIA RÓŻNEGO RODZAJU ZAGROŻENIOM. W POLITYCE BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO WYODRĘBNIĄ SIĘ: → POLITYKĘ GOSPODARCZĄ, → POLITYKĘ WOJSKOWĄ, → POLITYKĘ ZAGRANICZNĄ I INNE. DZIAŁALNOŚĆ ZMIERZAJĄCA DO REALIZACJI ZASADNICZYCH DŁUGOFALOWYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO TO → STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO.

POLITYKA WOJSKOWA

POLITYKA WOJSKOWA - to element polityki bezpieczeństwa państwa, która jest związana z działalnością w zakresie realizacji celów i zadań wynikających z militarnej części doktryny obronnej.

J. Zubek. Doktryny bezpieczeństwa. Warszawa 1992, s. 11.

POLITYKA WOJSKOWA - DZIEDZINA POLITYKI OBEJMUJĄCA CAŁOKSZTAŁT DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWA (PODMIOTU STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH) W SFERZE KONCEPCYJNO-DECYZYJNEJ I REALIZACYJNEJ, DOTYCZĄCEJ TWORZENIA, ROZWOJU, PRZYGOTOWANIA I WYKORZYSTANIA SIŁ ZBROJNYCH DLA OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH CELÓW WE WSZYSTKICH DZIEDZINACH FUNKCJONOWANIA PAŃSTWA.

POLITYKA ZAGRANICZNA - DZIAŁALNOŚĆ NAJWYŻEJ ZORGANIZOWANEGO PODMIOTU POLITYCZNEGO, JAKIM JEST PAŃSTWO, NALEŻĄCA DO ZEWNĘTRZNEGO KRĘGU JEGO DZIAŁAŃ. NACZELNYMI CELAMI POLITYKI ZAGRANICZNEJ JEST ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH (WZROST JEGO SIŁY, POZYCJI MIĘDZYNARODOWEJ, KSZTAŁTOWANIE ŚRODOWISKA MIĘDZYNARODOWEGO). SPEŁNIA ONA FUNKCJĘ: OCHRONNĄ, REPREZENTACYJNO-INFORMACYJNĄ, INTEGRUJĄCO-ADAPTACYJNĄ, NEGOCJACYJNO-ORGANIZATORSKĄ.

Polityka zagraniczna państwa. Pod red. nauk. J. Kukułki i R. Zięby. Warszawa 1992.

POZAMILITARNE DZIAŁANIA OBRONNE - CZĘŚĆ DZIAŁAŃ → OBRONY POWSZECHNEJ, PROWADZONYCH PRZEZ POZAMILITARNE OGNIWA OBRONNE, W CELU ZAPEWNIENIA FUNKCJONOWANIA PAŃSTWA, WSPARCIA SIŁ ZBROJNYCH ORAZ OCHRONY LUDNOŚCI W OKRESIE ZAGROŻENIA I WOJNY, A TAKŻE PRZED ZAGROŻENIAMI CZASU POKOJU.

POZAMILITARNE OGNIWA OBRONNE (OCHRONY PAŃSTWA, GOSPODARczo-OBRONNE, OBRONY CYWILNEJ) - ELEMENTY UKŁADU POZAMILITARNEGO SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA, MAJĄCE NA CELU ZAOPATRYWANIE I WSPARCIE SIŁ ZBROJNYCH ORAZ ZAPEWNIENIE WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA STRUKTUR PAŃSTWA ORAZ PRZETRWANIE SPOŁECZEŃSTWA W CZASIE POKOJU, TAKŻE W OKRESIE ZAGROŻENIA I WOJNY.

POLITYKA GOSPODARCZA PAŃSTWA

POLITYKA GOSPODARCZA PAŃSTWA - suma wszystkich przedsięwzięć mających wpływ na kształtowanie się życia gospodarczego w państwie.

W. Wagenbloss, Volkswirtschaftslehre, öffentliche Finanzen und Wirtschaftspolitik, R. V. Decker's Verlag G. Schenck, Heidelberg-Hamburg 1983, s. 217.

POLITYKA GOSPODARCZA PAŃSTWA - system nakładów i przychodów państwa dla realizacji postawionych przed nim celów.

Ekonomia. Podręcznik dla nieekonomicznych studiów uniwersyteckich, pod red. E. F. Cyrsona PDW „Ławica”, Poznań 1993, s. 149.

POLITYKA GOSPODARCZA PAŃSTWA SUMA SUWERENNYCH DZIAŁAŃ PAŃSTWA ZMIERZAJĄCYCH DO WPŁYWANIA - ZGODNIE Z PRZYJĘTYM SYSTEMEM CELÓW - NA JEGO USTRÓJ GOSPODARCZY, STRUKTURĘ GOSPODARKI I PRZEBIEG PROCESÓW W NIEJ ZACHODZĄCYCH.

POTENCJAŁ

POTENCJAŁ - zasób możliwości, mocy, zdolności wytwórczej tkwiący w czymś; sprawność, wydajność, możliwość, zwłaszcza państwa w jakiejś dziedzinie np. gospodarczej, wojskowej.

Słownik języka polskiego t. 2. PWN, Warszawa 1988.

POTENCJAŁ - CAŁOKSZTAŁT MOŻLIWOŚCI MATERIALNYCH I LUDZKICH TKWIĄCY W JAKIMŚ ELEMENCIE RZECZYWISTOŚCI SPOŁECZNEJ ZWŁASZCZA: W GRUPIE PAŃSTW STOWARZYSZONYCH (OBJĘTYCH RÓŻNYMI UKŁADAMI), PAŃSTWIE (CZĘŚCI PAŃSTWA); W JAKIEJŚ DZIEDZINIE, JAK np. GOSPODARKA (DZIAŁ GOSPODARKI), OBRONNOŚĆ (WOJSKO).

POTENCJAŁ EKONOMICZNY

POTENCJAŁ EKONOMICZNY - ogólna zdolność narodu do produkcji dóbr i usług.

Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, US Government Printing Office, Washington 1989, s. 124.

POTENCJAŁ EKONOMICZNY - maksymalna zdolność w zakresie produkcji dóbr i usług, jaką dany naród jest w stanie osiągnąć w pewnym okresie czasu.

Mobilization Preparedness, Defense University, Washington 1983, s. 4.

POTENCJAŁ EKONOMICZNY - OGÓLNY POZIOM ZASOBÓW EKONOMICZNYCH, KTÓRE MOŻE WYTWORZYĆ DANY NARÓD DLA REALIZACJI SWOICH CELÓW - WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH. STANOWI ON W GŁÓWNEJ MIERZE O MOŻLIWOŚCIACH WYKORZYSTANIA POTENCJAŁU NARODOWEGO, JEGO MOBILIZACJI, A TAKŻE WYSTĘPUJĄCYCH W TYM ZAKRESIE OGRANICZENIACH.

POTENCJAŁ EKONOMICZNO-OBRONNY

POTENCJAŁ EKONOMICZNO- OBRONNY - część ogólnego potencjału ekonomicznego kraju, która może być użyta do celów wojennych.

Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, US Government Printing Office, Washington 1989, s. 124

POTENCJAŁ EKONOMICZNO- OBRONNY - potencjał ekonomiczny zmniejszony o tę część zdolności wytwórczych państwa, którą należy wydzielić dla zabezpieczenia potrzeb cywilnej konsumpcji.

Mobilization Preparedness, National Defense University, Washington 1983r. s. 4.

POTENCJAŁ EKONOMICZNO-OBRONNY - SKŁADNIK → POTENCJAŁU OBRONNEGO PAŃSTWA, OKREŚLAJĄCY JEGO MOŻLIWOŚCI W ZAKRESIE GOSPODARCZEGO ZASPOKAJANIA POTRZEB OBRONNYCH.

POTENCJAŁ MILITARNY (WOJSKOWY)

POTENCJAŁ MILITARNY (WOJSKOWY) - możliwość (zdolność) prowadzenia działań wojennych przez państwo lub koalicję państw. Potencjał militarny określają jakościowy i ilościowy stan sił zbrojnych, stan przeszkolonych rezerw osobowych, stan zapasów materiałowych, a także infrastruktura wojskowa (porty wojenne, lotniska, wyrzutnie rakiet, magazyny wojskowe, koszary itp.).

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 324.

POTENCJAŁ MILITARNY (WOJSKOWY) - ogół możliwości w zakresie prowadzenia walki zbrojnej przez państwo (lub koalicję państw), które bezpośrednio decydują o losach wojny. Wielkość potencjału wojskowego określa czynnik osobowy, tzn. siły zbrojne i przeszkolone rezerwy oraz rzeczowy, do którego zalicza się zapasy środków walki i zabezpieczenia materiałowo-technicznego oraz wchodzące w skład infrastruktury wojskowej (porty wojenne, lotniska, wyrzutnie rakietowe, magazyny wojskowe, koszary itp.).

Mała encyklopedia wojskowa. t. 2. Warszawa 1970, s. 761.

POTENCJAŁ MILITARNY (WOJSKOWY) - CZĘŚĆ → POTENCJAŁU OBRONNEGO PAŃSTWA, WYRAŻAJĄCEGO SIĘ ZDOLNOŚCIĄ SIŁ ZBROJNYCH DO ZAPOBIEGANIA I PRZECIWDZIAŁANIA → ZAGROŻENIOM MILITARNYM I WOJNIE.

POTENCJAŁ OBRONNO-GOSPODARCZY

POTENCJAŁ OBRONNO-GOSPODARCZY - realne możliwości w zakresie zabezpieczenia materialnych potrzeb i wymogów współczesnej wojny zarówno na froncie jak i na zapleczu. Możliwości te wypływają z poziomu rozwoju sił wytwórczych oraz ustroju ekonomicznego i politycznego walczącego kraju.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 324.

POTENCJAŁ OBRONNO-GOSPODARCZY - całokształt możliwości ekonomicznych państwa (lub koalicji państw), które mogą być wykorzystane dla zaspokojenia materialnych potrzeb wojny przy największym napięciu sił wytwórczych; stanowią go zasoby ludzkie, posiadany aparat produkcyjny, baza surowcowa, infrastruktura ekonomiczna oraz różnego rodzaju zapasy i rezerwy.

Mała encyklopedia wojskowa, t. 2. Warszawa 1970, s. 761.

POTENCJAŁ OBRONNO-GOSPODARCZY - CZĘŚĆ → POTENCJAŁU OBRONNEGO PAŃSTWA, OKREŚLAJĄCEGO JEGO MOŻLIWOŚCI W ZAKRESIE GOSPODARCZEGO ZASPOKAJANIA POTRZEB OBRONNYCH (PROWADZENIA WOJNY).

POTENCJAŁ OBRONNY PAŃSTWA

POTENCJAŁ OBRONNY PAŃSTWA - całokształt możliwości materialnych i moralnych państwa, które mogą być wykorzystane do realizacji celów wojny. Wielkość tych możliwości w danym okresie zależy od ilości i jakości środków walki..., zdolności produkcyjnej przemysłu zbrojeniowego ilości i jakości wyszkolonych rezerw oraz stopnia przygotowania kadr i ich zdolności organizatorskich, umiejętności wyższych dowódców w zakresie kierowania przygotowaniem i wykorzystaniem sił zbrojnych w skali strategicznej, operacyjnej i taktycznej. Najogólniej potencjał wojenny państwa dzieli się na moralno-polityczny, wojskowy oraz wojenno-ekonomiczny.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 324.

POTENCJAŁ OBRONNY PAŃSTWA - całokształt możliwości materialnych i moralnych państwa, które mogą być wykorzystane do realizacji celów wojny. Skład i wzajemne powiązania elementów potencjału wojennego stanowią jego strukturę. Najogólniej potencjał wojenny dzieli się na potencjał moralno-polityczny, potencjał wojskowy, potencjał obrony cywilnej i potencjał ekonomiczno-wojenno-wojskowy.

Mała encyklopedia wojskowa, t. 2. Warszawa 1970, s. 761.

POTENCJAŁ OBRONNY PAŃSTWA - CAŁOKSZTAŁT MOŻLIWOŚCI MATERIALNYCH I MORALNYCH, KTÓRE MOGĄ BYĆ SPOŻYTKOWANE W CELU

ZAPEWNIENIA → BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA (PROWADZENIA WOJNY). OD JEGO WIELKOŚCI ZALEŻY SIŁA OBRONNA PAŃSTWA. W POTENCJALE OBRONNYM PAŃSTWA WYRÓŻNIA SIĘ m.in. → POTENCJAŁ OBRONNO-GOSPODARCZY I → POTENCJAŁ MILITARNY PAŃSTWA.

POTENCJAŁ WOJENNY

POTENCJAŁ WOJENNY - zdolność narodu do użycia swoich zasobów materialnych i ludzkich do celów wojennych.

J. G. Stoesinger, *The Might of Nation*, Random House, New York 1969, s. 27.

POTENCJAŁ WOJENNY - 1) wartość samoistna, niezależna od międzynarodowego układu sił i służąca do określenia wojennych możliwości państwa; 2) stosunek wartości siły militarnej danego państwa do siły militarnej innego państwa.

G. M. H. Rivet, *La guerre contemporaine: Politique, sociale et morale*, Paris 1970, s. 37.

POTENCJAŁ WOJENNY - OGÓLNA ZDOLNOŚĆ PAŃSTWA (KOALICJI) DO OSIĄGNIĘCIA CELÓW WOJNY.

PRAWO KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

MIĘDZYNARODOWE PRAWO KONFLIKTÓW ZBROJNYCH obejmuje: 1) zakaz agresji i uznania jej za niedozwolony sposób załatwiania sporów międzynarodowych; 2) międzynarodowe reguły walki zbrojnej wprowadzające nakaz wyodrębniania sił zbrojnych w tej walce oraz ograniczenia we wzajemnym szkodzeniu sobie przez strony wojujące; 3) międzynarodowe prawo humanitarne wprowadzające nakaz ludzkiego obchodzenia się z osobami wyłączonymi z walki i ludnością cywilną; 4) międzynarodowe prawo karne przewidujące odpowiedzialność sprawców za zbrodnie przeciwko pokojowi.

T. Leško, *Międzynarodowe prawo konfliktów zbrojnych*. Warszawa 1984, s. 15.

PRAWO KONFLIKTÓW ZBROJNYCH - CZĘŚĆ → PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO OBEJMUJĄCEGO ZAKAZ AGRESJI, ZASADY PROWADZENIA DZIAŁAŃ

ZBROJNYCH PRZEZ STRONY WOJUJĄCE, → MIĘDZYNARODOWE PRAWO HUMANITARNE ORAZ ZASADY ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ZBRODNIĘ WOJENNE I ZBRODNIĘ PRZECIWKO POKOJOWI.

PRAWO MIĘDZYNARODOWE

PRAWO MIĘDZYNARODOWE - zespół norm regulujących stosunki wzajemne między państwami oraz organizacjami międzynarodowymi i innymi uczestnikami stosunków międzynarodowych mającymi zdolność do działania w tychże stosunkach.

R. Bierzanek, J. Symonides: Prawo międzynarodowe publiczne. Warszawa PWN, 1994, s. 12.

PRAWO MIĘDZYNARODOWE - zespół zasad i norm dotyczących społeczności międzynarodowej, współdziałania międzynarodowego, konfliktów międzynarodowych i zasad odpowiedzialności międzynarodowej.

S. E. Nahalik. Wstęp do nauki prawa międzynarodowego. Warszawa PWN 1967, s. 43.

PRAWO MIĘDZYNARODOWE - SYSTEM ZASAD I NORM REGULUJĄCYCH RELACJE WZAJEMNE MIĘDZY UCZESTNIKAMI STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH, TWORZĄCYCH PODSTAWOWE GWARANCJE → BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO I RAMY WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ.

PRAWO WOJENNE (MIĘDZYNARODOWE PRAWO HUMANITARNE)

PRAWO WOJENNE - ograniczenia, które przepisy prawa międzynarodowego zwyczajowego i umownego nakładają na wojujących w zakresie środków zmierzających do pokonania przeciwnika.

R. Bierzanek. Wojna a prawo międzynarodowe. Warszawa 1982, s. 18 i następne.

PRAWO WOJENNE - zespół norm regulujących walkę zbrojną państw lub innych podmiotów prawa międzynarodowego. Głównym celem tych norm jest złagodzenie okrucieństwa wojny, mają więc one charakter humanitarny. Wiele norm prawa wojennego, jak np. podstawowe normy zapewniające ochronę ludności cywilnej lub rannych i chorych są normami bezwzględnie obowiązującymi.

W. Góralczyk, Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie. Warszawa 1995, s. 390 i następne.

PRAWO WOJENNE (MIĘDZYNARODOWE PRAWO HUMANITARNE) - CZĘŚĆ → PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO REGULUJĄCA → WALKĘ ZBROJNĄ PAŃSTW I INNYCH PODMIOTÓW TEGO PRAWA, OGRANICZAJĄCA W CELACH HUMANITARNYCH ZAKRES UŻYCIA ŚRODKÓW I METOD SZKODZENIA NIE-PRZYJACIELOWI I ZAPEWNIAJĄCA OCHRONĘ JEŃCÓW, RANNYCH I CHORYCH STRON WALCZĄCYCH ORAZ OCHRONĘ LUDNOŚCI I OBIEKTÓW CYWILNYCH, W TYM DÓBR KULTURY.

PROGNOZOWANIE

PROGNOZOWANIE - formułowanie sądów o charakterze probabilistycznym, dotyczących możliwych przebiegów i rezultatów obiektywnych procesów przyrodniczych i społecznych, w skończonym czasie t, opartych na udowodnionych lub hipotetycznych prawidłowościach.

Prognozowanie obronne. Warszawa 1993, s. 211.

PROGNOZOWANIE - przewidywanie naukowe przyszłych faktów, zjawisk czy zdarzeń na podstawie naukowych przesłanek ustalonych w czasie badań naukowych.

Encyklopedia powszechna PWN. t. III. Warszawa 1975, s. 701.

PROGNOZOWANIE - przewidywanie procesów społecznych, przyszłych faktów, zdarzeń i zjawisk, opartych na uzasadnionych i udowodnionych przesłankach, formułowane przez ekspertów w danej dziedzinie.

Wielka Encyklopedia Powszechna PWN. Suplement. Warszawa 1970, s. 392.

PROGNOZOWANIE - FORMUŁOWANIE SĄDÓW CO DO MAJĄCYCH NASTĄPIĆ ZJAWISK I PROCESÓW, OPARTE NA UZASADNIONYCH NAUKOWO PRZESŁANKACH, DOKONANYCH PRZEZ SPECJALISTÓW W DANEJ DZIEDZINIE.

PRZECIWNATARCIE STRATEGICZNE - RODZAJ STRATEGICZNEJ OPERACJI ZACZEPNEJ PROWADZONEJ Z POŁOŻENIA OBRONNEGO, MAJĄCEJ NA CELU PRZEJĘCIE INICJATYWY I EWENTUALNE PRZENIESIENIE DZIAŁAŃ NA TERYTORIUM PRZECIWNIKA.

PRZECIWUDERZENIE STRATEGICZNE - ZWROT ZACZEPNY W RAMACH STRATEGICZNEJ OPERACJI OBRONNEJ, MAJĄCY NA CELU ZMIANĘ POŁOŻENIA BRONIĄCYCH SIĘ WOJSK I OSIĄGNIĘCIE PIERWOTNEGO LUB NOWEGO CELU OPERACJI.

PRZEMOC ZBROJNA

PRZEMOC ZBROJNA - rodzaj przymusu zewnętrznego; środek działania za pomocą siły zbrojnej, do którego uciekają się niektóre grupy społeczne i instytucje w celu między innymi przeforsowania własnych interesów, zdobycie lub zachowanie ekonomicznych lub pozaekonomicznych korzyści.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 341.

PRZEMOC ZBROJNA - rodzaj przemocy realizowanej przy użyciu sił zbrojnych lub zorganizowanych i uzbrojonych grup mającej na celu narzucenie przeciwnikowi swojej woli. Zastosowanie kryterium form i sposobów wykorzystania przemocy zbrojnej, pozwala wyróżnić konflikt zbrojny, interwencję zbrojną, przewrót wojskowy, demonstrację siły, incydent zbrojny.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 21.

PRZEMOC ZBROJNA - RODZAJ PRZEMOCY STOSOWANEJ DLA ROZWIĄZANIA SPRZECZNOŚCI POWSTAŁYCH MIĘDZY PAŃSTWAMI I OSIĄGNIĘCIA W TEN SPOSÓB ZAŁOŻONYCH CELÓW POLITYCZNYCH, W KTÓREJ DOMINUJĄCĄ ROLĘ ODGRYWAJĄ SIŁY ZBROJNE LUB ZORGANIZOWANE I UZBROJONE GRUPY. ZASTOSOWANIE KRYTERIUM FORM I SPOSOBÓW STOSOWANIA PRZEMOCY ZBROJNEJ POZWALA WYRÓŻNIĆ: → WALKĘ ZBROJNĄ, → INTERWENCJĘ ZBROJNĄ → INCYDENT ZBROJNY → PRZEWROT WOJSKOWY, → BLOKADĘ ZBROJNĄ → DEMONSTRACJĘ SIŁY I INNE. ZOBACZ TEŻ → KONFLIKT ZBROJNY.

PRZEMYSŁ OBRONNY

PRZEMYSŁ OBRONNY - przemysł związany bezpośrednio lub pośrednio z wytwarzaniem dóbr i usług dla celów obronnych.

D. L. Losman, S. J. Liong, The Industrial Sector, National Defense University, Washington 1987, s. 51.

PRZEMYSŁ OBRONNY - wyspecjalizowane gałęzie i zakłady wytwarzające uzbrojenie, środki walki i wyposażenie sił zbrojnych.

Ekonomika obrony, praca zbiorowa pod red. W. Stankiewicza. Warszawa 1992, s. 57.

PRZEMYSŁ OBRONNY - CZĘŚĆ WYSPECJALIZOWANEJ PRODUKCJI POSZCZEGÓLNYCH GAŁĘZI I PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁU NARODOWEGO PRZEZNACZONA DO ZASPOKAJANIA POTRZEB OBRONNYCH.

PRZESZKODY TERENOWE

PRZESZKODY TERENOWE - przeszkody terenowe naturalne i sztuczne utrudniające działania bojowe na określonym terenie lub całkowicie uniemożliwiające ruch wojsk i sprzętu technicznego. Do przeszkód naturalnych zalicza się: bagna, strome zbocza, wąwozy, masywy leśne, rzeki, jeziora i inne naturalne przedmioty (obiekty terenowe), do przeszkód sztucznych - budowle: wały, kanały, nasypy, zabudowy.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 344.

PRZESZKODY TERENOWE - bagna, strome zbocza, wąwozy, masywy leśne, rzeki, jeziora oraz budowle (nasypy, masywne płoty itp.) utrudniające lub całkowicie uniemożliwiające ruch wojsk i sprzętu technicznego.

Mała encyklopedia wojskowa, t. 2. Warszawa 1970, s. 809.

PRZESZKODY TERENOWE - ELEMENTY NATURALNE (FIZYCZNO-GEOGRAFICZNE) I SZTUCZNE (ANTROPOGENICZNE), KTÓRE UTRUDNIAJĄ LUB UNIEMOŻLIWIAJĄ RUCH WOJSK I SPRZĘTU TECHNICZNEGO NA PRZEŁAJ. DO ELEMENTÓW NATURALNYCH ZALICZA SIĘ: RZEKI, JEZIORA, BAGNA, MASYWY LEŚNE, WYRÓŻNIAJĄCE SIĘ W TERENIE STOKI itp., A DO SZTUCZNYCH -

KANAŁY, ZWARTĄ ZABUDOWĘ I NASYPY. PRZESZKODY TERENOWE UTRUDNIAJĄ DZIAŁANIA ZBROJNE O CHARAKTERZE ZACZEPNYM I UŁATWIAJĄ OBRONĘ.

PRZEWAGA WOJSKOWA

PRZEWAGA WOJSKOWA - atrybut powodzenia w walce zbrojnej, będący ilościowym i (lub) jakościowym wskaźnikiem różnicy całokształtu cech efektywnościowych sił zbrojnych danej strony nad przeciwnikiem.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 21.

PRZEWAGA (wojskowa) - to górowanie nad przeciwnikiem w zakresie liczby posiadanych sił i środków, ich poziomu technicznego, wyszkolenia, dyscypliny, stanu moralno-politycznego i innych wskaźników charakteryzujących możliwości wykonania zadań bojowych, a także górowanie umiejętnościami dowództw i sztabów w przygotowaniu i prowadzeniu działań bojowych w istniejącej sytuacji.

W. Łepkowski. Podstawy strategii wojskowej. Warszawa 1993, s. 146.

PRZEWAGA - w sensie wojskowym - to górowanie nad przeciwnikiem pod względem intelektualnym możliwości dowódców i oficerów sztabów, taktyki i sztuki operacyjnej, lepszego uzbrojenia, doskonalszych środków walki, skuteczniejszego wykorzystania warunków terenowych, większej liczby wojsk w ogóle lub tylko w określonym miejscu i czasie, które stanowi narzucenie przeciwnikowi własnej woli i sposobu realizacji zamiaru walki, bitwy lub operacji przy jak najmniejszych stratach własnych.

K. Nożko. Walka o przewagę. Warszawa 1985, s. 7.

PRZEWAGA WOJSKOWA - GÓROWANIE NAD PRZECIWNIKIEM W ZAKRESIE LICZBY I JAKOŚCI POSIADANYCH SIŁ I ŚRODKÓW, A SZCZEGÓLNIE POZIOMU TECHNICZNEGO SPRZĘTU, WYSZKOLENIA WOJSK, DISCYPLINY, STANU MORALNEGO; A TAKŻE GÓROWANIE UMIEJĘTNOŚCIAMI DOWÓDZTW I SZTABÓW W PRZYGOTOWANIU ORAZ PROWADZENIU DZIAŁAŃ BOJOWYCH WEDŁUG WŁASNEJ KONCEPCJI W ISTNIEJĄCEJ SYTUACJI.

PRZEWIDYWANIE

PRZEWIDYWANIE - formułowanie sądów dotyczących obiektywnie istniejących, ale nie poznanych jeszcze zjawisk i procesów przyrodniczych oraz społecznych.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 22.

PRZEWIDYWANIE - formułowanie sądów dotyczących przebiegu i rezultatów obiektywnych procesów przyrodniczych i społecznych już istniejących lub mających wystąpić w przyszłości.

Prognozowanie obronne. Warszawa 1993, s. 212.

PRZEWIDYWANIE - SUBIEKTYWNE FORMUŁOWANIE SĄDÓW CO DO MAJĄCYCH NASTĄPIĆ ZJAWISK I PROCESÓW W PRZYRODZIE LUB SPOŁECZEŃSTWIE.

PRZEWROT WOJSKOWY

PRZEWROT WOJSKOWY - rodzaj przemocy zbrojnej polegającej na działaniach wojsk zmierzających do obalenia dotychczasowej władzy.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 22.

PRZEWROT WOJSKOWY - FORMA → PRZEMOCY ZBROJNEJ POLEGAJĄCA NA WYKORZYSTANIU SIŁ ZBROJNYCH DO OBALENIA DOTYCHCZASOWEJ WŁADZY.

RACJA STANU

RACJA STANU - pierwszeństwo interesów państwa nad innymi normami.

E. Osmańczyk. Encyklopedia ONZ i stosunków międzynarodowych. Warszawa 1986.

RACJA STANU - to system podstawowych wewnętrznych i zewnętrznych interesów państwa realizowanych w sposób bezkompromisowy.

Z. J. Pietraś. Podstawy teorii stosunków międzynarodowych. Lublin 1986.

RACJA STANU - to najważniejsza kategoria polityczna wyrażająca pierwszeństwo interesów państwa przed innymi wartościami.

J. Zubek. Doktryny bezpieczeństwa. Warszawa 1992, s. 14.

RACJA STANU - USTALENIA UZNAJĄCE POTRZEBY PAŃSTWA ZA NAJWYŻSZE DOBRO ORAZ DZIAŁANIA TE POTRZEBY UWZGLĘDNIAJĄCE, PRZY RÓWNOCZESNYM ZESPOLENIU INTERESÓW GRUPOWYCH, TAK ABY NIE OSŁABIŁY PAŃSTWA I NIE ROZBIJAŁY JEGO JEDNOŚCI.

REGULARNE SIŁY ZBROJNE

REGULARNE SIŁY ZBROJNE - formacje wojskowe zorganizowane zgodnie z prawem danego państwa; cechują je dyscyplina, podporządkowanie hierarchiczne, wyszkolenie, uzbrojenie i umundurowanie.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 363.

REGULARNE SIŁY ZBROJNE - CZĘŚĆ → SIŁ ZBROJNYCH MAJĄCA JEDNOLITĄ STRUKTURĘ ORGANIZACYJNĄ, UZBROJENIE I WYPOSAŻENIE, SYSTEM UZUPEŁNIEŃ, SCENTRALIZOWANE DOWODZENIE ORAZ USTALONE ZASADY PEŁNIENIA SŁUŻBY, A TAKŻE FORMY I SPOSOBY PROWADZENIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH.

REJON OPERACYJNY - CZĘŚĆ → OBSZARU STRATEGICZNEGO, NA KTÓRYM MOGĄ BYĆ LUB SĄ PROWADZONE DZIAŁANIA ZBROJNE PRZEZ ZGRUPOWANIA OPERACYJNE. USYTUOWANIE REJONU OPERACYJNEGO NA OBSZARZE STRATEGICZNYM WYNIKA Z CELU OPERACJI STRATEGICZNEJ; POJĘCIOWO ŁĄCZONY JEST ON Z DZIAŁANIAM I O CHARAKTERZE OBRONNYM.

REJON PORAŻENIA

REJON PORAŻENIA - obszar, na którego powierzchni widoczne są objawy porażenia ludzi oraz zniszczenia sprzętu i różnych obiektów, niezależnie od stopnia porażenia i zniszczenia.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 364.

REJON PORAŻENIA - obszar (strefa), na którego powierzchni widoczne są objawy porażenia ludzi oraz zniszczenia sprzętu i różnych obiektów, niezależnie od stopnia porażenia i występowania substancji promieniotwórczych, trujących lub biologicznych.

Mała encyklopedia wojskowa t. III, Warszawa 1967, s. 40.

REJON PORAŻENIA - OBSZAR ZNISZCZEŃ, NA KTÓRYM POWINNA BYĆ PROWADZONA → AKCJA RATUNKOWA.

ROZWINIĘCIE SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA - ELEMENT OSŁONY STRATEGICZNEJ PAŃSTWA, REALIZOWANEJ W SYTUACJACH ZAGROŻENIA MILITARNEGO, POLEGAJĄCY NA PRZEJŚCIU OD POKOJOWEGO DO WOJENNEGO SYSTEMU KIEROWANIA PAŃSTWEM → STRATEGICZNYM ROZWINIĘCIU SIŁ ZBROJNYCH → MILITARYZACJI GOSPODARKI NARODOWEJ I ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ ORAZ INNYCH DZIEDZIN FUNKCJONOWANIA PAŃSTWA W CZASIE WOJNY.

RUBIEŻ

RUBIEŻ - pas terenu, wyróżniający się naturalnymi właściwościami (pasma wzgórz, kompleksy leśne, miejscowości, grzbiety górskie, przeszkody wodne itp.) o znaczeniu taktycznym, operacyjnym lub strategicznym, mający, w zależności od przeznaczenia różną szerokość i głębokość. Rozróżnia się rubież ataku, bezpieczeństwa, minowania, obrony, ogniową, przeciwpancerną, rozwinięcia, spotkania, wprowadzenia do walki, wyjściową.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 379.

RUBIEŻ - pas lub odcinek terenu wyróżniający się naturalnymi właściwościami mającymi określone znaczenie taktyczne, operacyjne lub strategiczne podczas prowadzenia działań w danym rejonie lub obszarze. Rubież mogą stanowić pasma wzgórz, zagajniki, kompleksy leśne, szereg miejscowości, przeszkody wodne, grzbiety górskie itp. Zależnie od przeznaczenia lub sposobu wykorzystania, rozróżnia się następujące podstawowe rubieże: minowania, obrony, ogniową, przeciwpancerną, rozwinięcia, spotkania, wprowadzenia do walki (bitwy), wyjściową, zadymiania.

Mała encyklopedia wojskowa, t. 3. Warszawa 1971, s. 83.

RUBIEŻ - PAS LUB ODCINEK TERENU WYRÓŻNIAJĄCY SIĘ WŁAŚCIWOŚCIAMI OBRONNYMI (→ PRZESZKODY TERENOWE, → OCHRONNE WŁAŚCIWOŚCI TERENU, → MASKUJĄCE WŁAŚCIWOŚCI TERENU) LUB WYZNACZANY ZA POMOCĄ PRZEDMIOTÓW TERENOWYCH O RÓŻNYM ZNACZENIU DLA PROWADZENIA DZIAŁAŃ ZBROJNYCH ZARÓWNO CO DO SKALI (→ RUBIEŻ STRATEGICZNA → OPERACYJNA), JAK I PEŁNIONEJ ROLI: RUBIEŻ OBRONY, ATAKU, BEZPIECZEŃSTWA, PRZECIWPANCERNA, OGNIOWA ROZWINIĘCIA, WPROWADZENIA DO WALKI (BITWY), WYJŚCIOWA, SPOTKANIOWA, MINOWANIA, ZADYMIANIA itp.

RUBIEŻ OPERACYJNA - WYZNACZONY PAS TERENU WYRÓŻNIAJĄCY SIĘ NAJCZĘŚCIEJ WŁAŚCIWOŚCIAMI OBRONNYMI (→ PRZESZKODY TERENOWE, → OCHRONNE WŁAŚCIWOŚCI TERENU), KTÓREGO OPANOWANIE LUB UTRZYMANIE WPŁYWA ZASADNICZO NA OSIĄGNIĘCIE CELU DZIAŁAŃ ZBROJNYCH W SKALI.

RUBIEŻ STRATEGICZNA - WYZNACZONY PAS TERENU WYRÓŻNIAJĄCY SIĘ NAJCZĘŚCIEJ WŁAŚCIWOŚCIAMI OBRONNYMI (→ PRZESZKODY TERENOWE, → OCHRONNE WŁAŚCIWOŚCI TERENU, → MASKUJĄCE WŁAŚCIWOŚCI TERENU), KTÓREGO OPANOWANIE LUB UTRZYMANIE WPŁYWA ZASADNICZO NA OSIĄGNIĘCIE CELU DZIAŁAŃ ZBROJNYCH W SKALI STRATEGICZNEJ.

SAMOOBRONA LUDNOŚCI

SAMOOBRONA LUDNOŚCI - działanie obronne ludności w czasie wojny oraz przygotowanie się do niej w czasie pokoju.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 390.

SAMOOBRONA LUDNOŚCI - obejmuje działanie w jej obronie w czasie wojny oraz przygotowanie się do niej podczas pokoju.

Mała encyklopedia wojskowa. Warszawa 1967, s. 119.

SAMOOBRONA LUDNOŚCI - ELEMENT SKŁADOWY → OBRONY CYWILNEJ, OBEJMUJĄCY KOMPLEKS PRZEDSIĘWZIĘĆ MAJĄCYCH NA CELU PRZYGOTOWANIE I PROWADZENIE PRAC ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ LUDNOŚCI W CZASIE POKOJU I W OKRESIE WOJNY.

SAMOOBRONA ZAKŁADÓW PRACY - ZESPÓŁ PRZEDSIĘWZIĘĆ REALIZOWANYCH PRZEZ ODDZIAŁY SAMOOBRONY PRZED ZAGROŻENIAMI CZASU POKOJU I WOJNY, MAJĄCYCH NA CELU OCHRONĘ ZAŁÓG ZAKŁADÓW PRACY ORAZ ICH OBIEKTÓW.

SIEĆ OSADNICZA

SIEĆ OSADNICZA - ZHIERARCHIZOWANY POD WZGLĘDEM WIELKOŚCI I ZNACZENIA ZBIÓR JEDNOSTEK OSADNICZYCH, POWIĄZANYCH ZE SOBĄ ZALEŻNOŚCIAMI I PEŁNIĄCYCH RÓŻNE FUNKCJE.

SIŁY PARTYZANCKIE

SIŁY PARTYZANCKIE - zespoły zorganizowanych i odpowiednio uzbrojonych ludzi, którzy prowadzą dywersję, sabotaż i walkę zbrojną z okupantem.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 395.

SIŁY PARTYZANCKIE - RODZAJ → NIEREGULARNYCH SIŁ ZBROJNYCH, KTÓRE STANOWIĄ UGRUPOWANIA ZŁOŻONE Z OCHOTNIKÓW WERBOWANYCH ZAZWYCZAJ Z MIEJSCOWEJ LUDNOŚCI, NIEJEDNOKROTNIE UZUPEŁNIANE ŻOŁNIERZAMI → REGULARNYCH SIŁ ZBROJNYCH, ORGANIZOWANE DO WALKI ZBROJNEJ PRZECIWKO OKUPANTOWI LUB RODZIMEJ WŁADZY PRZY POPARCIU LUDNOŚCI.

SIŁY POWIETRZNE¹² - RODZAJ SIŁ ZBROJNYCH PRZEZNACZONY DO ODPARCIA AGRESJI POWIETRZNEJ PRZECIWNIAKA, OSŁABIENIA JEGO PO-

¹² Ten rodzaj sił powietrznych jest tożsamy z występującymi u nas Wojskami Lotniczymi i Obrony Powietrznej.

TENCJAŁU BOJOWEGO ORAZ ZAPEWNIENIA WARUNKÓW DO PROWADZENIA OPERACJI NA LĄDZIE I MORZU.

SIŁY SZYBKIEGO REAGOWANIA ¹³ - STRUKTURALNO - FUNKCJONALNY ELEMENT WOJSKOWEGO I POZAWOJSKOWEGO SYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO (W TYM PODSYSTEMU OBRONNEGO), OBEJMUJĄCY WYDZIELONĄ CZĘŚĆ SIŁ ZBROJNYCH I ELEMENTY POZAMILITARNE, POZOSTAJĄCE W NAJWYŻSZEJ GOTOWOŚCI DO DZIAŁANIA, PRZEZNACZONE I PRZYGOTOWANE DO SAMODZIELNEGO ROZSTRZYGANIA KONFLIKTÓW MAŁEJ SKALI ORAZ ZAPEWNIENIA DOGODNYCH WARUNKÓW UŻYCIA SIŁ GŁÓWNYCH W WYPADKU → AGRESJI.

SIŁY ZBROJNE

SIŁY ZBROJNE - wojsko, armia, siły i środki wydzielone przez państwo do zabezpieczenia jego interesów i prowadzenia walki zbrojnej, ujęte w całość organizacyjną składającą się z różnych pod względem rodzaju i wielkości wojskowych jednostek i związków. Siły zbrojne dzielą się zwykle na poszczególne rodzaje sił zbrojnych, w skład których wchodzi rodzaje wojsk i rodzaje służb.

Mała encyklopedia wojskowa, t. III. Warszawa 1971, s. 151.

SIŁY ZBROJNE - wyspecjalizowany organ państwa przeznaczony do ochrony i obrony jego interesów przez możliwość zastosowania przemocy zbrojnej. Biorąc za punkt wejścia struktury organizacyjne można je podzielić na regularne siły zbrojne i nieregularne siły zbrojne, z punktu widzenia charakteru prowadzonych działań na wojska operacyjne i siły i środki obrony terytorialnej, zaś ze względu na środowisko w którym prowadzą działania na wojska lądowe, siły powietrzne i marynarkę wojenną.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s.

SIŁY ZBROJNE - WYSPECJALIZOWANY ORGAN PAŃSTWA, PRZEZNACZONY DO OCHRONY I OBRONY JEGO INTERESÓW PRZEZ WYKORZYSTANIE GO JAKO CZYNNIKA ODSTRASZANIA PRZED AGRESJĄ LUB - W RAZIE KONIECZNOŚCI - PROWADZENIA WALKI ZBROJNEJ AŻ DO OSIĄGNIĘCIA

¹³ Patrz też Wojskowe Siły Szybkiego Użycia

ZAŁOŻONEGO CELU POLITYCZNEGO. Z PUNKTU WIDZENIA STRUKTUR ORGANIZACYJNYCH MOŻNA JE PODZIELIĆ NA → REGULARNE II → NIEREGULARNE SIŁY ZBROJNE, A Z PUNKTU WIDZENIA CHARAKTERU PROWADZONYCH DZIAŁAŃ → NA WOJSKA OPERACYJNE ORAZ SIŁY I ŚRODKI OBRONY TERYTORIALNEJ, ZAŚ ZE WZGLĘDU NA ŚRODOWISKO, W KTÓRYM PROWADZĄ DZIAŁANIA → NA WOJSKA LĄDOWE, → SIŁY POWIETRZNE I → MARYNARKĘ WOJENNĄ.

SKUTECZNOŚĆ SIŁ ZBROJNYCH

SKUTECZNOŚĆ SIŁ ZBROJNYCH - kategoria prakseologiczna opisująca wielkość potencjału wojskowego jaki można uzyskać przy danym nakładzie finansowym.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 25.

SKUTECZNOŚĆ SIŁ ZBROJNYCH - ZDOLNOŚĆ DO REALIZACJI ZAMIERZONEGO CELU GŁÓWNEGO W DANYCH WARUNKACH DZIAŁANIA PRZY OPTYMALNYM WYKORZYSTANIU ŚRODKÓW I SPOSOBÓW.

STANDARYZACJA

STANDARYZACJA - proces tworzenia koncepcji, doktryn, procedur i projektów zmierzających do osiągnięcia i utrzymania najbardziej efektywnego poziomu zgodności, zamienności i unifikacji w sferze działań militarnych, administrowania i wykorzystania środków materiałowych.

Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, US Government Printing Office, Washington 1989, s. 343.

STANDARYZACJA - upodobnienie i ujednolicenie środków materiałowych, a także sposobów postępowania, mające na celu podwyższenie siły bojowej wojsk i skuteczności wsparcia logistycznego.

Handbuch zur Okonomie der Verteidigungspolitik. Walhalla u, Praetoria Verlag, Regensburg 1986, s. 879.

STANDARYZACJA - PLANOWE DZIAŁANIA ZMIERZAJĄCE DO UPODOBNIENIA ALBO UJEDNOLICENIA WYROBÓW WOJSKOWYCH, ZASAD I SPOSOBÓW POSTĘPOWANIA W CELU ZAPEWNIENIA WSPÓŁWYMIENNOŚCI SIŁ ZBROJNYCH RÓŻNYCH PAŃSTW I PROWADZENIA PRZEZ NIE W NAJBARDZIEJ SKUTECZNY SPOSÓB WSPÓLNYCH DZIAŁAŃ.

STAN PEŁNEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ - ELEMENT - → GOTOWOŚCI BOJOWEJ, PODCZAS KTÓREJ SIŁY ZBROJNE (WOJSKA) DOKONUJĄ PEŁNEGO MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA W TERMINACH USTALONYCH W PLANIE MOBILIZACYJNYM I OSIĄGAJĄ NAJWYŻSZĄ GOTOWOŚĆ DO WYKONANIA ZADAŃ BOJOWYCH, STOSOWNIE DO ICH OPERACYJNEGO PRZEZNACZENIA. STAN PEŁNEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ MOŻE BYĆ WPROWADZONY BEZPOŚREDNIO ZE → STAŁEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ LUB TEŻ → PODWYŻSZONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ I → WZMOŻONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ.

STAN PODWYŻSZONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ

STAN PODWYŻSZONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ - jeden z etapów osiągnięcia → pełnej gotowości bojowej, polegający na realizacji ustalonych przedsięwzięć zapewniających sprawne i terminowe przystąpienie jednostki wojskowej albo jej części składowej do wykonania zadań bojowych lub zadań w warunkach szczególnych (specjalnych). Obejmuje m. in. ograniczenie ruchu stanu osobowego, wzmocnienie służb dyżurnych i wartowniczych, utrzymanie niektórych elementów jednostki w → gotowości alarmowej itp.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 408.

STAN PODWYŻSZONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ - ELEMENT → GOTOWOŚCI BOJOWEJ, PODCZAS KTÓREJ PRZYGOTOWUJE SIĘ SIŁY ZBROJNE (WOJSKA) DO SPRAWNEGO WYKONANIA ZADAŃ UJĘTYCH W DOKUMENTACH GOTOWOŚCI BOJOWEJ (MOBILIZACYJNYCH). W PODWYŻSZONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ JEDNOSTKI WOJSKOWE REALIZUJĄ CZYNNOŚCI ZWIĘKSZAJĄCE ZDOLNOŚĆ DO WYKONANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ MOBILIZACYJNYCH W KOLEJNYCH WYŻSZYCH STANACH GOTOWOŚCI BOJOWEJ.

STAN STAŁEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ - ELEMENT → GOTOWOŚCI BOJOWEJ, PODCZAS KTÓREJ SIŁY ZBROJNE WYPEŁNIAJĄ CODZIENNE ZADANIA SZKOLENIOWE W OKRESIE POKOJU I SĄ ZDOLNE DO OSIĄGANIA WYŻSZYCH STANÓW GOTOWOŚCI BOJOWEJ. W STAŁEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ JEDNOSTKI WOJSKOWE ZACHOWUJĄ PEŁNĄ ZDOLNOŚĆ DO WYKONANIA → ZADAŃ MOBILIZACYJNYCH.

STAN WZMOŻONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ - ELEMENT → GOTOWOŚCI BOJOWEJ PODCZAS KTÓREJ REALIZUJE SIĘ W SIŁACH ZBROJNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIA ORGANIZACYJNO-MOBILIZACYJNE PRZYPISANE TEMU STANOWI GOTOWOŚCI BOJOWEJ.

STRATEGIA¹⁴

STRATEGIA - jest nauką o użyciu bitew dla celów wojny.

Carl von Clausewitz: O wojnie. t. I. Warszawa 1958, s. 85.

STRATEGIA - to sztuka rozdziału i użycia środków wojennych dla urzeczywistnienia celów polityki.

B. H. Liddell Hart. Strategia działania pośrednie. Warszawa 1959r. , s. 388.

STRATEGIA - to sztuka dialektyki woli stosująca siłę dla rozwiązania konfliktu.

A. Beaufre. Wstęp do strategii. Odstraszanie i strategia. Warszawa 1968r. s. 30.

STRATEGIĄ - nazywamy sposób postępowania w przygotowaniu i prowadzeniu danej konkretnej wojny, kampanii lub bitwy, obrany i zastosowany przez najwyższe organa władzy państwowej, naczelne dowództwo sił zbrojnych lub naczelne dowództwo danego konkretnego teatru działań wojennych. Strategia jest więc działem teorii i praktyki sztuki wojennej. Przez to samo więc, przymiotnik „strategiczny” odnosi się do zagadnień związanych ze sprawą prowadzenia wojny, kampanii i bitwy przez wymienione wyżej ogniwa władzy państwowej i wojskowej zarówno w fazie studiów, przygotowania, jak i spełnienia.

F. Skibiński. Rozważania o sztuce wojennej. Warszawa 1972, s. 109.

¹⁴ Patrz przypis nr 3 oraz załączniki nr 1 i 2

STRATEGIA - sztuka i nauka rozwijania i stosowania politycznych, ekonomicznych, psychologicznych oraz militarnych sił niezbędnych w czasie pokoju i wojny, pozwalających na osiągnięcie celów polityki państwa, dla uzyskania korzystnych rezultatów sprzyjających osiągnięciu zwycięstwa i zmniejszenia możliwości poniesienia porażki.

Dictionary of Military and Associated Terms. Washington 1987, s. 350.

STRATEGIA - TEORIA I PRAKTYKA DZIAŁANIA, UKIERUNKOWANEGO NA OSIĄGNIĘCIE ZAŁOŻONYCH CELÓW W DANEJ DZIEDZINIE, UJMOWANYCH W SKALI OGÓLNEJ I MAJĄCYCH CHARAKTER DŁUGOFALOWY.

STRATEGIA NARODOWA¹⁵ - TEORIA I PRAKTYKA DZIAŁANIA PAŃSTWA, UKIERUNKOWANEGO NA OSIĄGNIĘCIE ZAŁOŻONYCH CELÓW WE WSZYSTKICH DZIEDZINACH, UJMOWANYCH W SKALI OGÓLNEJ I MAJĄCYCH CHARAKTER DŁUGOFALOWY.

STRATEGIA NARODOWA - DZIEDZINA → STRATEGII OBEJMUJĄCA TWORZENIE, ROZWÓJ, PRZYGOTOWANIE I WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU PAŃSTWA WE WSZYSTKICH SFERACH JEGO DZIAŁALNOŚCI (w tym: W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA).

STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO - TEORIA I PRAKTYKA DZIAŁANIA PAŃSTWA, UKIERUNKOWANEGO NA OSIĄGNIĘCIE CELÓW ZAŁOŻONYCH W DZIEDZINIE BEZPIECZEŃSTWA, UJMOWANYCH W SKALI OGÓLNEJ I MAJĄCYCH CHARAKTER DŁUGOFALOWY.

STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO - DZIEDZINA → STRATEGII NARODOWEJ, OBEJMUJĄCA TWORZENIE, PRZYGOTOWANIE I WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU PAŃSTWA DLA PRZECIWDZIAŁANIA WSZELKIM ZAGROŻENIOM JEGO BYTU I ROZWOJU.

¹⁵ Termin „strategia narodowa” potraktowano w niniejszym materiale jako równoznaczny z terminem „strategia państwa”.

STRATEGIA OBRONNA - TEORIA I PRAKTYKA DZIAŁANIA PAŃSTWA (SOJUSZU, KOALICJI itp.), UKIERUNKOWANEGO NA OSIĄGNIĘCIE CELÓW ZAŁOŻONYCH W DZIEDZINIE OBRONNOŚCI, t.j. PRZECIWDZIAŁANIA ZAGROŻENIOM MILITARNYM; FUNKCJONOWANIA PAŃSTWA W WARUNKACH WYSTĄPIENIA TYCH ZAGROŻEŃ, UJĘTYCH W SKALI OGÓLNEJ I MAJĄCYCH CHARAKTER DŁUGOFALOWY.

STRATEGIA OBRONNA - DZIEDZINA → STRATEGII BEZPIECZEŃSTWA, OBEJMUJĄCA TWORZENIE, ROZWÓJ, PRZYGOTOWANIE I WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU OBRONNEGO PAŃSTWA (WSZELKICH SIŁ, ŚRODKÓW I SPOSOBÓW Z RÓŻNYCH DZIEDZIN) DO PRZECIWDZIAŁANIA ZAGROŻENIOM MILITARNYM BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO.

STRATEGIA WOJENNA

STRATEGIA WOJENNA - jest systemem poglądów naukowych na prawidłowości wojny, jako walki zbrojnej prowadzonej w imię określonych interesów klasowych. Na podstawie studiów, doświadczeń wojennych, sytuacji wojskowo-politycznej, ekonomicznych i moralnych możliwości kraju, nowych środków walki i poglądów prawdopodobnego przeciwnika bada ona warunki i charakter wojny, sposoby jej przygotowania i prowadzenia, rodzaje sił zbrojnych i zasady ich wykorzystania strategicznego, a także zasady materiałowego i technicznego zabezpieczenia i kierowania wojną i siłami zbrojnymi.

Jednocześnie jest to dziedzina praktycznej działalności najwyższego kierownictwa wojskowo-politycznego, naczelnego dowództwa i wyższych sztabów, dotycząca sztuki przygotowania kraju i sił zbrojnych do wojny i prowadzenia walki zbrojnej w konkretnych warunkach historycznych.

W. D. Sokołowski. Strategia wojenna. Warszawa 1964, s. 2.0

STRATEGIA WOJENNA - W UJĘCIU HISTORYCZNYM - DZIAŁ SZTUKI WOJENNEJ OBEJMUJĄCY PRZYGOTOWANIE I PROWADZENIE WOJNY JAKO CAŁOŚCI ORAZ JEJ POSZCZEGÓLNYCH KAMPANII I BITEW. WSPÓŁCZEŚNIE MIEŚCI SIĘ W → STRATEGII OBRONNEJ, JAKO -TEORIA I PRAKTYKA FUNKCJONOWANIA PAŃSTWA W WARUNKACH WOJNY ORAZ SPOSOBU JEJ PROWADZENIA, W UJĘCIU OGÓLNYM I DŁUGOFALOWYM.

STRATEGIA WOJENNA - DZIEDZINA → STRATEGII OBRONNEJ, OBEJMUJĄCA TWORZENIE, ROZWÓJ, PRZYGOTOWANIE I WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU WOJENNEGO PAŃSTWA (WSZELKICH SIŁ, ŚRODKÓW, SPOSOBÓW Z RÓŻNYCH DZIEDZIN) DO PRZECIWDZIAŁANIA ZAGROŻENIOM MILITARNYM W SKALI WOJNY.

STRATEGIA WOJSKOWA

STRATEGIA WOJSKOWA - TO TEORIA I PRAKTYKA OKREŚLAJĄCA ZASADY I GENERALNE SPOSOBY DZIAŁANIA ZMIERZAJĄCE DO PRZYGOTOWANIA I WYKORZYSTANIA → POTENCJAŁU WOJSKOWEGO W WALCE ZBROJNEJ PROWADZONEJ W SKALI WOJNY, DLA OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH CELÓW MILITARNYCH.

W. Łepkowski. Podstawy strategii wojskowej. Warszawa 1993, s. 98.

STRATEGIA WOJSKOWA (NATO) - składowa narodowej lub wielonarodowej strategii przedstawiająca sposób w jaki siły zbrojne powinny być rozwijane i stosowane do osiągnięcia celów narodowych lub celów grupy narodów (państw).

Dictionary of Military and Associated Terms. Washington 1987, s. 232.

STRATEGIA WOJSKOWA - TEORIA I PRAKTYKA DZIAŁANIA UKIERUNKOWANEGO NA OSIĄGNIĘCIE ZAŁOŻONYCH CELÓW WE WSZYSTKICH DZIEDZINACH WYKORZYSTANIA SIŁ, ŚRODKÓW I SPOSOBÓW WOJSKOWYCH.

STRATEGIA WOJSKOWA - DZIEDZINA → STRATEGII OBEJMUJĄCA TWORZENIE, ROZWÓJ, PRZYGOTOWANIE I WYKORZYSTANIE SIŁ → ZBROJNYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW WE WSZYSTKICH DZIEDZINACH I WARUNKACH FUNKCJONOWANIA PAŃSTWA (PODMIOTU). W ASPEKCIE BEZPIECZEŃSTWA STRATEGIA WOJSKOWA OBEJMUJE TWORZENIE, PRZYGOTOWANIE, ROZWÓJ I WYKORZYSTANIE SIŁ ZBROJNYCH DO PRZECIWDZIAŁANIA WSZELKIM ZAGROŻENIOM.

STRATEGICZNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH

STRATEGICZNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH - jedno z podstawowych przedsięwzięć umożliwiających zorganizowane rozpoczęcie działań wojennych. W jego zakres wchodzi: przejście sił zbrojnych ze stanu pokojowego na wojenny, rozwinięcie wojsk na teatrze działań wojennych (TDW) oraz strategiczne przewozy wojsk i środków materiałowych. Przejście sił zbrojnych ze stanu pokojowego na wojenny osiąga się doprowadzając wojska do stanu pełnej gotowości bojowej.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 415.

STRATEGICZNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH - ELEMENT ROZWINIĘCIA SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA, OBEJMUJĄCY: MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH, OSIĄGANIE PEŁNEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ ORAZ PRZEGRUPOWANIA I PRZYJĘCIE PRZEZ NIE UGRUPOWANIA BOJOWEGO, ZGODNIE Z PLANEM STRATEGICZNEJ OBRONY PAŃSTWA.

STRAŻ GRANICZNA - JEDNOLITA, UMUNDUROWANA I UZBROJONA FORMACJA PRZEZNACZONA DO OCHRONY GRANICY PAŃSTWOWEJ NA LĄDZIE I NA MORZU ORAZ DO KONTROLI RUCHU GRANICZNEGO.

Ustawa z dnia 12. 10. 1990, Dz. U. - 78.

STRUKTURA SIŁ ZBROJNYCH

STRUKTURA SIŁ ZBROJNYCH - to skład armii danego państwa przeznaczony do ochrony jego interesów przez możliwość zastosowania przemocy zbrojnej.

R. Wróblewski. Podstawowe pojęcia. Warszawa 1993, s. 41.

STRUKTURA SIŁ ZBROJNYCH - ELEMENT → SYSTEMU OBRONNEGO PAŃSTWA, OKREŚLAJĄCY BUDOWĘ WEWNĘTRZNĄ SIŁ ZBROJNYCH ZAPEWNIAJĄCĄ SPRAWNOŚĆ ICH SZKOLENIA I DZIAŁANIA.

STUDIA OPERACYJNE

STUDIA OPERACYJNE - stanowią specyficzną działalność badawczą, zajmującą się uzyskiwaniem, gromadzeniem i przetwarzaniem danych o podlegającym badaniom terenie oraz prognozowaniem jego rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury technicznej.

Projekt instrukcji organizacji i prowadzenia studiów operacyjnych TZS przez Siły Zbrojne RP, Sztab Generalny WP, Warszawa 1994.

STUDIA OPERACYJNE - DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNO-BADAWCZA I NAUKOWA PROWADZONA W SIŁACH ZBROJNYCH RP, MAJĄCA NA CELU POZNANIE SFERY ZAINTERESOWAŃ STUDYJNO-OBRONNYCH W ASPEKcie OPTYMALNEGO WYKORZYSTANIA WARUNKÓW SPOŁECZNO-POLITYCZNYCH, GEOGRAFICZNYCH I MILITARNYCH NA POTRZEBY OPERACYJNO-OBRONEGO UŻYCIA WOJSK. PRZEDMIOT BADAŃ STUDIÓW OPERACYJNYCH POKRYWA SIĘ W ZNACZNEJ CZĘŚCI Z PRZEDMIOTEM BADAWCZYM GEOGRAFII WOJENNEJ.

SUWERENNOŚĆ PAŃSTWA

SUWERENNOŚĆ PAŃSTWA - jego samowładność, czyli prawna niezależność od jakichkolwiek czynników zewnętrznych oraz całkowładność, czyli kompetencja normowania wszystkich stosunków wewnątrz państwa.

L. Ehrlich: Prawo narodów. Kraków 1947, s. 104-105.

SUWERENNOŚĆ PAŃSTWA - ZWIERZCHNOŚĆ TERYTORIALNA, NIEPODLEGŁOŚĆ I SWOBODNY, WOLNY OD INGERENCJI USTRÓJ POLITYCZNY, SPOŁECZNY I EKONOMICZNY ORAZ MOŻLIWOŚĆ WSPÓŁŻYCIA Z INNYMI NARODAMI NA ZASADACH RÓWNOŚCI I OBOPÓLNYCH KORZYŚCI.

G. Labuda. Zagadnienia suwerenności Polski (. . .) Kwartalnik historyczny 1960, nr 4, s. 1039.

SUWERENNOŚĆ PAŃSTWA - ZWIERZCHNOŚĆ TERYTORIALNA, NIEPODLEGŁOŚĆ ORAZ ZDOLNOŚĆ PRAWNA DO DZIAŁANIA W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH NA ZASADACH RÓWNOŚCI I WZAJEMNYCH KORZYŚCI.

SYSTEM GOTOWOŚCI BOJOWEJ - ZBIÓR ODPOWIEDNIO ZORGANIZOWANYCH I ZABEZPIECZONYCH DZIAŁAŃ, MAJĄCYCH NA CELU UTRZYMANIE → STAŁEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ WOJSK NA ODPOWIEDNIM DO POTRZEB POZIOMIE ORAZ SPRAWNE OSIĄGANIE PRZEZ NIE → PEŁNEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ, ZGODNIE Z WYMAGANIAMI PLANU OPERACYJNEGO. W ZALEŻNOŚCI OD POTRZEB, POMIĘDZY TYMI STANAMI WPROWADZA SIĘ STANY POŚREDNIE, ODPOWIADAJĄCE RÓŻNYM STOPNIOM ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA I POTRZEBOM OBRONNOŚCI, A WIĘC: → STAN PODWYŻSZONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ I → STAN WZMOŻONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ - OKREŚLANE JAKO WYŻSZE STANY GOTOWOŚCI BOJOWEJ.

SYSTEM MOBILIZACYJNY SIŁ ZBROJNYCH

SYSTEM MOBILIZACYJNY SIŁ ZBROJNYCH - uporządkowany wewnętrznie układ elementów oraz zespół zasad i norm regulujących jego funkcjonowanie w czasie pokoju, mobilizacji i wojny. Na system mobilizacyjny sił zbrojnych składają się: teoria mobilizacji; organy kierowania; dokumentacja planistyczna; jednostki mobilizujące i mobilizowane; elementy bazy mobilizacyjnej; rezerwy w gospodarce narodowej; uzbrojenie, wyposażenie i zapasy materiałowe utrzymywane w jednostkach wojskowych; podsystem powołania (pobrania) rezerw z gospodarki narodowej; podsystem szkolenia mobilizacyjnego; podsystem przeszkalania rezerw osobowych; podsystem kontroli gotowości mobilizacyjnej wojsk.

Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu SZ RP, Szt. Gen. WP. Warszawa 1994.

SYSTEM MOBILIZACYJNY SIŁ ZBROJNYCH - UPORZĄDKOWANY WEWNĘTRZNIE UKŁAD ELEMENTÓW FUNKCJONUJĄCYCH WEDŁUG OKREŚLONYCH ZASAD I NORM W CZASIE POKOJU I WOJNY, KOORDYNUJĄCY PRZEDSIĘWZIĘCIA PLANISTYCZNE I ORGANIZACYJNE REALIZOWANE PRZEZ ORGANA WOJSKOWE I ADMINISTRACYJNE ORAZ PODMIOTY GOSPODARCZE, ABY ZA POMOCĄ WYDZIELONYCH SIŁ I ŚRODKÓW DOKONAĆ → MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA SIŁ ZBROJNYCH, ZGODNIE Z ZAŁOŻONYMI CELAMI POLITYCZNYMI I OPERACYJNYMI.

SYSTEM OBRONNY PAŃSTWA

SYSTEM OBRONNY PAŃSTWA - to skoordynowany wewnętrznie zbiór elementów organizacyjnych, ludzkich i materiałowych wzajemnie powiązanych i działających na rzecz obrony państwa.

Biuletyn informacyjny nr 1/ 159. Wyd. Szt. Gen. WP. Warszawa 1994, s. 7.

SYSTEM OBRONNY RP - stanowią elementy potencjału obronnego własnego i ewentualnie sojuszniczego połączone celem politycznym, zapewniającym historycznie uwarunkowaną suwerenność i niepodległość narodu polskiego, jego prawa do integralności terytorialnej i nienaruszalności granic państwa.

K. Nożko. Sztuka tworzenia przewagi w systemie obronnym RP. Wyd. Bellona, Warszawa 1994, s. .

SYSTEM OBRONNY PAŃSTWA - ZBIÓR WZAJEMNIE POWIĄZANYCH ELEMENTÓW - LUDZI, ORGANIZACJI, URZĄDZEŃ - DZIAŁAJĄCYCH NA RZECZ ZACHOWANIA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA.

SYSTEM OBRONY TERYTORIALNEJ¹⁶ - CZĘŚĆ (PODSYSTEM) MILITARNEGO SYSTEMU OBRONY PAŃSTWA PRZEZNACZONY DO PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA, WE WSPÓŁDZIAŁANIU Z UKŁADEM POZAMILITARNYM, → OBRONY POWSZECHNEJ NA CAŁYM TERYTORIUM KRAJU.

SYSTEM RATOWNICZY - ZESPÓŁ SIŁ I ŚRODKÓW PRZEZNACZONYCH DO NIESIENIA POMOCY POSZKODOWANYM PODCZAS → AKCJI RATUNKOWEJ.

SYSTEM WYKRYWANIA I ALARMOWANIA - ZESPÓŁ OGNIW NA WSZYSTKICH SZCZEBŁACH KIEROWANIA → OBRONĄ CYWILNĄ ORAZ PRZYGOTOWANYCH SIŁ I ŚRODKÓW, KTÓRYCH CELEM JEST → OSTRZEGANIE, → ALARMOWANIE ORAZ → UPRZEDZANIE LUDNOŚCI O GROŻĄCYM NIEBEZPIECZEŃSTWIE.

¹⁶ System obrony terytorialnej stanowi skoordynowany zbiór takich elementów jak: terytorialne organy dowodzenia, wojska obrony terytorialnej, wojskowe elementy operacyjnego przygotowania terytorium kraju, a w okresie zagrożenia i wojny - stacjonarne jednostki i instytucje wojskowe oraz formacje zmilitaryzowane włączane w skład sił zbrojnych. System łączy relacje wewnętrzne - dowodzenie, współdziałanie, szkolenie oraz zewnętrzne - współdziałanie z wojskami operacyjnymi, pozamilitarnymi ogniwami obrony i społeczeństwem.

SZELF

SZELF - platforma kontynentalna, przylądowa - zalany przez morze płaski (o spadkach przeważnie tylko do 2°) obszar na obwodzie bloku kontynentalnego, rozpościerający się do głębokości średnio około 200m, ograniczony od strony otwartego morza krawędzią, za którą dno opada już stromiej stanowiąc stok przylądowy o nachyleniu 3-15°.

Słownik pojęć geograficznych. Warszawa 1973, s. 477.

SZELF - platforma kontynentalna, płytka, przybrzeżna strefa dna oceanicznego (morskiego); przez nagłe załamanie przechodzi w stok kontynentalny.

Wielka encyklopedia powszechna, t. 11. PWN, Warszawa - wydanie pierwsze. s. 211.

SZELF - PRZYBRZEŻNA STREFA DNA OCEANICZNEGO (MORSKIEGO) ZALEGAJĄCEGO DO GŁĘBOKOŚCI OKOŁO 200 m, KTÓRA KOŃCZY SIĘ STROMĄ KRAWĘDZIĄ ODDZIELAJĄCĄ JĄ OD GŁĘBIN OTWARTEGO OCEANU (MORZA). ZE WZGLĘDU NA WYSTĘPUJĄCE TU CZĘSTO BOGATE ZASOBY, ZWŁASZCZA ROPY NAFTOWEJ I GAZU ZIEMNEGO, SZELF MA DLA WIELU PAŃSTW ISTOTNE ZNACZENIE GOSPODARCZE I MILITARNE.

SZTUKA WOJENNA

SZTUKA WOJENNA - dziedzina wiedzy i umiejętności dotycząca przygotowania i prowadzenia walki zbrojnej. Sztuka wojenna w armiach państw socjalistycznych dzieli się na strategię, sztukę operacyjną i taktykę.

Mała encyklopedia wojskowa. Warszawa 1971, t. III, s. 268.

SZTUKA WOJENNA - teoria i praktyka przygotowania państwa (koalicji) i sił zbrojnych do wojny oraz wykorzystania w czasie działań wojennych materialnych, moralnych i militarnych możliwości do realizacji celów i zadań (strategicznych, operacyjnych taktycznych), nakreślonych przez politykę państwa, oraz kierowanie prowadzonymi działaniami.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 437.

SZTUKA WOJENNA - dziedzina wiedzy i umiejętności obejmująca formy i sposoby wojskowego przygotowania i prowadzenia działań wojennych w skali strategicznej, operacyjnej i taktycznej.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 27.

SZTUKA WOJENNA - DZIEDZINA WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI DOTYCZĄCA FORM I SPOSOBÓW PRZYGOTOWANIA ORAZ PROWADZENIA → DZIAŁAŃ WOJENNYCH W SKALI STRATEGICZNEJ, OPERACYJNEJ I TAKTYCZNEJ.

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OBRONY

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OBRONY - jedna z form realizacji powszechnego obowiązku obrony RP, obejmująca świadczenia osobiste w postaci nieodpłatnego wykonywania w czasie wolnym od pracy różnego rodzaju prac doraźnych w ustalonym wymiarze godzin w roku oraz świadczenia rzeczowe polegające na udostępnieniu posiadanych pomieszczeń, środków transportowych, narzędzi i innego sprzętu oraz dostarczanie posiadanych materiałów na potrzeby obrony.

Słownik podstawowych terminów wojskowych. Warszawa 1977, s. 7.

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OBRONY - rodzaj świadczeń wojskowych, przewidzianych w ustawie z 21.XI.1967, o powszechnym obowiązku obrony RP. Ustawa przewiduje 3 rodzaje świadczeń: osobiste, rzeczowe oraz w postaci środków transportowych, narzędzi, maszyn i urządzeń przekazywanych dla potrzeb obrony państwa. Środki transportowe i inne urządzenia dostarcza się tylko w razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, natomiast świadczenia osobiste i rzeczowe mogą być realizowane dla potrzeb przygotowania obrony kraju.

Mała encyklopedia wojskowa. Wydanie I, t. III, Warszawa 1971, s. 295.

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OBRONY - rodzaj świadczeń określonych w ustawie o powszechnym obowiązku obrony RP. Ustawa przewiduje 2 rodzaje świadczeń: świadczenia osobiste i świadczenia rzeczowe dla potrzeb przygotowania obrony kraju w razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia

bezpieczeństwa państwa, ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny oraz przekazywanie maszyn, urządzeń i środków transportowych dla potrzeb obrony państwa.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 445.

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OBRONY - INTEGRALNA CZĘŚĆ SYSTEMOWYCH ROZWIĄZAŃ OBRONNYCH. ZAKRES, FORMY ORGANIZACYJNE I ZASADY ŚWIADCZEŃ OKREŚLA USTAWA O POWSZECHNYM OBOWIĄZKU OBRONY RP ORAZ WYDANE NA JEJ PODSTAWIE PRZEPISY WYKONAWCZE. ŚWIADCZENIA DZIELĄ SIĘ NA → OSOBISTE, → RZECZOWE ORAZ → SZCZEGÓLNE.

ŚWIADCZENIA OSOBISTE

ŚWIADCZENIA OSOBISTE - rodzaj świadczeń na rzecz obrony polegających na nieodpłatnym wykonywaniu w czasie wolnym od pracy różnego rodzaju dodatkowych prac doraźnych dla potrzeb przygotowania obrony kraju. Obowiązek świadczeń osobistych może być nałożony na osoby, które ukończyły 16 lat, a nie przekroczyły 60 roku życia. Uprawnione do nakładania tego obowiązku są organy administracji państwowej na szczeblu gminy, miasta lub dzielnicy (w drodze wezwania imiennego).

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 446.

ŚWIADCZENIA OSOBISTE - RODZAJ ŚWIADCZEŃ POLEGAJĄCY NA WEZWANIU I WŁĄCZENIU OSÓB DO RÓŻNEGO RODZAJU PRAC ZWIĄZANYCH Z → ZABEZPIECZENIEM MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA JEDNOSTEK I INSTYTUCJI WOJSKOWYCH ORAZ OSIĄGANIEM PRZEZ NIE → WYŻSZYCH STANÓW GOTOWOŚCI BOJOWEJ. OBOWIĄZKIEM ŚWIADCZEŃ OSOBISTYCH ZARÓWNO W CZASIE POKOJU, JAK I WOJNY OBJĘCI SĄ WSZYSCY OBYWATELE, KTÓRZY UKOŃCZYLI LAT SZESNAŚCIE, A NIE PRZEKROCZYLI SZEŚĆDZIESIĘCIU LAT ŻYCIA, Z WYJĄTKIEM OSÓB PRZEWIDZIANYCH DO WYKONANIA INNYCH ZADAŃ LUB POSIADAJĄCYCH OKREŚLONĄ KATEGORIĘ ZDROWIA.

ŚWIADCZENIA RZECZOWE

ŚWIADCZENIA RZECZOWE - rodzaj świadczeń na rzecz obrony polegający na udostępnieniu pomieszczeń, środków transportowych, narzędzi i innego sprzętu oraz dostarczaniu posiadanych materiałów dla potrzeb związanych z realizacją powszechnego obowiązku obrony, a w razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny - na oddaniu do użytkowania na rzecz sił zbrojnych, formacji obrony cywilnej lub innych państwowych jednostek organizacyjnych wykonujących zadania dla potrzeb obrony państwa na czas nieokreślony - nieruchomości lub rzeczy ruchomych potrzebnych dla celów obrony. Obowiązek świadczeń rzeczowych może być nałożony na urzędy i instytucje państwowe, jednostki gospodarki społecznej, organizacje społeczne i zawodowe oraz osoby fizyczne i prawne nie będące jednostkami gospodarki społecznej. Uprawnionymi do nakładania obowiązku świadczeń rzeczowych są organy administracji państwowej szczebla gminy, miasta i dzielnicy (w drodze wezwania imiennego).

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 446.

ŚWIADCZENIA RZECZOWE - RODZAJ ŚWIADCZEŃ NA RZECZ OBRONY, POLEGAJĄCY NA ODDANIU DO UŻYTKOWANIA JEDNOSTKOM I INSTYTUCJOM WOJSKOWYM POMIESZCZEŃ, TERENÓW, ŚRODKÓW TRANSPORTU, MASZYN, NARZĘDZI I INNEGO SPRZĘTU. OBOWIĄZEK ŚWIADCZEŃ RZECZOWYCH MOŻE BYĆ NAŁOŻONY NA URZĘDY I INSTYTUCJE PAŃSTWOWE, PODMIOTY GOSPODARCZE I INNE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE. W CZASIE OGŁOSZENIA MOBILIZACJI I W CZASIE WOJNY OBOWIĄZEK TEN DOTYCZY RÓWNIEŻ OSÓB FIZYCZNYCH.

ŚWIADCZENIA SZCZEGÓLNE - RODZAJ ŚWIADCZEŃ OBEJMUJĄCY SPECYFICZNE ZADANIA I OBOWIĄZKI, REALIZOWANE PRZEZ ORGANY ADMINISTRACJI, PODMIOTY GOSPODARCZE I INNE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE NA RZECZ OBRONY I → BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA, W TYM ZWIĄZANE Z OSIĄGANIEM → WYŻSZYCH STANÓW GOTOWOŚCI BOJOWEJ W SIŁACH ZBROJNYCH ORAZ OGŁOSZENIEM MOBILIZACJI.

TEATR DZIAŁAŃ WOJENNYCH

TEATR DZIAŁAŃ WOJENNYCH - Część teatru wojny: obszar lądowy, morski i powietrzny, na którym rozwijają i prowadzą działania wojenne (bądź mogą rozwijać i prowadzić działania) określone siły zbrojne walczących stron realizujące zadania strategiczne wynikające z politycznych celów wojny. Rozróżnia się teatry lądowe, morskie, lądowo-morskie lub morsko-lądowe. Teatr działań wojennych może mieć jeden lub kilka kierunków strategicznych, na których prowadzą działania jeden lub kilka frontów bądź grup armii. ...Na obszarze teatru działań wojennych znajdują się rejony i obiekty o znaczeniu strategicznym, których opanowanie lub zniszczenie ma decydujący wpływ na przebieg kampanii lub etapu wojny bądź całej wojny - w wypadku wojen lokalnych. Obszar, na którym ... działają główne zgrupowania strategiczne walczących stron, nazywany jest głównym teatrem działań wojennych.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 451

TEATR DZIAŁAŃ WOJENNYCH - obszar lądowy, morski i powietrzny stanowiący część teatru wojny, na którym rozgrywają się (lub mogą rozgrywać) bezpośrednie działania wojenne zmierzające do zrealizowania zadań strategicznych wojny lub jednego z jej etapów. TDW obejmuje część teatru wojny niezbędną do prowadzenia operacji kilku grup armii lub grup frontów, zgodnie z postawionym zadaniem strategicznym oraz rozmieszczenia urządzeń tyłowych dla zabezpieczenia tych działań. Rozróżnia się TDW lądowe, morskie i mieszane; występują one jednocześnie tylko w warunkach wojny światowej. W czasie wojen lokalnych istnieje z reguły jeden TDW pokrywający się najczęściej z teatrem wojny (Korea, Wietnam, Bliski Wschód). Podczas wojny światowej każdy TDW, zależnie od celu działań strategicznych, może odgrywać główną lub drugorzędną rolę.

Mała encyklopedia wojskowa, t. III. Warszawa 1971, s. 311.

TEATR DZIAŁAŃ WOJENNYCH - ELEMENT → TEATRU WOJNY, NA KTÓRYM MOGĄ BYĆ LUB SĄ PROWADZONE DZIAŁANIA WOJENNE W SKALI REGIONALNEJ EWENTUALNIE CZĘŚĆ DZIAŁAŃ W SKALI GLOBALNEJ. W CZASIE WOJNY GLOBALNEJ WYSTĘPUJE KILKA TEATRÓW DZIAŁAŃ WOJENNYCH KTÓRE, ZALEŻNIE OD CELU DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH, MOGĄ ODGRYWAĆ GŁÓWNĄ LUB DRUGORZĘDNĄ ROLĘ. NATOMIAST PODCZAS

WOJEN LOKALNYCH ISTNIEJE NAJCZĘŚCIEJ JEDEN TEATR DZIAŁAŃ WOJENNYCH, UTOŻSAMIANY Z TEATREM WOJNY.

TEATR WOJNY

TEATR WOJNY - rozległe obszary lądowe, morskie i powietrzne (z przestrzenią kosmiczną włącznie) o określonych właściwościach fizyczno-geograficznych, na których mogą być lub są prowadzone działania wojenne między koalicjami lub kilkoma państwami tych koalicji. Teatr wojny może obejmować jeden lub więcej teatrów działań wojennych. ... Powierzchnia TW może objąć całą kulę ziemską z przestrzenią kosmiczną.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 452.

TEATR WOJNY - duże obszary lądowe, morskie, powietrzne, na których rozwijają się (lub mogą się rozwijać) działania wojenne. TW może obejmować kilka teatrów działań wraz ze sferami wewnętrznymi przeciwnych stron.

Mała encyklopedia wojskowa, t. III. Warszawa 1971, s. 311

TEATR WOJNY - CZĘŚĆ PRZESTRZENI (KONTYNENTALNEJ, OCEANICZNEJ, KONTYNENTALNO-OCEANICZNEJ WRAZ Z OKOŁOZIEMSKĄ), NA KTÓREJ MOGĄ BYĆ LUB SĄ PROWADZONE DZIAŁANIA WOJENNE W SKALI GLOBALNEJ.

TERYTORYALNE ORGANY DOWODZENIA - ELEMENT SYSTEMU DOWODZENIA SIŁAMI ZBROJNYMI OBEJMUJĄCY OSOBY FUNKCYJNE I WYDZIELONE KOMÓRKI ORGANIZACYJNE SZTABU GENERALNEGO → OKRĘGÓW WOJSKOWYCH ORAZ → WOJEWÓDZKIE (REGIONALNE) SZTABY WOJSKOWE PRZEZNACZONE DO KIEROWANIA → OBRONĄ TERYTORIALNĄ.

TERRORYZM

TERRORYZM - stosowanie gwałtu do osiągania celów politycznych lub ekonomicznych w stosunkach międzynarodowych. Forma interwencji dokonywanej

przemocą przez specjalne oddziały wojskowe lub policyjne, albo przez organizacje terrorystyczne.

J. E. Osmańczyk . Encyklopedia spraw międzynarodowych i ONZ. Warszawa 1974, s. 3509.

TERRORYZM - jest to przemyślane użycie przemocy lub zagrożenia w celu wywołania strachu; przemyślane wymuszenie lub zastraszenie rządów lub społeczeństw w celach nacisku politycznego, religijnego lub ideowego.

„Przeciw terroryzmowi”. Polska Zbrojna z 30. 06. 1993r.

TERRORYZM - FORMA PRZEMOCY POLEGAJĄCA NA PRZEMYŚLANEJ AKCJI WYMUSZENIA BĄDŹ ZASTRASZENIA RZĄDÓW LUB OKREŚLONYCH GRUP SPOŁECZNYCH W CELACH POLITYCZNYCH, EKONOMICZNYCH LUB INNYCH.

TERYTORIALNE UZUPEŁNIANIE SIŁ ZBROJNYCH

TERYTORIALNY SYSTEM UZUPEŁNIANIA WOJSK - uzupełnianie stanu osobowego wojsk z obszaru danego okręgu wojskowego przez dostarczanie powołanych kontyngentów do rejonów dyslokacji, formowania lub rozwijania związków i oddziałów.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 454.

TERYTORIALNE UZUPEŁNIANIE SIŁ ZBROJNYCH (WOJSK) - JEDNA Z ZASAD UZUPEŁNIANIA JEDNOSTEK WOJSKOWYCH ŻOŁNIERZAMI REZERWY, ŚRODKAMI TRANSPORTOWYMI I MASZYNAMI (URZĄDZENIAMI); POLEGA NA PRZEZNACZANIU DO JEDNOSTEK WOJSKOWYCH ŻOŁNIERZY REZERWY ORAZ ŚRODKÓW TRANSPORTOWYCH I MASZYN Z OBSZARU ADMINISTROWANEGO PRZEZ MACIERZYSTY → WOJEWÓDZKI SZTAB WOJSKOWY. W OKREŚLONYCH PRZYPADKACH MOŻE BYĆ STOSOWANE → UZUPEŁNIENIE EKSTERYTORIALNE.

UPRZEDZANIE - JEDNA Z FUNKCJI → SYSTEMU WYKRYWANIA I ALARMOWANIA MAJĄCA NA CELU ROZPOWSZECZNIENIE Z ODPOWIEDNIM WYPRZEDZENIEM PRZEZ WŁAŚCIWE ORGANA INFORMACJI O GROŻĄCYM

NIEBEZPIECZEŃSTWIE SKAŻEŃ PROMIENIOTWÓRCZYCH, CHEMICZNYCH LUB SKAŻEŃ BIOLOGICZNYCH.

WALKA

WALKA - to wszelkie działania przynajmniej dwupodmiotowe (przy założeniu, że i zespół może być podmiotem), gdzie jeden przynajmniej z podmiotów przeszkadza drugiemu.

T. Kotarbiński. Traktat o dobrej robocie. Wrocław 1982, s. 221.

WALKA - to kooperacja negatywna przynajmniej dwóch sprawców, z których każdy stara się osiągnąć cel niezgodny z celem drugiego, przy czym wie o działaniu przeciwnika i przeciwdziała mu.

Bezpieczeństwo narodowe a walka niebrojna. Warszawa 1991, s. 74.

WALKA (bój) - to każde starcie z przeciwnikiem w skali taktycznej. Istotą walki jest zorganizowane w czasie i przestrzeni bezpośrednie oddziaływanie na przeciwnika: fizyczne, psychologiczne, radioelektroniczne lub informacyjne. Podstawowymi rodzajami walki są obrona i natarcie.

Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych. Warszawa 1994, s. 7.

WALKA - WSZELKIE DZIAŁANIA, CO NAJMNIEJ DWUPODMIOTOWE, W KTÓRYCH JEDEN Z PODMIOTÓW PRZECIWDZIAŁA DRUGIEMU. PRZYJĘCIE ZA PUNKT WYJŚCIA FORM, SPOSOBÓW ORAZ ŚRODKÓW PROWADZENIA WALKI UMOŻLIWIA WYODRĘBNIENIE → WALKI ZBROJNEJ I → WALKI NIEZBROJNEJ.

WALKA EKOLOGICZNA

WALKA EKOLOGICZNA - rodzaj walki niebrojnej polegającej na wpływanie na zjawiska i procesy zachodzące w atmosferze, środowisku wodnym i skorupie ziemskiej, mającej na celu spowodowanie strat i szkód u przeciwnika oraz zdeorganizowanie ekonomiki państwa i życia ludności.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 29,

WALKA EKOLOGICZNA - to działania przynajmniej dwupodmiotowe, z których każdy przeciwstawia się celowemu oddziaływaniu na środowisko przyrodnicze (naturalne) dla zapewnienia sobie warunków spokojnej i zdrowej egzystencji.

Bezpieczeństwo ekologiczne. Cz. I-III. Warszawa 1992-1994.

WALKA EKOLOGICZNA - RODZAJ → WALKI NIEZBROJNEJ POLEGAJĄCEJ NA WPŁYWANIU NA ZJAWISKA I PROCESY ZACHODZĄCE W ŚRODOWISKU NATURALNYM CZŁOWIEKA DLA ZAPEWNIENIA SOBIE WARUNKÓW SPOKOJNEJ I ZDROWEJ EGZYSTENCJI, PRZY JEDNOCZESNYM POZBAWIENIU TYCH WARUNKÓW PRZECIWNIA.

WALKA GOSPODARCZA

WALKA GOSPODARCZA - agresywne użycie środków gospodarczych do osiągnięcia celów narodowych.

Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, US Government Printing Office, Washington 1989, s. 124.

WALKA GOSPODARCZA - przedsięwzięcia o charakterze gospodarczym realizowane przez prowadzącego wojnę w celu utrudnienia bądź uniemożliwienia przeciwnikowi prowadzenia wojny.

Handbuch zur Okonomie der Verteidigungspolitik, Walhalla und Praetoria Verlag, Regensburg 1986.

WALKA GOSPODARCZA - RODZAJ → WALKI NIEZBROJNEJ, KTÓREJ DZIAŁANIA O CHARAKTERZE GOSPODARCZYM I MILITARNYM, SKIEROWANE SĄ PRZECIW GOSPODARCE INNEGO KRAJU.

WALKA NIEZBROJNA - RODZAJ WALKI POLEGAJĄCEJ NA PROWADZENIU DZIAŁAŃ, KTÓRYCH CELEM JEST OSŁABIENIE → POTENCJAŁU OBRONNEGO PRZECIWNIA PRZY WYKORZYSTANIU WSZELKICH DOSTĘPNYCH ŚRODKÓW POZA MILITARNYMI.

WALKA POLITYCZNA

WALKA POLITYCZNA - to kooperacja przynajmniej dwóch podmiotów, z których każdy przeciwstawia się zagrożeniom uniemożliwiającym wypełnianie przez państwo jego głównych funkcji w celu stworzenia dla siebie jak najlepszych warunków do realizacji interesu narodowego.

Bezpieczeństwo polityczne. Opracowanie zespołowe. Warszawa 1992-1994.

WALKA POLITYCZNA - RODZAJ → WALKI NIEZBROJNEJ POLEGAJĄCEJ PRZED E WSZYSTKIM NA DZIAŁALNOŚCI DYPLOMATYCZNEJ, KTÓREJ CELEM JEST NARUSZENIE OKREŚLONYCH WARTOŚCI PRZYJMOWANYCH ZA PODSTAWĘ NIEPODLEGŁOŚCI I INTEGRALNOŚCI TERYTORIALNEJ.

WALKA PSYCHOSPOŁECZNA - RODZAJ → WALKI NIEZBROJNEJ, W KTÓREJ KAŻDY Z UCZESTNIKÓW STARA SIĘ PRZECIWWSTAWIĆ ZJAWISKOM WPŁYWAJĄCYM NEGATYWNIE NA ŚWIADOMOŚĆ SPOŁECZEŃSTWA W CELU ZACHOWANIA JAK NAJWYŻSZEGO POZIOMU MORALE WŁASNEGO NARODU.

WALKA ZBROJNA

WALKA ZBROJNA - całokształt przedsięwzięć realizowanych w czasie działań wojennych przez siły zbrojne przy użyciu broni.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 474.

WALKA ZBROJNA - RODZAJ → WALKI POLEGAJĄCY NA PROWADZENIU DZIAŁAŃ, KTÓRYCH CELEM JEST ZNISZCZENIE (OBEZWŁADNIENIE) PRZECIWNIKA PRZY WYKORZYSTANIU BRONI.

WOJEWÓDZKI SZTAB WOJSKOWY - TERENOWY ORGAN WOJSKOWY, POWOŁANY DO WYKONYWANIA ZADAŃ OKREŚLONYCH W USTAWIE O POWSZECHNYM OBOWIĄZKU OBRONY RP. WOJEWÓDZKI SZTAB WOJSKOWY JEST UPRAWNIONY DO ZGŁASZANIA ORGANOM ADMINISTRACJI TERENOWEJ POTRZEB SIŁ ZBROJNYCH WYNIKAJĄCYCH Z ICH ZADAŃ

BOJOWYCH, UZUPEŁNIANIA FORMACJI SAMOOBRONY ORAZ ADMINISTROWANIA REZERWAMI OSOBOWYMI. TERENOWYMI DELEGATURAMI WOJEWÓDZKICH SZTABÓW WOJSKOWYCH SĄ WOJSKOWE KOMENDY UZUPEŁNIEŃ.

WOJNA

WOJNA - jest nie tylko czynem politycznym, lecz prawdziwym narzędziem polityki, dalszym ciągiem stosunków politycznych, prowadzeniem ich innymi środkami.

C. von Clausewitz. O wojnie. Warszawa 1958, s. 15.

WOJNA - jest kontynuacją polityki prowadzoną środkami przemocy, w celu zmuszenia przeciwnika do spełnienia naszej woli, nosi charakter krwawej walki zbrojnej, staczanej przez zorganizowane siły zbrojne.

F. Skibiński. Rozważania o sztuce wojennej. Warszawa 1978, s. 29.

WOJNA - zjawisko społeczne, historyczne i klasowe, polegające na regulowaniu sporów lub realizowaniu celów politycznych przez zastosowanie przemocy w postaci sił zbrojnych.

Encyklopedia powszechna. PWN. Warszawa 1976, t. IV, s. 697.

WOJNA - konflikt zbrojny między państwami, blokami państw, narodami lub klasami społecznymi, kontynuacja polityki środkami przemocy w celu osiągnięcia określonych interesów politycznych, ekonomicznych lub ideologicznych.

Mała encyklopedia wojskowa. Warszawa 1971, t. III, s. 494.

WOJNA - KONTYNUACJA POLITYKI ŚRODKAMI PRZEMOCY, KTÓREJ GŁÓWNYM PRZEJAWEM JEST → WALKA ZBROJNA.

WOJNA - JEST STANEM SPOŁECZEŃSTWA, W KTÓRYM OSTRY KONFLIKT ZEWNĘTRZNY LUB WEWNĘTRZNY, WYROSŁY Z DOTYCHCZASOWEJ POLITYKI ROZWIĄZywANY JEST ŚRODKAMI PRZEMOCY.

J. J. Wiatr. Socjologia wojska. Warszawa 1982, s. 43.

WOJSKA LĄDOWE - RODZAJ → SIŁ ZBROJNYCH PRZEZNACZONY DO PROWADZENIA DZIAŁAŃ NA LĄDOWYCH TEATRACH DZIAŁAŃ WOJENNYCH, ZDOLNY DO ZAJĘCIA I UTRZYMANIA TERENU.

WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ

WOJSKA TERYTORIALNE - militarny komponent nowoczesnych struktur wojskowych, które powiązane z systemem niemilitarnym w decydujący sposób wpływają na efektywność obrony narodowej.

International Military and Defense Encyclopedia. Washington 1993, t. II, s. 2217-2218.

WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ - CZĘŚĆ → SIŁ ZBROJNYCH PRZEWIDZIANA DO REALIZACJI ZADAŃ OBRONY OKREŚLONYCH OBSZARÓW NA TERYTORIUM KRAJU. STANOWIĄ JE JEDNOSTKI OGÓLNOWOJSKOWE I RODZAJÓW WOJSK, FORMOWANE Z MIEJSCOWYCH ZASOBÓW I REZERW OSOBOWYCH, PRZEZNACZONE GŁÓWNIEM DO PROWADZENIA → REGULARNYCH I → NIEREGULARNYCH DZIAŁAŃ BOJOWYCH W REJONACH ICH ODPOWIEDZIALNOŚCI; DO WSPARCIA → WOJSK OPERACYJNYCH ORAZ UDZIELANIA POMOCY → OBRONIE CYWILNEJ W → AKCJACH RATUNKOWYCH.

WOJSKA OPERACYJNE

WOJSKA OPERACYJNE - siły zbrojne przeznaczone do realizacji zadań bojowych na tzw. froncie zewnętrznym w odróżnieniu od wojsk obrony terytorium kraju przeznaczonych do wykonania zadań na tzw. froncie wewnętrznym.

Mała encyklopedia wojskowa. Warszawa 1971, s. 528.

WOJSKA OPERACYJNE - ZASADNICZA CZĘŚĆ → SIŁ ZBROJNYCH, PRZEZNACZONYCH DO PROWADZENIA GŁÓWNYCH DZIAŁAŃ BOJOWYCH, NIEZALEŻNIE OD ISTNIEJĄCYCH PODZIAŁÓW TERYTORIALNYCH. W ICH SKŁAD WCHODZĄ: → WOJSKA LĄDOWE, → SIŁY POWIETRZNE I → MARYNARKA WOJENNA.

WOJSKOWE SIŁY SZYBKIEGO UŻYCIA - MILITARNY KOMPONENT → SIŁ SZYBKIEGO REAGOWANIA, OBEJMUJĄCYCH WYDZIELONĄ CZĘŚĆ SIŁ ZBROJNYCH, MOGĄCYCH W NAJKRÓTSZYM CZASIE OSIĄGNĄĆ GOTOWOŚĆ BOJOWĄ I W SYTUACJACH ZAGROŻEŃ BYĆ UŻYTE W PIERWSZEJ KOLEJNOŚCI.

WSPÓŁPRACA CYWILNO-WOJSKOWA

WSPÓŁPRACA CYWILNO-WOJSKOWA - działania podejmowane przez siły zbrojne i sferę cywilną w czasie pokoju i wojny, które dotyczą relacji między siłami zbrojnymi i ludnością cywilną na obszarze, na którym owe siły zbrojne stacjonują lub wykonują swoje zadania.

Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, US Government Printing Office, Washington 1989, s. 68.

WSPÓŁPRACA CYWILNO-WOJSKOWA - wspólna działalność dowódców wojskowych z jednej strony oraz ludności i władz cywilnych z drugiej w sferze, w której zaangażowane są siły zbrojne.

Glossaire OTAN de Terms et Definitions Militaires, Bruxelles, Januar 1971.

WSPÓŁPRACA CYWILNO- WOJSKOWA - DZIAŁALNOŚĆ PROWADZONA WSPÓLNIE PRZEZ → SIŁY ZBROJNE I LUDNOŚĆ CYWILNĄ ORAZ INSTYTUCJE CYWILNE.

WSPÓŁWYMIENNOŚĆ

WSPÓŁWYMIENNOŚĆ - zdolność systemów, jednostek i sił zbrojnych do świadczenia usług i przyjmowania usług od innych systemów, jednostek i sił zbrojnych oraz wykorzystanie tych usług w sposób umożliwiający efektywne wspólne działanie.

Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, US Government Printing Office, Washington 1989, s. 190.

WSPÓŁWYMIENNOŚĆ - aktualny, bądź możliwy do uzyskania w przyszłości poziom standaryzacji.

WSPÓŁWYMIENNOŚĆ - ZDOLNOŚĆ DO WSPÓŁDZIAŁANIA (NIESPRZECZNOŚĆ OPERACYJNA) SIŁ I ŚRODKÓW SOJUSZNICZYCH SIŁ ZBROJNYCH.

WYBRZEŻE MORSKIE

WYBRZEŻE MORSKIE - pas graniczny lądu i morza obejmujący część nadwodną i część podwodną podlegającą działaniu fal i prądów morskich. W obrębie wybrzeża znajduje się:

- * zabrzeże - będące zawsze nad wodą;
- * nadbrzeże i podbrzeże (brzeg) - pas terenu zalewany przez fale sztormowe (nadbrzeże) oraz pas występujący między niskim i wysokim poziomem wody (podbrzeże);
- * przybrzeże - będące pod wodą do głębokości około 10 m.

Mieczysław Klimaszewski, Geomorfologia. PWN, Warszawa 1978, s. 875.

WYBRZEŻE MORSKIE - strefa styku obszarów lądowych z masami wodnymi składa się z pasa nadbrzeżnego, pasa przybrzeżnego, wału nadbrzeżnego i plaży.

Słownik pojęć geograficznych. Warszawa 1973, s. 555.

WYBRZEŻE MORSKIE - PAS GRANICZNY MIĘDZY ŁĄDEM I MORZEM, PODZIELONY LINIĄ BRZEGOWĄ (STREFĄ CZASOWO ZATAPIANĄ PRZEZ WAHANIA WODY) NA CZĘŚĆ PODWODNĄ DO GŁĘBOKOŚCI OKOŁO 10m (tzw. PRZYBRZEŻE) ORAZ NADWODNĄ - STROMĄ LUB PŁASKĄ (ZABRZEŻE). Z OBRONNEGO PUNKTU WIDZENIA WYBRZEŻE DZIELI SIĘ NA DOGODNE (PRZYBRZEŻE WĄSKIE I GŁĘBOKIE, ZABRZEŻE PŁASKIE, A PRZYLEGŁY TEREN ŁATWO DOSTĘPNY) I NIEDOGODNE DO DESANTOWANIA (PRZYBRZEŻE SZEROKIE I PŁYTKIE, ZABRZEŻE STROME, ZAŚ PRZYLEGŁY TEREN TRUDNO DOSTĘPNY).

WYŻSZE STANY GOTOWOŚCI BOJOWEJ - STANY GOTOWOŚCI BOJOWEJ WPROWADZANE W SIŁACH ZBROJNYCH ODPOWIEDNIO DO STOPNIA ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA, UMOŻLIWIAJĄCE ELASTYCZNE, STOPNIOWE → MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH

I OSIĄGNIĘCIE PRZEZ NIE → PEŁNEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ. W → SYSTEMIE GOTOWOŚCI BOJOWEJ SIŁ ZBROJNYCH WYŻSZYMI STANAMI GOTOWOŚCI BOJOWEJ SĄ: → STAN PODWYŻSZONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ, → STAN WZMOŻONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ I → STAN PEŁNEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ.

ZAGROŻENIE

ZAGROŻENIE - z jednej strony to pewien stan psychiczny lub świadomościowy wywołany postrzeganiem zajwisk, które subiektywnie ocenia się jako niekorzystne lub niebezpieczne, a z drugiej czynniki obiektywne powodujące stany niepewności i obaw .

S. Korycki. System bezpieczeństwa Polski. Warszawa 1994, s. 54.

ZAGROŻENIE - SYTUACJA, W KTÓREJ POJAWIA SIĘ PRAWDOPODOBIENSTWO POWSTANIA STANU NIEBEZPIECZNEGO DLA OTOCZENIA. PRZYJMUJĄC ZA PODSTAWĘ DZIEDZINY, W KTÓRYCH MOŻE WYSTĄPIĆ ZAGROŻENIE, WYRÓŻNIA SIĘ → ZAGROŻENIA MILITARNE I NIEMILITARNE. WŚRÓD ZAGROŻEŃ NIEMILITARNYCH MOŻNA Z KOLEI WYRÓŻNIĆ → ZAGROŻENIE POLITYCZNE, → ZAGROŻENIE GOSPODARCZE, → ZAGROŻENIE PSYCHOSPOŁECZNE, → ZAGROŻENIE EKOLOGICZNE, → ZAGROŻENIE WEWNĘTRZNE I INNE.

ZAGROŻENIE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA - TAKI SPLOT ZDARZEŃ WEWNĘTRZNYCH LUB W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH, W KTÓRYM Z DUŻYM PRAWDOPODOBIENSTWEM MOŻE NASTĄPIĆ OGRANICZENIE LUB UTRATA WARUNKÓW DO NIEZAKŁÓCONEGO BYTU I ROZWOJU WEWNĘTRZNEGO BĄDŹ NARUSZENIE LUB UTRATA SUWERENNOŚCI PAŃSTWA ORAZ JEGO PARTNERSKIEGO TRAKTOWANIA W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH - W WYNIKU ZASTOSOWANIA PRZEMOCY POLITYCZNEJ, PSYCHOLOGICZNEJ, EKONOMICZNEJ, MILITARNEJ itp.

S. Dworecki. Zagrożenia bezpieczeństwa państwa. AON, Warszawa 1994, s. 61.

ZAGROŻENIE EKOLOGICZNE - RODZAJ → ZAGROŻENIA, W WYNIKU KTÓREGO MOŻE NASTĄPIĆ NIEBEZPIECZEŃSTWO DLA ISTOT ŻYWYCH, NA SKUTEK ZMIANY ŚRODOWISKA NATURALNEGO.

ZAGROŻENIE GOSPODARCZE

ZAGROŻENIE GOSPODARCZE - to stan, w którym państwo nie może przeciwstawić się takim oddziaływaniom zewnętrznym i wewnętrznym, które uniemożliwiają rozwój ekonomiczny zgodny z określonymi kierunkami i tempem, a przez to osłabiają potencjał gospodarczo-obronny.

Bezpieczeństwo gospodarcze. Opracowanie zespołowe. Warszawa 1992-1994.

ZAGROŻENIE GOSPODARCZE - RODZAJ ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA, W WYNIKU KTÓREGO MOŻE NASTĄPIĆ OSŁABIENIE → POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO.

ZAGROŻENIE MILITARNE PAŃSTWA - TAKI SPLOT ZDARZEŃ W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH, W KTÓRYCH Z DUŻYM PRAWDOPODOBIENSTWEM MOŻE NASTĄPIĆ OGRANICZENIE LUB UTRATA WARUNKÓW DO NIEZAKŁÓCONEGO BYTU I ROZWOJU PAŃSTWA, ALBO NARUSZENIE BĄDŹ UTRATA JEGO SUWERENNOŚCI I INTEGRALNOŚCI TERYTORIALNEJ - W WYNIKU ZASTOSOWANIA WOBEC NIEGO PRZEMOCY ZBROJNEJ (MILITARNEJ).

S. Dworecki. Zagrożenia bezpieczeństwa państwa. AON, Warszawa 1994, s. 25.

ZAGROŻENIE NIEMILITARNE - CZĘŚĆ → ZAGROŻENIA OBEJMUJĄCA TAKI SPLOT ZDARZEŃ W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH, W KTÓRYCH Z DUŻYM PRAWDOPODOBIENSTWEM MOŻE NASTĄPIĆ OGRANICZENIE LUB UTRATA WARUNKÓW DO NIEZAKŁÓCONEGO BYTU I ROZWOJU PAŃSTWA, EWENTUALNIE NARUSZENIE JEGO SUWERENNOŚCI W WYNIKU ZASTOSOWANIA WOBEC NIEGO PRZEMOCY NIEZBROJNEJ.

ZAGROŻENIE POLITYCZNE

ZAGROŻENIE POLITYCZNE - rodzaj zagrożenia w wyniku którego może zaistnieć sytuacja sprzyjająca naruszeniu interesów przyjętych za podstawowe.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 32.

ZAGROŻENIE POLITYCZNE - STAN, W KTÓRYM NASILAJĄ SIĘ DZIAŁANIA ZORGANIZOWANYCH GRUP SPOŁECZNYCH (POLITYCZNYCH) UNIEMOŻLIWIAJĄCE WYPEŁNIANIE PRZEZ PAŃSTWO JEGO GŁÓWNYCH FUNKCJI, A PRZEZ TO OSŁABIAJĄCE LUB NIWECZĄCE DZIAŁANIA ORGANÓW LUB INSTYTUCJI REALIZUJĄCYCH CELE I INTERESY NARODOWE.

ZAGROŻENIE PSYCHOSPOŁECZNE

ZAGROŻENIE PSYCHOSPOŁECZNE - rodzaj zagrożenia, w wyniku którego istnieje zwiększone prawdopodobieństwo obniżenia świadomości społeczeństwa.

Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa. Warszawa 1994, s. 32.

ZAGROŻENIE PSYCHOSPOŁECZNE - STAN ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZEŃSTWA OBJAWIAJĄCY SIĘ TAKIM STOPNIEM NASILENIA NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ I ZJAWISK, W WYNIKU KTÓRYCH ZACHWIANE ZOSTAJĄ EGZYSTENCJALNE WARTOŚCI ORAZ INTERESY NARODU I PAŃSTWA, A TAKŻE ISTNIEJE MOŻLIWOŚĆ OBNIŻENIA ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZEŃSTWA.

ZAGROŻENIE WEWNĘTRZNE

ZAGROŻENIE WEWNĘTRZNE - (publiczne) to stan w państwie, który uniemożliwia organom władzy utrzymanie ładu i porządku publicznego oraz zachowanie życia i mienia ludności, a także korzystanie z praw i swobód obywatelskich zagwarantowanych konstytucją i innymi przepisami prawa.

Bezpieczeństwo wewnętrzne. Opracowanie zespołowe. Warszawa 1992-1994.

ZAGROŻENIE WEWNĘTRZNE - RODZAJ → ZAGROŻENIA, W WYNIKU KTÓREGO POWSTAJE PRAWDOPODOBIENSTWO ZMNIEJSZENIA SIĘ ZDOLNOŚCI ORGANÓW WŁADZY DO UTRZYMANIA ŁADU I PORZĄDKU PUBLICZNEGO W PAŃSTWIE.

ZAGROŻENIE ZEWNĘTRZNE - RODZAJ → ZAGROŻENIA W WYNIKU KTÓREGO ZWIĘKSZONE JEST PRAWDOPODOBIENSTWO UTRATY LUB OGRANICZENIA SUWERENNOŚCI CZY TEŻ INTEGRALNOŚCI TERYTORIALNEJ PAŃSTWA, ŹRÓDŁEM TEGO ZAGROŻENIA JEST INNE PAŃSTWO (NAJCZĘŚCIEJ OŚCIENNE).

ZAMIESZKI WEWNĘTRZNE - SYTUACJA W PAŃSTWIE, POWSTAŁA W WYNIKU KONFLIKTÓW SPOŁECZNYCH. PRZEJAWIAJĄ SIĘ W POSTACI NARUSZANIA PRAWA. DO ICH UŚMIERZENIA WYKORZYSTUJE SIĘ SIŁY PORZĄDKOWE, A NAWET SIŁY ZBROJNE.

ZARZĄDZENIE MOBILIZACJI

ZARZĄDZENIE MOBILIZACJI - podjęcie decyzji o przeprowadzeniu mobilizacji i przekazanie tej decyzji do wykonania wszystkim zainteresowanym organom administracji państwowej i wojskowej oraz dowództwom i sztabom wszystkich szczebli dowodzenia; także przekazanie dokumentów powołanie żołnierzom rezerwy oraz posiadaczom środków transportowych i maszyn [pobieranych z gospodarki narodowej dla potrzeb mobilizacyjnych sił zbrojnych. Decyzję o zarządzeniu mobilizacji podejmują najwyższe czynniki państwowe, a przekazują ją określone organy wojskowe oraz organy cywilne.

Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa 1979, s. 516.

ZARZĄDZENIE MOBILIZACJI - PODJĘCIE DECYZJI O PRZEPROWADZENIU → MOBILIZACJI CZĘŚCIOWEJ (ETAPOWEJ) I PRZEKAZANIE TEJ DECYZJI DO WYKONANIA WSZYSTKIM ZAINTERESOWANYM ORGANOM ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ ORAZ DOWÓDZTWOM I SZTABOM WOJSKOWYM OKREŚLONYCH SZCZEBLI DOWODZENIA. W WYPADKU NAGŁEGO WYBUCHU WOJNY LUB

POWSTANIA SYTUACJI WSKAZUJĄCEJ NA NIEUCHRONNOŚĆ JEJ WYBUCHU OGŁASZA SIĘ → MOBILIZACJĘ POWSZECHNĄ. DECYZJĘ O POWSZECHNEJ LUB CZĘŚCIOWEJ MOBILIZACJI PODEJMUJE PREZYDENT RP NA PODSTAWIE PRZEDSTAWIONYCH MU MATERIAŁÓW ODZWIERCIEDLAJĄCYCH STAN → ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA. ORGANEM WYKONUJĄCYM DECYZJE PREZYDENTA RP O ZARZĄDZENIU MOBILIZACJI CZĘŚCIOWEJ LUB OGŁOSZENIU MOBILIZACJI POWSZECHNEJ W ODNIESIENIU DO SIŁ ZBROJNYCH JEST SZTAB GENERALNY WP.

ZBROJENIA

ZBROJENIA - rozwój, badanie, produkcja i utrzymanie dóbr i usług służących zaspakajaniu potrzeb sił zbrojnych, w szczególności wszelkiego rodzaju broni i sprzętu wojskowego.

L. Kollner, Militar und Finanzen, Bernard & Graefe Verlag, Munchen 1992, s. 9.

ZBROJENIA - - każda działalność, która wiąże się z planowaniem, badaniem, oceną, zakupami, wprowadzaniem do użytku, polepszaniem i wreszcie likwidacją techniki wojskowej.

Handbuch zur Okonomie der Verteidigungspolitik, Walhalla u. Preatoria Verlag, Regensburg 1986.

ZBROJENIA - DZIEDZINA DZIAŁAŃ OBRONNYCH, OBEJMUJĄCA PRZEDSIĘWZIĘCIA I WYDATKI, MAJĄCE NA CELU WYPOSAŻENIE SIŁ ZBROJNYCH W BRONIE, SPRZĘT WOJSKOWY I INNE ŚRODKI NIEZBĘDNE DO ZASPOKOJENIA POTRZEB OBRONNYCH PAŃSTWA.

ZBROJNA SAMOOBRONA LUDNOŚCI - FORMA ORGANIZACJI OBRONY I OCHRONY ŻYCIA I MIENIA LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI PRZED ODDZIAŁYWANIEM AGRESORA, PRZYGOTOWANA ZAWCZASU LUB PODEJMOWANA DORAŹNIE, GŁÓWNIEM PRZEZ UZBROJONE PODODZIAŁY OCHOTNICZE FORMOWANE SPOŚRÓD MIEJSCOWEJ LUDNOŚCI.

ZBROJNE DZIAŁANIA WOJENNE

ZBROJNE DZIAŁANIA WOJENNE - to taki rodzaj działań wojennych, których podmiotem są siły zbrojne; to wszelkie, zachowania się wojsk w toku wojny.

Koziej. Teoria sztuki wojennej. Warszawa 1993, s. 14.

ZBROJNE DZIAŁANIA WOJENNE¹⁷ - RODZAJ DZIAŁAŃ PROWADZONYCH PRZEZ → SIŁY ZBROJNE NA POLU WALKI DLA OSIĄGNIĘCIA OKREŚLONYCH CELÓW W DRODZE PRZEMOCY ZBROJNEJ.

¹⁷ Termin ten jest zbliżony znaczeniowo do terminu „działania bojowe”.

PRZYPISY

1. BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE

W niniejszym opracowaniu termin ten potraktowano jako równoznaczny z terminem "bezpieczeństwo państwa". Niewielkie są bowiem szanse na wyeliminowanie jednego z tych terminów, gdyż są one zakorzenione w naszej terminologii i powszechnie stosowane, o czym świadczą choćby nazwy takich instytucji jak np.: „Biuro Bezpieczeństwa Narodowego” i „System Obrony Państwa”. Oczywiście, bezpieczeństwo narodowe, zgodnie z powszechnie przyjętymi zasadami, rozumiane jest szeroko jako stan uzyskany w rezultacie odpowiednio zorganizowanej obrony i ochrony przed wszelkimi zagrożeniami militarnymi i niemilitarnymi, tak zewnętrznymi jak i wewnętrznymi, przy użyciu sił i środków pochodzących z różnych dziedzin działalności państwa.

2. KONFLIKT ZBROJNY

Termin „konflikt zbrojny” jest różnie rozumiany i interpretowany. W kołach wojskowych jest on niekiedy rozumiany jako: „działania sił zbrojnych przeciwstawnych państw (narodów, klas, grup społecznych) prowadzonych na ograniczoną (co do celu, użytych środków, obszaru, czasu trwania) skalę”.^{x)} W tym kontekście konflikt zbrojny jest czymś w rodzaju „małej wojny”. Ponieważ wymienione w przytoczonej definicji ograniczenia są „nieostre”, trudno jest więc określić kiedy mamy do czynienia z konfliktem zbrojnym a kiedy z wojną. Inny punkt widzenia reprezentują prawnicy, szczególnie zaś specjaliści z zakresu prawa międzynarodowego. Termin ten definiowany jest przez nich bardziej ogólnie. Każde działanie, w którym występuje starcie zbrojne z udziałem sił zbrojnych lub zorganizowanych i uzbrojonych grup, jest konfliktem zbrojnym. Konfliktem zbrojnym jest zarówno wojna jak i inne formy przemocy zbrojnej takie jak interwencja zbrojna, incydent zbrojny, przewrót wojskowy, blokada i inne.

X) L. Mucha. Przemoc zbrojna. Warszawa, 1991, s. 33.

Autorzy opracowania proponują przyjąć pogląd prawników i traktować konflikt zbrojny szeroko, jako sprzeczność między państwami, rozwiązywaną przy wykorzystaniu sił zbrojnych stosujących przemoc zbrojną.

Szerzej patrz: R. Bieżanek, J. Symonides: Prawo międzynarodowe i publiczne Warszawa 1992, s. 365, R. Bieżanek: Wojna a prawo międzynarodowe. Warszawa 1982, s. 320.

3. STRATEGIA

W okresie ostatnich kilkudziesięciu lat termin „strategia” stał się niezmiernie popularny. Stosowany początkowo w odniesieniu do wojny i wojska (w jego klasycznym znaczeniu), ostatnio jest używany także dla określenia każdego działania o podstawowym znaczeniu w danej dziedzinie. Mamy więc strategię dla Polski, strategię gospodarczą, strategię polityki społecznej, strategię mistrza rozgrywającego daną partię szachów itd. Również w dziedzinie związanej z wojną i wojskiem - zdaniem niektórych teoretyków - funkcjonuje zbyt wiele terminów mających na celu określenie danego rodzaju strategii. Jest więc strategia narodowa, strategia bezpieczeństwa narodowego, ale również strategia bezpieczeństwa państwa, jest strategia wojenna, wojskowa, a także strategia obrony, strategia obronna oraz wiele innych.

Oczywiście jak zwykle bywa w tego rodzaju sytuacjach, wszelkiego rodzaju ograniczenia i zakazy co do stosowania określonych terminów nie mają racji bytu. Dlatego też jedynym rozsądnym wyjściem jest przyjęcie uzasadnionych reguł postępowania oraz dokonanie odpowiedniej klasyfikacji pozwalającej na umiejscowienie w niej poszczególnych rodzajów strategii.

Generalnie należy przyjąć, że istnienie lub brak danego terminu nie jest aktem dobrej woli mniej czy bardziej uznanego autorytetu naukowego, lecz powinno być odbiciem realnie istniejącej rzeczywistości. Jeśli na przykład mamy do czynienia z działalnością kierowniczych organów w państwie mającą na celu zapewnienie warunków bytu i racjonalnego rozwoju narodu (państwa) w dającym się określić horyzoncie czasowym, to taka działalność zarówno w sferze teorii jak i praktyki może być nazywana „strategią narodową” (strategią państwa) - patrz hasło „bezpieczeństwo narodowe”.

Działalność w sferze teorii i praktyki naczelných organów w państwie mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa narodowego, nazywana powinna być „strategią bezpieczeństwa narodowego”, przedsięwzięcia mające na celu wszechstronne przygotowanie państwa do wojny i jej prowadzenia - „strategią wojenną”, natomiast przygotowanie sił zbrojnych do prowadzenia walki zbrojnej w wymiarze strategicznym - „strategią wojskową” itd. Należy zaznaczyć, że do rozważań terminologicznych i działalności praktycznej, nie ma większego znaczenia fakt, że niektóre z wymienionych strategii nie spełniają w pełni kryteriów naukowości, czy też świadczących o ich istnieniu jako samodzielnych dyscyplin (specjalności) naukowych.

STRATEGIA

Hasło ujęte w „International Military Defense Encyklopedy”. New York, 1993 r. T. 5 s. 2573 - 2577.

„Strategia” generalnie oznacza projekt i wykonanie planu dla skoordynowanego użycia środków (zasobów), aby osiągnąć wyznaczone cele. Strategia łączy się z zamiarem osiągnięcia ich w czasie pokoju i wojny.

Słowo „strategia” pochodzi z greckiego. Pierwotnie oznaczało sztukę dowodzenia wojskami, przez naczelników wódzów (strategów), ale później w jego zakres pojęciowy włączono także umiejętność rządzenia państwem przez przywódców.

Carl von Clausewitz rozumiał strategię jako wykorzystanie bitew dla celów wojny. Tradycyjnie strategia kojarzona była z problemami przygotowania i prowadzenia wojny. Jednak, wobec narastania złożoności życia społeczeństw i komplikowania się zjawiska wojny konieczne stało włączenie do strategii aspektów pozamilitarnych, takich jak: polityczne, ekonomiczne, techniczne, społeczne, psychologiczne, moralne. W rezultacie strategia przestała być jedynie sposobem przygotowania i prowadzenia wojny, ale stała się nieodłącznym elementem rządzenia państwem (idea wielkiej strategii).

Brytyjski pisarz wojskowy, Basil Liddell Hart uzasadnił konieczność odejścia od tradycyjnego, wąskiego rozumienia strategii (związanego z działaniami zbrojnymi) i w latach pięćdziesiątych opracował poszerzoną jej definicję, określając to nowe pojęcie mianem „wielkiej strategii”. Według niego zadaniem „wielkiej strategii” jest przygotowanie i wykorzystanie wszystkich środków, jakimi dysponuje naród, dla osiągnięcia celów wojny ustanowionych przez politykę. Uważa on, że polityka (dyplomacja) dążąca do wojny różni się od „wielkiej strategii” tylko tym, że ustala cele wojny, podczas gdy strategia wskazuje drogę od ich osiągnięcia.

W wyniku rozważań prowadzonych nad problem przez takich wybitnych teoretyków, jak: Beaufre, Henry Kissinger, Helmut Schmidt, W. D. Sokołowski, nastąpiło poszerzenie zakresu pojęciowego strategii. Zaczęto ją rozumieć jako „projekt” i „myśl przewodnią” dla osiągnięcia celów politycznych, jako instrument (narzędzie) polityki, metodę i zamiar działania. W dyplomacji postrzega się ją jako instrument osiągania celów politycznych i umiejętnego wykorzystywania politycznej inicjatywy.

Współcześnie znaczenie terminu „strategia” jeszcze bardziej się rozszerzyło, co doprowadziło do częściowego zaniku jego pierwotnego znaczenia. Coraz częściej stosowane są takie terminy jak: strategia ekonomiczna, strategia sprzedaży, strategia wyborów. Skuteczna ochrona kogoś przed chorobą może być również nazwana dobrą strategią. Konsultanci inwestycyjni, firmy ubezpieczeniowe, firmy przemysłowe, trenerzy futbolu mogą się wypowiadać o użyciu takiej lub innej strategii. Takie poszerzenie zakresu oraz przewartościowanie znaczenia pojęcia „strategia” zyskało sobie obecnie prawa obywatelstwa szczególnie w cywilizacjach zachodnich.

UŻYCIE TERMINU

Wyżej opisane przemiany sprawiły, że obecnie użyty bez przymiotnika termin „strategia” ma znaczenie ogólne jak np. : projekt, wykonanie, pomysł, koordynacja użycia środków dla osiągnięcia poszczególnych celów. Dopiero kiedy uzupełnimy go przymiotnikiem, termin ten nabiera specyficznego znaczenia. Przykładowo terminy takie jak:

- „wielka strategia” - służąca osiągnięciu celów politycznych - oznacza działanie w kierunku zapewnienia bezpieczeństwa zewnętrznego i społecznego rozwoju danego państwa;

- „strategia polityki bezpieczeństwa” - ma za zadanie osiągnięcie celów bezpieczeństwa;

- „strategia polityki zagranicznej” - oznacza stymulowanie innych państw lub organizacji międzynarodowych do działań sprzyjających realizacji celów polityki zagranicznej;

- „strategia ekonomiczna” - ma zapewniać osiągnięcie celów ekonomicznych;

- „strategia wojenna” - służy osiągnięciu, przy wykorzystaniu sił zbrojnych, celów militarnych i zapewnieniu bezpieczeństwa.

Według „Słownika terminów wojskowych i innych związanych z nimi” (Departament Obrony USA 1987 r.) strategia jest: „sztuką i nauką przygotowania i wykorzystania politycznych, ekonomicznych, psychologicznych i militarnych sił, dla utrzymania pokoju, a jeśli zajdzie konieczność, do prowadzenia wojny przy jednoczesnym uzyskaniu wsparcia polityki celem zwiększenia prawdopodobieństwa skutecznego wykorzystania rezultatów zwycięstwa i obniżenia szansy przegranej”.

Z tej definicji jasno wynika, że strategia, która w tradycji USA oznaczała początkowo również tylko strategię wojenną, rozszerzyła się, przyjmując postać bardziej ogólnej strategii narodowej. Zgodnie z tym nowym znaczeniem jest to strategia używająca wszystkich bogactw (środków) kraju dla zapewnienia mu bezpieczeństwa oraz ochrony interesów narodowych.

„Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Stanów Zjednoczonych” (Reagan 1988r.) odzwierciedla, w szerokim ujęciu pięć kluczowych interesów USA. Są to:

1. Przetrawanie USA jako wolnego i niezależnego kraju (narodu) wraz z jego fundamentalnymi wartościami w warunkach zapewniających bezpieczeństwo.
2. Zapewnienie rozwijającej się na zdrowych podstawach gospodarki dla dostarczenia środków i tworzenia warunków do prowadzenia działalności indywidualnej obywateli.
3. Stworzenie stabilnego, bezpiecznego otoczenia (świata), wolnego od zagrożeń interesów USA.
4. Zapewnienie prawa człowieka do wolności, demokratycznych instytucji, wolnego rynku na całym świecie, połączonego sprawiedliwym i otwartym międzynarodowym systemem handlowym.
5. Ułożenie przyjaznych, opartych na zdrowych zasadach, stosunków z sojusznikami.

Prymat polityki determinuje relacje między polityką a strategią. Ponieważ polityka wyznacza cele państwa, strategia, jako metoda i środek do osiągnięcia tych celów zostaje jej podporządkowana.

Cele wyznaczone przez najwyższe władze państwa są odzwierciedleniem stopnia jego rozwoju i zastosowania „wielkiej strategii”. Typowe przykłady tego rodzaju strategii, to deklaracje składane przez kolejne rządy przy obejmowaniu władzy, systemy wartości przyjmowane jako platformy partyjne oraz długoterminowe plany rozwoju systemu społecznego. „Wielka strategia” wypiera strategię wyspecjalizowaną. Tak jak cele istotne w jakiejś jednej dziedzinie działalności państwa (np. w zakresie polityki bezpieczeństwa) muszą harmonizować z nad-rzędnym interesem państwa, tak też strategia polityki bezpieczeństwa państwa musi być w zgodzie z jego „wielką strategią”.

WYBRANI MYŚLICIELE - TEORETYCY STRATEGII

Karl von CLAUSEWITZ pisze, że strategia jest nauką o użyciu bitew dla celów wojny. Wyróżnia jeden polityczny i dwa militarne poziomy wojny. Jego słynna konkluzja o relacji między wojną a polityką brzmi tak: „wojna jest głównie kontynuacją polityki innymi środkami”. W tym znaczeniu obarcza on odpowiedzialnością za wojnę politykę, definiując wojnę wyraźnie jako instrument polityki, jako „akt siły dla zmuszenia przeciwnika do spełnienia naszej woli”. Stąd też wojna staje się środkiem do osiągnięcia celu politycznego.

Clausewitz rozróżnia dwa poziomy militarne wojny: strategiczny i taktyczny. „Taktyczny uczy użycia sił zbrojnych w walce; strategiczny - użycia walki dla osiągnięcia celów wojny”. Prowadzenie wojny nie jest pojedynczym aktem, ale większą lub mniejszą liczbą pojedynczych aktów, z których każdy stanowi pewną całość, a które Clausewitz nazywa „walką”. Wszystko, co dotyczy walki, odbywa się na poziomie taktycznym. Przygotowane do walki siły zbrojne są środkiem, a zwycięstwo pożądanym efektem.

Na poziomie strategicznym zaś „koniec” poziomu taktycznego (zwycięstwa) staje się „środkiem”. „Koniec” na poziomie strategicznym - jak uważa Clausewitz - dotyczy wojny jako takiej i w jej ostatnim etapie może to być cel, który prowadzi do pokoju. W myśl Clausewitza pokój jest jednocześnie bardziej prawdopodobny jako rezultat działalności na poziomie polityki niż strategii.

Niezmiennie istotne jest, aby zrozumieć idee Clausewitza odnośnie relacji pomiędzy poziomami wojny, ponieważ w wojnie należy widzieć ogólny obraz i związki zachodzące między jego częściami, a zatem należy dostrzegać wpływ każdego „środka” na podstawowy cel, jakim jest pokój. Autor stwierdza także, że na każdym etapie zarówno „środek” jak i „końcowy cel” (patrz tabela 1) odnosi się do rozpatrywanego poziomu. W ten sposób, skoro zwycięstwo na poziomie taktycznym nie zapewnia pokoju, również na poziomie strategicznym nie mogą być skutecznie prowadzone walki, umożliwiające osiągnięcie celu wojny.

Jak wynika z tabeli 1, Clausewitz nie uznaje „zwycięstwa w wojnie” jako „końca” strategicznego poziomu. Faktycznie wyraźnie zaprzecza on jakoby zwycięstwo było „końcem” tego poziomu. Wierzy natomiast, że sukces strategiczny

jest serią zwycięstw na poziomie taktycznym i ostatecznie wykorzystaniem militarnych sukcesów.

W swojej pracy: „O wojnie” Clausewitz formułuje wiele wątpliwości, które wskazują jak trudno jest zaszereżować poszczególne zdarzenia do strategicznego lub taktycznego poziomu. Na przykład:

- rozważa przynależność indywidualnych akcji jednocześnie do strategii i taktyki z powodu przestrzeni i czasu;
- sygnalizuje trudność określenia, czy korpus w rezerwie jest siłą na strategicznym czy na taktycznym poziomie;
- nie jest w stanie dokładnie określić, czy przygotowanie i zaopatrzenie (zakwaterowanie) oddziałów, to sprawa strategii czy też taktyki;
- wprowadza termin „kampania” na poziomie strategicznym. Odczuwa bowiem zbyt duży dystans pomiędzy walką (starciem) a wojną w czasie i przestrzeni.

Tabela 1

Interpretacja relacji pomiędzy „Środkami” i „końcowymi celami”
w pracy Clausewitza: „O wojnie”

Poziom	Środki	Końcowe cele
Taktyczny	Siły zbrojne	Zwycięstwa w walce
Strategiczny	Zwycięstwa w walce	Prowadzenie wojny
Polityczny	Wojna	Narzucenie swojej woli przeciwnikowi; pokój

Można odnieść wrażenie, że Clausewitz odczuwa konieczność istnienia trzeciego pośredniego poziomu (szczebla) między strategią i taktyką, ale go nie definiuje. Strategia według Clausewitza wiąże się: w górę z polityką, a w dół z taktyką.

B. H. LIDDELL HART z kolei określa strategię jako sztukę rozdziału i użycia środków militarnych w taki sposób, aby osiągnąć cel polityczny. Wyróżnia on

„strategię” i „wielką strategię”. Wielka strategia, to rodzaj polityki prowadzącej do osiągnięcia celów politycznych. Natomiast „czysta strategia”, „strategia militarna” (wojskowa) albo tylko „strategia” prowadzi do osiągnięcia celów militarnych.

Przyjmując za podstawę historię, Liddell Hart buduje system strategicznego myślenia. Wojnę rozważa nie tylko w jej aspekcie militarnym, ale także politycznym (chodzi o politykę zagraniczną) ekonomicznym oraz psychologicznym. W ten sposób eksponuje polityczną stronę wojny, która na początku wieku, a głównie podczas drugiej wojny światowej, została w naukowym sensie zaniedbana.

Liddell Hart podkreśla różnicę między polityką a strategią. Polityka determinuje priorytety działania, które z kolei określają cele strategiczne. Polityczne priorytety nie odnoszą się tylko do wojny ale także do osiągnięcia celów wynikających z interesów narodowych. Według Liddell Harta narody nie prowadzą wojen dla wojen, ale jako kontynuację określonej polityki. Priorytety wojny muszą być zatem tak sformułowane, ażeby uczyniła ona możliwym lepszy stan pokoju, niż ten który istniał przed wojną. Oczywiście cele i priorytety podczas przedłużania się wojny mogą ulegać zmianie. „Wielka strategia” jest zatem praktycznie synonimem polityki.

Celem strategii w najwęższym znaczeniu tego słowa jest pozbawienie przeciwnika możliwości racjonalnego działania. Jest to możliwe wówczas, kiedy przeciwnik jest tak fizycznie i psychicznie wyczerpany, że rezygnuje z realizowania swoich celów. Taki stan rzeczy można osiągnąć dwoma sposobami: przez uzyskanie korzystnej sytuacji strategicznej lub poprzez bitwę. Pierwszy warunek może być spełniony drogą oszustwa, manewru lub przez dawkę silnego psychologicznego nacisku, bez konieczności angażowania się w bezpośrednie działania zbrojne.

Drugi warunek spełniony będzie wówczas, gdy zdołamy narzucić przeciwnikowi bitwę w niekorzystnych dla niego warunkach, głównie przez odpowiednio wykonany manewr i uzyskanie zaskoczenia.

Dla strategii według Liddell Harta najważniejsze jest, aby cele i środki były odpowiednio oszacowane i skoordynowane. Podkreśla jednak, że strategia osiągnie swoje cele tylko wówczas gdy plan działania będzie odpowiednio elastyczny, co pozwoli na zareagowanie w przypadku nie przewidzianego zachowania się przeciwnika lub innego niebezpiecznego wydarzenia.

Andre' BEAUFRE' uważa, że strategia jest sztuką dialektyki dwóch przeciwstawnych woli (stron) stosujących siłę dla rozwiązania konfliktu. Dialektykę

rozumie jako kontrast wynikający z dwóch przeciwstawnych zamierzeń. Istotą strategii jest walka o swobodę działania każdego z przeciwników.

Dla Beaufrea' strategia jest metodą myślenia pozwalającą zastosować pomysły przeniesione z filozofii. Jest jednak również funkcjonalnym obszarem obejmującym wszystkie wysiłki związane z prowadzeniem wojny lub stosowaniem fizycznych środków dla osiągnięcia celów politycznych. Strategia staje się w ten sposób planową procedurą, której wynikiem jest teoretyczna lub praktyczna linia postępowania.

Strategia według Beaufrea' nie może być sztywna, niezmienna; każda specyficzna sytuacja wymaga odrębnej strategii. W ten sposób strategia pozwala kontrolować wypadki i unikać zaskakiwania.

Strategia oznacza badanie sytuacji politycznej i ogólnych kierunków jej rozwoju, tak aby umożliwić osiąganie założonych celów politycznych. Najczęściej (według Beaufrea') strategia ustanawia metody, którymi cel polityczny ma być osiągnięty. Jest tu wiele możliwości. Są one charakteryzowane przez takie określenia jak: „zapobiegawcza” lub „aktywna”, „bezpośrednia” lub „pośrednia”, „totalna” lub „ograniczona”, „ofensywna” lub „defensywna”. Beaufre takie metody postępowania nazywa strategią i charakteryzuje jej główne cechy.

Strategia wykorzystuje wszelkie dostępne środki, aby osiągnąć założony cel. Cel zaś musi być tak sformułowany i realizowany, aby przeciwnik zmuszony był przyjąć oferowane mu warunki. Cele strategii determinowane są przez politykę. Polityka również determinuje rozmiary wydzielonych sił i środków oraz generalne sposoby ich wykorzystania. Beaufre w ten sposób podkreśla prymat polityki nad strategią.

Henry H. KISINGER, były amerykański sekretarz stanu, definiuje strategię jako sposób, w który społeczeństwo zabezpiecza swoją przyszłość.

Kisingerowskie rozumienie strategii oparte jest na idei, że polityka jest sztuką kierowania (przewodzenia) przez męża stanu działaniami mającymi na celu zabezpieczenie interesów państwa w jego zagranicznych relacjach. Polityka dąży do zapewnienia bezpieczeństwa narodowego, co jest szczególnie trudne do osiągnięcia w warunkach równowagi sił zbrojnych.

W pojęciu Kisingera strategia jest długoterminową koncepcją, która staje się swojego rodzaju wytyczną działania dla polityki zagranicznej. Strategia ma narodowy charakter i podobnie jak polityka, której jest podporządkowana, szeroko uwzględnia

otoczenie, a więc spektrum politycznych, ekonomicznych i militarnych uwarunkowań, co czyni ją „wielką strategią”. Ale Kissinger używa również terminu „strategia” w jego węższym znaczeniu - jako użycie potencjału militarnego. Zadaniem tego rodzaju strategii jest koordynowanie wykorzystania środków militarnych - w tym również broni nuklearnej - w czasie i przestrzeni, w taki sposób, aby osiągnąć cele polityczne w miarę możliwości środkami pokojowymi, jednak pod realną groźbą użycia sił zbrojnych. W wojnie ograniczonej Kissinger postuluje kontynuowanie zapobiegania użyciu środków nuklearnych i dążenie do utrzymania równowagi sił. W ten sposób analizuje on poszczególne fazy wojny, traktując je jako środek politycznego rozstrzygnięcia konfliktu. Strategia obejmuje więc tę część polityki, w której instrument militarny wykorzystywany jest dla zapewnienia bezpieczeństwa narodowego.

Kissinger łączy politykę i strategię przez doktrynę, żądając aby przekładała ona możliwości potencjału militarnego na język polityki. Militarne i inne części potencjału państwa mają zapewnić swobodę ruchu dla polityki. Strategia jest więc składową częścią polityki.

Politykę i strategię muszą łączyć identyczne cele. Różnice są tu niedopuszczalne.

W dalszych rozważaniach Kissinger stwierdza, że polityka określa model, a strategia koncepcję jego budowy, podkreślając, że strukturalnie i funkcjonalnie polityka ma pierwszeństwo.

Kissinger faworyzuje decyzje polityczne udawadniając, że strategia jest działaniem na wyższym poziomie, czymś więcej niż użycie sił zbrojnych i dlatego „nie jest sprawą generałów”, ale rządów (polityków), chociaż musi uwzględniać żądania generałów. Czynniki: polityczny, ekonomiczny, socjalny i inne określają zasięg i cele strategii kraju.

Helmut SCHMIDT, były kanclerz RFN, stwierdza, że strategia jest działaniem na wyższym poziomie, czymś więcej niż użycie sił zbrojnych i dlatego „nie jest sprawą generałów”, ale rządów (polityków) chociaż musi uwzględniać żądania generałów. Czynniki: polityczny, ekonomiczny, socjalny i inne określają zasięg i cele strategii kraju.

Schmidt uważa, że w dzisiejszym świecie strategia narodowa stanowi anachronizm, bowiem żaden naród nie jest dziś w stanie własnymi tylko siłami osiągnąć niezależności politycznej, ekonomicznej i innej, zapewniających mu

bezpieczeństwo zewnętrzne. Schmidt wzywa do harmonijnego ułożenia polityki i ekonomiki stanowiących rękojmię bezpieczeństwa państw Zachodu. Domaga się również opracowania strategii, która górowałaby nad strategiami narodowymi. Chodzi mu o stworzenie uniwersalnej, harmonijnej koncepcji dla polityki zagranicznej, ekonomiki oraz klasycznej strategii militarnej, mieszczących się w jednej strukturze. Jeżeli Zachód jest w stanie zgodzić się na „wielką strategię”, narodowe systemy ekonomiczne państw będą ustabilizowane, zagrożenia wojną zredukowane do minimum i w ten sposób zapewniony zostanie pokój.

Zastosowanie i rozwinięcie koncepcji „wielkiej strategii” wymaga intensywnej pracy dyplomatycznej i jest wyłącznie możliwe przy dobrej woli gremiów rządzących państwami Zachodu. A dobra wola wynika według Schmidta z konieczności powstrzymania ekspansjonizmu „wielkiej strategii” Związku Radzieckiego. Wydatki na obronę nie mogą jednak osłabić ekonomicznej żywotności państw. Największą szansą dla demokratycznego, uprzemysłowionego Zachodu jest utrzymanie swojej pozycji w świecie w obszarze ekonomii. Ekonomia jest w tym sensie - według - niego centrum (środkiem ciężkości) „wielkiej strategii” Zachodu.

W. D. SOKOŁOWSKI, marszałek Związku Radzieckiego, w swojej pracy „Strategia wojenna” (1975 r.) podkreśla, że marksistowsko-leninowskie spojrzenie na strategię - tak, jak na politykę i taktykę - musi być podporządkowane ostatecznemu celowi ideologii socjalistycznej, a mianowicie: osiągnięciu światowego komunizmu przez rewolucję.

Według Sokołowskiego strategia w sensie politycznym jest koordynacją zasobów czasu, przestrzeni i metod, na rzecz politycznej działalności. W znaczeniu militarnym strategia jest systemem naukowych poglądów na prawa wojny i walki zbrojnej, ukierunkowanych na osiągnięcie interesów klasowych. Strategie polityczna i militarna obejmują wszystkie elementy ogólnej koncepcji dążenia do światowej rewolucji. Strategia w ten sposób należy do sfery polityki, realizowanej na wszystkich poziomach społecznej działalności, we wszystkich fazach ewolucji. Cele strategii pochodzą od polityki i są przez nią determinowane.

Sokołowski proponuje następującą definicję strategii:

Strategia wojenna jest systemem poglądów naukowych na prawidłowości wojny, jako walki zbrojnej prowadzonej w imię określonych interesów klasowych. Na podstawie studiów, doświadczenia wojen, sytuacji wojskowo-politycznej, ekonomicznej

cznych i moralnych możliwości kraju, nowych środków walki i poglądów prawdopodobnego przeciwnika, bada ona warunki i charakter przyszłej wojny, sposoby jej przygotowania i prowadzenia, rodzaje sił zbrojnych i zasady ich wykorzystania strategicznego, a także zasady materiałowego i technicznego zabezpieczenia oraz kierowania wojną i siłami zbrojnymi.

Jednocześnie jest to dziedzina praktycznej działalności najwyższego kierownictwa wojskowego i politycznego, naczelnego dowództwa i wyższych sztabów, dotycząca sztuki przygotowania kraju i sił zbrojnych do wojny i prowadzenia walki zbrojnej w konkretnych warunkach historycznych.

Rozwój techniki uzbrojenia ma zasadniczy wpływ na charakter wojny i militarny charakter strategii.

W nowoczesnej wojnie strategia militarna stanie się strategią uderzeń przy wykorzystaniu broni jądrowej w połączeniu z operacjami wszystkich rodzajów sił zbrojnych. Celem tak prowadzonych działań będzie równoczesne atakowanie i niszczenie ekonomiki i sił zbrojnych przeciwnika na całej głębokości jego terytorium, tak aby osiągnąć zamierzony rezultat w możliwie najkrótszym czasie.

„STRATEGIA” ALTERNATYWNA

Jednym z efektów postępującej ewolucji zbrojeń konwencjonalnych i nuklearnych było zaniepokojenie różnych grup zachodnich społeczeństw, w których rozwinęły się intensywne dyskusje o najbardziej skutecznym sposobie zapobiegania wojnie oraz utrwalenie pokoju i wolności. Ogólnie działania te nazywano „strategiami alternatywnymi. Poglądy, propozycje i koncepcje wyrażane w ramach tych strategii nie są zgodne ze strategią obowiązującą w NATO. Głównym pretekstem do rozwoju strategii alternatywnej jest krytycyzm wobec obowiązujących w pakcie zasad zapobiegania wojnie i roli w nim broni nuklearnej.

Strefy wolne od broni jądrowej, chemicznej i pancernej w Europie po każdej stronie granicy NATO i Układu Warszawskiego są dyskutowane równocześnie z propozycjami tzw. obrony defensywnej. Pierwszym ważnym punktem w Europejskiej debacie na temat strategii alternatywnych była dyskusja przeprowadzona w Bundestagu w końcu 1983 roku i na początku 1984 roku.

Zasadniczo tym, co proponujący strategie alternatywne chcą osiągnąć, jest radykalna redukcja sił zbrojnych oraz wyeliminowanie broni ofensywnych w celu uzmysłowienia potencjalnemu przeciwnikowi, że nie jest zagrożony.

Jak dotąd, alternatywne strategie nie były w stanie „same się obronić”. Ryzyko, jakie mógł ponieść agresor zostało w nich do minimum zredukowane, a osiągnięte w ten sposób względne bezpieczeństwo - pozorne. Nie zapewniały one wzrostu stabilności na kontynencie europejskim w relacji: Wschód - Zachód. Stawiały też broniącego się w sytuacji pasywnej, obciążając go wszystkimi problemami dotyczącymi zapobiegania wojnie i pozostawiając inicjatywę w rękach agresora.

STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO (STRATEGIA NARODOWA)

Hasło ujęte w: „International Military Defense Encyklopedy”, New York 1993 r. Tom V, s. 2577-2581

Hasło „strategia bezpieczeństwa narodowego” jest często stosowane zamiennie z pojęciami „strategia narodowa” lub „wielka strategia”. Może być również definiowane jako „plan narodowy” - koordynujący wykorzystanie (użycie) wszelkich instrumentów (atrybutów) władzy państwowej, zarówno cywilnej, jak i wojskowej, niezbędnych do realizacji (zabezpieczających realizację) interesów narodowych.

Podobnie jak strategia w ogóle, strategia bezpieczeństwa narodowego dotyczy relacji (związków przyczynowo-skutkowych) pomiędzy: celami a środkami, władzą a zadaniami, możliwościami a zamiarami, w szczególności zaś ma doprowadzić do wypracowania optymalnego sposobu wykorzystania określonych środków do osiągnięcia założonych celów.

Podobnie jak strategia wojskowa reprezentuje najwyższy poziom w odniesieniu do sztuki operacyjnej i taktyki prowadzenia działań wojennych, tak „myślenie” (planowanie) w obszarze strategii narodowej odbywa się na najwyższym poziomie w odniesieniu do potencjalnych możliwości państwa w wojnie.

Strategia narodowa staje się coraz bardziej uznawaną dziedziną badań, zyskującą zainteresowanie władzy wykonawczej i ustawodawczej decydującej o poziomie budżetów wojskowych. Jest to istotne w sytuacji, gdy rozwiązanie problemów polityki zagranicznej środkami czysto militarnymi jest coraz mniej wykonalne w dobie zagrożenia nuklearną zagładą, gdy jednocześnie wzrasta rola środków pozamilitarnych.

Strategia narodowa (wielka strategia) była początkowo definiowana przez analityków wojskowych jako domena, w której koordynowane były działania niebrojnych narzędzi polityki z działaniami militarnymi. Zgodnie z koncepcją Liddell Hart'a „rolą wielkiej strategii - tej bardziej wysublimowanej - jest koordynowanie i kierowanie działaniami wszystkich środków państwa lub grupy państw dla osiągnięcia politycznych celów prowadzenia wojny - celów definiowanych jako fundament polityki”.

Po drugiej wojnie światowej politykom udało się przedłużyć okres pokoju, a środki odstraszania państw stały się tak samo ważne jak ich środki obronne. Natomiast teoretycy wojskowi zaczęli coraz bardziej skłaniać się do definiowania „strategii bezpieczeństwa narodowego” („wielkiej strategii”), w ten sposób aby obejmowała ona całą politykę bezpieczeństwa narodowego. Jak dotąd, tylko w czasie wojny termin „wielka strategia” był określeniem rezerwowanym do użycia jako synonim „strategii bezpieczeństwa narodowego”, kiedy to instrument militarny był podstawą strategicznego myślenia. W tym znaczeniu „strategia narodowa” jest hasłem kładącym co najmniej równy, jeśli nie większy, nacisk na politykę wewnętrzną państwa niż na sprawy zagraniczne.

ŚRODKI STRATEGII

Cała literatura dotycząca tematyki strategii narodowej skupia się na środkach (narzędziach) bądź też zadaniach, jakie strategia ma do wykonania. Chodzi o różne formy inwencji oraz środki i sposoby sprawowania władzy w państwie, do których należą takie, jak: dyplomacja, działalność wywiadowcza, udzielanie pomocy wojskowej i gospodarczej innym krajom, sprzedaż broni, dystrybucja informacji, propaganda, organizacja i przestrzeganie prawa międzynarodowego, polityka handlowa, sankcje gospodarcze, polityczne, wykorzystanie potencjału zbrojnego, czy wreszcie prowadzenie wojny.

Strategia narodowa ma tworzyć i przystosowywać narzędzia polityki do wykładni politycznej męża stanu. Strategia narodowa obok potencjału wojskowego może wykorzystywać narzędzia polityki, co w rezultacie stwarza jej szerszą gamę środków.

John Collins utrzymuje, że strategia wojskowa jest przewidziana na wypadek fizycznej przemocy bądź zagrożenia przemocą. Ma ona zapewnić zwycięstwo przez wykorzystanie potencjału zbrojnego. Wielka strategia zaś, jeśli okaże się skuteczna wyłącza jakąkolwiek potrzebę przemocy. Również ważne jest to, że wielka strategia, dla osiągnięcia trwałego pokoju, sięga daleko poza próg zwycięstwa. Strategia wojskowa głównie stanowi domenę generałów. Wielka strategia jest natomiast głównie domeną polityków - mężów stanu. Ona właśnie kontroluje strategię wojskową, która jest tylko jednym z jej wielu elementów.

Edward Luttwak napisał: „Wszystko co wojskowe odbywa się w szerokim kontekście zarządzania narodowego, polityki międzynarodowej, działalności ekonomicznej i podporządkowanych im działań”. Specyficzne narzędzia lub instrumenty strategii narodowej mogą być określone jako różne formy istniejącego lub zmobilizowanego potencjału.

„Wielka strategia”, oprócz realnego potencjału militarnego, dotyczy także potencjału ukrytego lub czynników będących podstawą potencjalnej mocy (wielkości) państwa, takich jak potencjał terytorialny i populacyjny, (populacja państwa), przy uwzględnieniu liczbowego stosunku tych potencjałów.

„Wielka strategia” zajmuje się także problemami: dostępu do zasobów naturalnych (włącznie z zasobami energetycznymi), poziomu edukacyjnego obywateli, a szczególnie rozmiaru i stopnia zaawansowania rozwoju technologicznego techniki pozostającej na usługach gospodarki.

Strateg uznaje, że zawsze musi dokonywać wyboru pomiędzy inwestowaniem w potencjał państwa, od którego zależeć będzie siła tego państwa w przyszłości, a wykorzystaniem środków tego potencjału na realizację przedsięwzięć (narzędzi polityki), które mogą wydawać się niezbędne dla zażegnania aktualnie przewidywanych zagrożeń.

Chodzi o wykorzystanie narzędzi polityki, które obejmują komponenty makroekonomiki, rozwoju techniki, równowagi rynkowej i niezależności oraz kontroli budżetowej struktur rządowych i jako takie są obiektami zainteresowania ośrodków strategicznych.

Strategia narodowa ma za zadanie koordynację oraz integrację wykorzystania wszystkich pozostających do jej dyspozycji środków, zachowując przy tym maksimum skuteczności działania. To jest to, co Henry Kissinger miał na myśli, kiedy pisał o skutecznej polityce strategii, wymagającej „akumulacji niuansów”, zdolności do wiązania znacznie różniących się od siebie elementów w jeden wzór, troszcząc się jednocześnie o to, aby indywidualne posunięcia mogły być odpowiednio dopasowane do konkretnej (zwartej strategii). Mąż stanu powinien zdawać sobie sprawę z tego, że sprawowanie kontroli nad funkcjonowaniem wszystkich strategicznych sił jest nadzwyczaj trudne. Kontrola wymagana przez strategię bezpieczeństwa narodowego musi być bowiem utrzymywana przez wiele lat, a nawet dziesięcioleci, aby najbardziej skuteczne projekty strategiczne zaowocowały.

Ten całościowy wymiar, a szczególnie troska o dopasowanie wszystkich narzędzi strategii do polityki zagranicznej na przestrzeni czasu, oraz skrupulatne wykorzystanie ich z wielką ostrożnością wobec krajowych i międzynarodowych obostrzeń jest właśnie tym, co czyni wielką strategię naprawdę wielką.

Strategia bezpieczeństwa narodowego znajduje się na najwyższym poziomie: kontroluje ona praktycznie wszystkie elementy (czynniki) państwa mające wpływ na jego bezpieczeństwo.

CELE STRATEGII

Jedną z zasadniczych funkcji każdej strategii bezpieczeństwa narodowego jest dbałość zarówno o cele bliższe, jak i dalsze polityki państwa w zakresie bezpieczeństwa.

Skoordynowanym trendem w działaniu wszystkich instrumentów strategii jest dążenie do dawania wsparcia przez spełnianie warunków niezbędnych dla lepszych wyników, dla lepszej realizacji różnych celów politycznych strategii. Tak rozumiana strategia bezpieczeństwa narodowego w dużej mierze dotyczy celów, do których realizacji stan potencjału państwa jest odpowiednio stymulowany.

Cel jest oczywiście funkcją narodowego interesu, zdefiniowanego jako określony system wartości. On to przesądza o wyborze polityki zagranicznej. Interes narodowy staje się kamieniem milowym strategii narodowej, jest wykorzystywany jako ostateczne usprawiedliwienie każdego działania w polityce strategii.

Interesy narodowe, determinujące działania państwa, obejmują: bezpieczeństwo fizyczne i przetrwanie narodu, zachowanie struktur politycznych, ekonomicznych i społecznych państwa oraz uchronienie takich wartości, jak: „sposób życia” narodu, jego tradycję i kulturę.

Pierwszym zadaniem strategii narodowej jest określenie możliwości zapewnienia ochrony lub realizacji ww. interesów w otoczeniu międzynarodowym oraz ocena ich ewentualnych zagrożeń. Zaś drugim zadaniem strategii narodowej jest ustalenie celów, które w minimalnym zakresie mają zapewnić odstraszanie i obronę przed tymi zagrożeniami, co w ostateczności prowadzi do promowania interesów narodowych.

W określaniu interesu narodowego i ustalaniu celów, które służą temu interesowi strateg musi także brać pod uwagę sytuację wewnętrzną państwa - jego możliwości ekonomiczne i militarne oraz nastawienie ideowe i psychologiczne społeczeństwa.

W warunkach demokracji strategia bezpieczeństwa narodowego wymaga szczególnej ostrożności, chodzi bowiem o zachowanie jednomyślności w sformułowaniu celu, niezbędnej do uzyskania sukcesu na polu strategii.

DYNAMIKA STRATEGII

Strategia bezpieczeństwa narodowego stanowi proces dynamiczny zakładający istnienie innych podmiotów, których zainteresowania i cele są zgodne z naszymi lub tylko częściowo, jeśli nie całkowicie konkurencyjne. Kai Holsti pisał: „Zdolność zarządzania strukturami politycznymi państwa jest działaniem zorganizowanych rządów mających na celu zmianę środowiska zewnętrznego w sensie ogólnym, bądź zmianę polityk i działań innych państw, w szczególności celem osiągnięcia zadań postawionych przez polityków”. W teorii gier ta charakterystyka wyróżnia gry „strategiczne” od tych bazujących na zdolnościach lub przypadkowości. Gry strategiczne są to takie gry, w których optymalny przebieg działania każdego uczestnika zależy od tego, co inni uczestnicy robią. Tak więc gro działań strategii narodowej polega na ocenie tego, co inne państwa są zdolne zrobić, co chcą zrobić oraz jaki wpływ mamy na ich działanie. Takie gry strategiczne mają na celu określenie, w jaki sposób zachowania „uczestników” mogą pod wpływem strategii ulegać zmianie. Edward Luttwak miał do tej teorii pewne zastrzeżenia. Uważał, że gra strategiczna skazuje stratega na postępowanie zgodnie z „logiką paradoksalną”, kontrastującą z „logiką linearną”, którą stosuje większość ludzi dla osiągnięcia konkretnych celów. „Logika paradoksalna” bowiem zwraca przede wszystkim uwagę na to, co inni „uczestnicy” są skłonni zrobić w odpowiedzi na czyjąś strategię, uznając, że sprawy toczą się w kierunku określonego celu, co będzie powodowało przedsięwzięcie odpowiednich przeciwdziałań. W tej sytuacji warto by przypomnieć, to co Liddell Hart nazwał „podejściem pośrednim”, „obejściem” lub nawet „okrężnym kursem”, będącym bardziej produktywnym sposobem postępowania.

Wszystko, co zostało powiedziane do tej pory na temat dynamicznej struktury strategii narodowej jest znane strategowi wojskowemu. Lecz gdy żołnierz zmuszony jest do myślenia w kategoriach wrogości, to mąż stanu musi posługiwać się o wiele szerszym zakresem pojęciowym w odniesieniu do delikatnej materii stosunków międzypaństwowych i sytuacji politycznych.

Strateg w takim samym stopniu musi być zainteresowany kontaktami sprzymierzeńców, jak i przeciwników, bardziej nawet w okresie pokoju niż wojny. Zgodnie z tym, co mówił Thomas Schelling - strategia narodowa polega nie tylko na skutecznym zastosowaniu siły, ale i na wykorzystaniu potencjalnej siły. Strategia narodowa nie dotyczy tylko strategów, którzy nie lubią się nawzajem, ale także partnerów, którzy nie ufają sobie i nawzajem się nie zgadzają. Strategia nie dotyczy również tylko podziału zysków i strat pomiędzy dwiema stronami zgłaszającymi roszczenia, ale dotyczy także możliwości wyegzekwowania tych roszczeń.

Reasumując, można powiedzieć, że strategia bezpieczeństwa narodowego stanowi działanie planowe, które odbywa się na najwyższych poziomach struktur rządowych i dotyczy świadomej koordynacji celów, integracji i kontroli działania wszystkich instrumentów polityki państwa - czyli działań politycznych i gospodarczych, otwartych i ukrytych, wojskowych i cywilnych - w dążeniu do osiągnięcia interesów narodowych.

Strategia narodowa zwraca szczególną uwagę na relacje, jakie zachodzą pomiędzy środkami a celami, między instrumentami a zadaniami, które mają być zrealizowane. Sukces strategii w dużej mierze zależy od jej wpływu na zachowanie struktur rządowych innych państw i od tego, czy są to państwa sprzymierzone, neutralne lub nie związane żadnym przymierzem, bądź też państwa jawnie wrogie. Od strategii często zależy zmiana stosunku otoczenia do danego państwa, w szerokiej gamie odcieni - od przyjaźni do wrogości.

STRATEGIE, WYBORY I PRIORYTETY

W końcu każda strategia sprowadza się do pytania: „jak coś zrobić?” Kiedy strateg definiuje interes narodowy w kontekście sytuacji międzynarodowej, określając cele państwa i oceniając dostępne do ich wykonania środki, rolą (sednem) strategii jest wskazanie - jak wykorzystać posiadane środki dla osiągnięcia ustalonych celów.

Kluczowym pytaniem jest również: „Jakie mieszane interesy polityczne są w stanie umożliwić osiągnięcie celów i jak powinny być one zastosowane?”

Odpowiedź na to pytanie ma konsekwencje zarówno bliskiego, jak i dalekiego zasięgu. Określenie bowiem, jakie konkretne narzędzia polityczne niezbędne są do osiągnięcia założonych celów wymagać może długiego okresu czasu, dlatego też staje się niezbędne stworzenie przez strategię hierarchii interesów i celów, dokonanie wyboru instrumentów polityki i priorytetu celów długo- i krótko terminowych.

Reasumując strategia określa drogę przejścia od założeń do celów.

Uwzględniając powyższe uznać należy, że niezbędna jest realizacja trzech postulatów.

Po pierwsze - instrumenty polityczne i potencjał państwa nigdy nie są wystarczające do zrealizowania wszystkich celów, których realizacja mogłaby być pożądana przez państwo. Dlatego też niezbędne jest powzięcie decyzji o liczbie środków przeznaczonych do realizacji celów. Nieodpowiedzialnością jest bowiem marnowanie środków dla realizacji celów nieosiągalnych. Stąd konieczne jest ustalenie priorytetów.

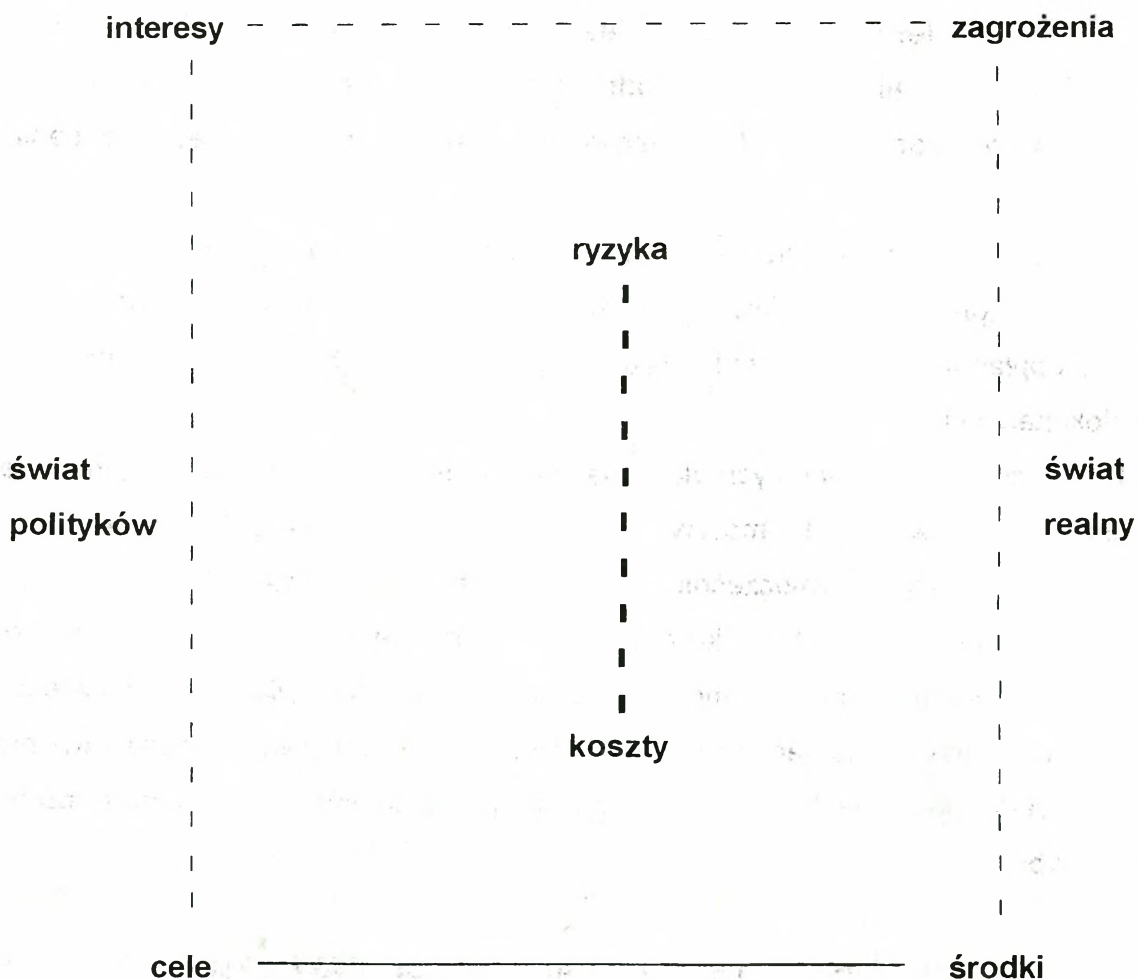
Po drugie - z punktu widzenia interesu narodowego konieczne jest prowadzenie ciągłej oceny zysków i kosztów realizacji celów. Nawet pożądanym celem staje się nieopłacalne, gdy koszty ich realizacji okazują się zbyt duże. Również tutaj należy dokonać wyboru.

Po trzecie - wiele żywotnych dla państwa interesów, które zarówno są zbieżne z interesami narodowymi, jak i możliwe ze względu na koszt ich realizacji, nie może być jednak osiągniętym równocześnie, ponieważ albo są we wzajemnym konflikcie między sobą albo powodują konflikt po przeniesieniu w warunki realnej rzeczywistości. Na przykład: nie można stanowczo przeciwstawiać się proliferacji broni jądrowej i utrzymywać jednocześnie dobre stosunki z państwami, które bądź nie zamierzają zredukować tej broni, bądź dążą do jej uzyskania. I tu również trzeba dokonać wyboru.

KOMPROMISY, DYLEMATY, ZALEŻNOŚCI (ZAWIŁOŚCI)

W rezultacie niniejszych rozważań dochodzi się do wniosku, że proces myślenia w ramach strategii narodowej jest wewnętrznie nieliniowy. Strateg po prostu

nie rozpoczyna od interesów narodowych, ale ocenia sytuację międzynarodową zagrożenia, jakie z niej wynikają, a następnie wskazuje cele, hierarchizuje narzędzia polityki i dopiero wówczas formułuje poszczególne strategie. Ten proces wnioskowania jest bardziej pokrewny „psychologii kształtu” lub „teorii pola” znanego w fizyce, gdzie wszystko jest zależne od siebie i jednocześnie zmienne. Poniższy rysunek ilustruje fakt, że interesy i cele są „sztucznie” stworzone przez polityka, są kreowane w myślach polityków, podczas gdy zagrożenia i środki ich dotyczące mają pewną realność zaistnienia, bez względu na koncepcje strategów. Znacznie jednak ważniejszy jest fakt, że rysunek ten pokazuje zależności krytyczne strategii narodowej i towarzyszące im rozwiązania kompromisowe. Szczegółowo są one przedstawione i zinterpretowane w pracy historyka Johna Gaddis’a.

Rys. Zależności krytyczne w stosunku do strategii bezpieczeństwa

Pierwsza zależność - to wzajemny stosunek pomiędzy celami i środkami. Chociaż cele są umotywowane przez strategiczne koncepcje interesów narodowych, powinny być one również adekwatne do środków, jakimi państwo dysponuje na ich realizację. Jeżeli posiadane środki nie są wystarczające, to należy dokonać wyboru celów (zadań) priorytetowych.

Druga - to subtelna równość stosunków pomiędzy interesami a zagrożeniami. Strateg powinien albo definiować na początku interesy narodowe, niezależnie od zagrożeń, albo, szczególnie jeśli ma on do czynienia z wielką strategią, uwzględnić najpierw zagrożenia. Istnienie zagrożeń interesów narodowych wymaga określenia celów priorytetowych. Ocena zagrożenia odgrywa decydującą rolę w nadaniu priorytetu celom.

Wyżej przedstawiona procedura może jednak prowadzić do zbyt szerokiego definiowania interesów narodowych, bowiem wówczas strategia ich realizacji wymagać będzie środków, których państwo nie jest w stanie wydzielić. Dlatego zdarza się, że niekiedy trzeba sięgać po rozwiązania kompromisowe - po strategiczny kompromis między ryzykiem, a kosztami. Znając poziom zagrożeń strateg może obniżyć poziom ryzyka tylko przez ograniczenie celów narodowych i wskazanie środków do zapobiegania zagrożeniom. Jeżeli natomiast interesy narodowe zostaną określone wąsko, strateg będzie w stanie ograniczyć cele, obniżając koszty ich realizacji, ale będzie musiał „przetrwąć” wzrost ryzyka. Tylko wartości narodowe wyrażone przez państwowe procesy polityczne mogą rozstrzygać (określać), jaka równowaga pomiędzy kosztami, a ryzykiem jest tolerowana.

Powyższe dylematy powodują, że zadania rozwiązywane przez strategię bezpieczeństwa narodowego są zniechęcające, intelektualnie trudne, pełne niewiadomych i pułapek.

Dwa dodatkowe czynniki powiększają jeszcze jej złożoność.

Pierwszy - to wielowymiarowa lub wieloaspektowa (wielopoziomowa) natura strategii. Strategia istnieje bowiem nie tylko na poziomie globalnym, ale również na poziomie regionalnym, państwowym, a także dotyczy wielu przenikających się relacji o zasięgu międzynarodowym. Pamiętając o istnieniu pionowych i poziomych zależności, musimy mieć na uwadze, że muszą one funkcjonować równocześnie i harmonijnie ze sobą współpracować. Zaburzenie któregoś z poziomów funkcjonowania tak zawiłej struktury może doprowadzić bowiem do jej ruiny.

Drugi - to założenie, że strategia bezpieczeństwa narodowego nie jest jednorazowym określeniem celów, interesów i zagrożeń, ale musi być ciągle aktywna, oszacowywać interesy, cele i środki w aspekcie wewnętrznym i międzynarodowym, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia. Zmiana siły, intencji różnych podmiotów, jak i zmiany kierunków polityki wewnętrznej i zewnętrznej, zmieniać będą rachunek strategiczny. Kłaść więc należy nacisk na dokładność i aktualne sprzężenia zwrotne funkcjonujące w układzie, dzięki czemu elastyczność (łatwość przystosowania się) zostanie pogodzona z niezmiennością zamiarów (stałością celów) niezbędnych do urzeczywistnienia każdego strategicznego przedsięwzięcia.

